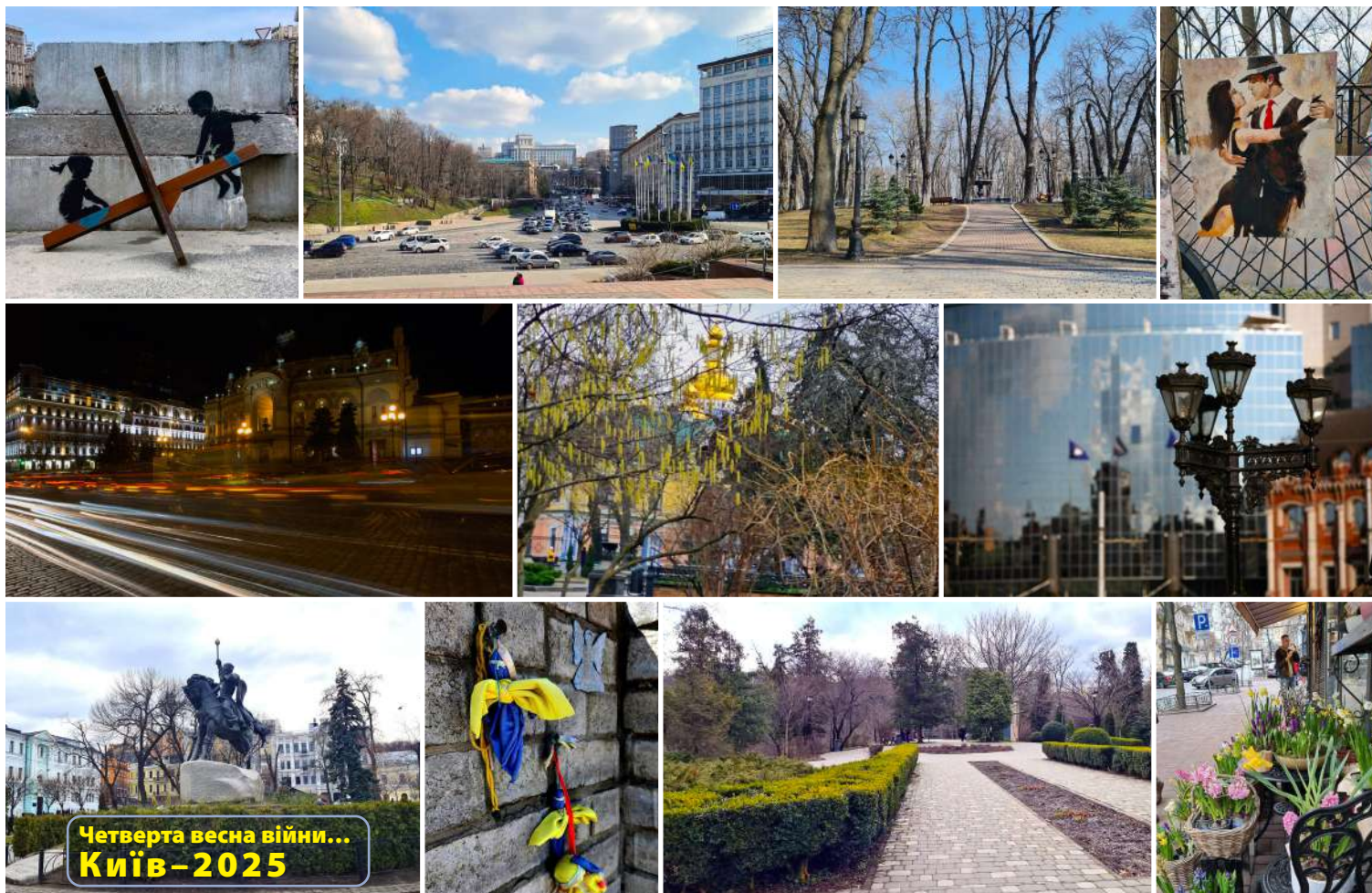

Четверта весна війни...
Київ-2025

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО

Дорогі читачі!

За вікном зараз — щемлива й неповторна київська весна. Четверта весна, коли пробудження, краса, зростання і любов так дисонують із печаллю, горем і руйнуваннями, які несе війна.

Коли весняний щебет пташок і гул дронів злилися в якийсь жаклиний унісон. Коли на побитому ракетними уламками дереві з'являється перше листя і скоро «вибухне» суцвіття.

Природа завжди знаходить ресурси для росту і вчить нас цьому також.

Тож ми шукаємо й знаходимо ресурси в допомозі іншим і собі, в пізнанні глибин київської давнини й у відкритті чогось принципово нового, у психологічній пружності,

у збереженні міцності як тіла, так і духу, у волонтерстві, у спогляданні пам'ятників архітектури.

Ми черпаємо натхнення в лісах і парках Києва, сповнених краси і чарівливості, в музеях і вулицях із префіксами най, бо всі наші вулиці насправді НАЙ! Навіть у муркотінні котика.

Це все допомагає нам якнайшвидше відновлюватись, відрізнати правду від маніпуляцій, писати нові книжки й творити, розповідати цьому сказаному світові про своє кохання і просто жити далі, жити!

Тож ми шукаємо й знаходимо ресурс у всьому.

Ми вчимося у нашої весни!

Нумо з нами читати про це на шпальтах нового номеру «Вечірнього Києва»!

Про війну,
кохання, втрати
і пам'ять

стор. 5

Де в Києві
гуляє дух
XI століття

стор. 14

Легенди та містика
Голосіївського
парку

стор. 16

Формула
свободи від Тімоті
Снайдера

стор. 25

Які загрози несе
зображення,
згенероване ШІ

стор. 29

Що робити,
коли стався завал
у будинку

стор. 29

119 років із киянами і для киян!

Чи готові українці до цифровізації освіти?

12 березня 2025 року Київський Палац дітей та юнацтва гостинно приймав освітян II Форуму «Цифровий простір Освіти Києва», який організовано й проведено за ініціативи Департаменту освіти і науки та спільно з Департаментом інформаційно-комунікаційних технологій КМДА, а також за підтримки Klitschko Foundation і Київ Цифровий. Університет Грінченка як флагман столичної освіти долучився до форуму «Цифровий простір Освіти Києва» і презентував Цифровий хаб інноваційних рішень.

Під одним дахом зібралися понад 500 експертів, вчителів, директорів київських шкіл та керівників органів освіти, учнів та запрошених гостей, зокрема — делегація освітян із Миколаєва та Херсона.

«Мій заклад — ровесник України, йому 34 роки. Нас створили як креативний мистецький простір, і втратити зараз те, що ми напружували всі ці роки, не можна. Треба зберегти...», — відзначила Анжеліка Мельник, директорка Херсонського Таврійського ліцею мистецтв Херсонської міської ради.

Учасники обговорили такі теми, як EdTech-рішення в освіті та інструменти аналізу даних, ресурси цифрового простору для підтримки ментального здоров'я, штучний інтелект в освіті, цифрова етика та безпека.

На двох поверхах Палацу під час роботи Форуму розгорнулася виставка «Цифрова освіта: майбутнє вже сьогодні». VR-окуляри, макети, дрони, роботи, різні прилади, які здатні змінити процес навчання або були створені учнями на уроках, — це далеко не повний перелік представлених цікавинок.

«Це робот-пилосос, який показує нам, що, якщо ми маємо фантазію і деталі лего, ми можемо зробити будь-що», — каже 11-річний Тарас, вихованець школи № 250 Деснянського району. Цей механізм він зібрав самостійно під час одного з групових занять.

«Це для мене як хобі, я збираю роботів, мені це подобається», — поділився 12-річний Кирило.

«Наш навчальний заклад отримав спеціальний грант Інституту модернізації освіти, були виділені кошти і ці 8 наборів лего. Цей експеримент із груповими заняттями, де дітки можуть збирати роботів, доволі успішний. Якщо є можливість отримати такий грант — це дуже класно, це супер, якщо ви отримаєте такі набори і проведете на рівні школи подібні заняття», — розповів Андрій Сергієнко, викладач Тараса та Кирила.

На виставці були представлені продукти різних компаній, які виробляють сучасне обладнання для навчання. Компанія Leater представила цифрові лабораторії, робототехніку для молодшого та середнього шкільного віку, різноманітні камери, інтерактивні дисплеї тощо. «Цифрові лабораторії є універсальними, тому ви можете обрати одну базу і до неї докупити необхідні датчики, зекономивши гроші, і використати лабораторію для декількох предметів», — зазначили представники компанії. Компанія Umag є українським виробником дидактичних матеріалів і макетів вибухонебезпечних предметів. Виробники пропонують власне бачення оснащення навчальних кабінетів у рамках вимог Міністерства освіти і науки: «За основу своїх робіт беремо 3D

В.о. ректора Університету Грінченка Олександр Турунцев із працівниками Університету під час заходу

друк, наші художники розмальовують фігурки, тому потім всі вони мають гарну яскраву форму». Dixi Education представила продукцію американської компанії, яка спеціалізується на STEM-освіті та робототехніці.

Крім виставки, на Форумі проводилися експертні студії. Так, на студії «Цифровий супровід індивідуальної освітньої траєкторії» спікерами виступили Таїсія Коваль, завідувачка кабінету відділу навчально-методичної роботи та дистанційної освіти Київського палацу дітей та юнацтва та Володимир Литвиненко, заступник директора Київського палацу дітей та юнацтва з цифрових рішень.

«Дитина, в першу чергу, орієнтується на свої здібності та прагнення і сама обирає свою індивідуальну траєкторію», — розповідає пані Таїсія.

Ірина Поліщук, директорка Київської Малої академії наук, презентувала флагманський проєкт Київської МАН — цифровий конкурс захисту робіт. Уся організація конкурсу автоматизована: від реєстрації до оцінювання. Тепер кожен учасник може завантажити свою роботу одним натисканням кнопки, що значно спрощує про-

цес. «Цього року ми отримали 1848 робіт, і всі вони будуть оцінені відповідно до визначених критеріїв. Уся організація захистів наукових конференцій проводиться через смартфон. Це дозволяє зробити процес більш зручним і ефективним для всіх учасників», — поінформувала Ірина Поліщук.

Сучасна освіта має акцентуватися не лише на результатах та досягненнях, а й, у першу чергу, на інтересах та мріях дитини. Сьогодні цифровізація стає дуже затребуваною, адже чимало наших дітей, які залишаються частиною українського освітнього процесу, перебувають на окупованих територіях або за межами держави, збільшується кількість дітей з особливими освітніми потребами, внутрішньо переміщених осіб. Тому потрібно надати можливість здобувати освіту доступною та ефективною формою, враховуючи всі особливості та нюанси.

«Індивідуальна освіта — ти ставш творцем власної долі», — відзначив Віктор Книш, модератор та креативний продюсер Київського палацу дітей та юнацтва.

Про цифрові рішення в освітній сфері завдяки штучному інтелекту розповіла запрошена спікерка

Цифровий хаб інноваційних рішень було відкрито в Університеті Грінченка в серпні 2023 року. Тож працівники науково-дослідної лабораторії цифровізації освіти на форумі представили експозицію, що демонструвала потенціал Цифрового хабу інноваційних рішень для розвитку освітнього середовища столиці, зокрема безперервного розвитку цифрової компетентності освітян міста. Цифровий хаб поєднує чотири інноваційні простори, в кожному з яких інтегровано елементи штучного інтелекту — простір мобільного навчання, мультимедіа простір, простір робототехніки і голографії, інтегрований простір VR/AR/MR. Найбільшу зацікавленість учасників форуму викликали:

- інструменти штучного інтелекту для підтримки педагогічної діяльності;
- імерсивні технології в освітньому процесі;
- інноваційні рішення для візуалізації навчального контенту.

«Такі заходи, як сьогодні, — надважливі в умовах війни. Вони об'єднують міста з усієї країни. Люди спілкуються між собою, діляться досвідом, виробляють спільну позицію. Також це важливо для виробників обладнання, вони можуть побачити, чого не вистачає в освіті. На виставках представлені вироби випускників, які направлені на захист, військові потреби. Київ стає провайдером, флагманом».

Олександр Слобожан, Виконавчий директор Асоціації міст України

Яніна Хижинська, академічна директорка Unique School та освітніх проєктів Unique Hub.

Яніна зазначила, що Ші — це майбутнє людства, а все тому, що він є багатофункціональною системою, яка дає змогу використовувати його в усіх сферах нашого життя. У Києві цифровізація активно впроваджується у сферу освіти, зосереджується

увага на розвитку нових технологічних сервісів, які підвищують доступність та якість освіти для учнів і вчителів.

Зокрема заплановано впровадження освітніх дашбордів нового покоління, удосконалення системи моніторингу закладів освіти, розвиток інструментів аналітики та покращення цифрових сервісів для всіх учасників

навчального процесу. «Столиця України демонструє лідерство в діджиталізації освіти, створюючи ефективну, зручну та безпечну систему для кожного здобувача знань. Київ інвестує в майбутнє, забезпечуючи доступ до якісної освіти навіть у найскладніших умовах», — заявив Валентин Мондриївський, заступник голови КМДА.

Форум «Цифровий простір Освіти Києва», що проходив у Києві 12 березня 2025 року, був другим, але вже планується третій. Цифровізація освіти — це не тільки індивідуальний підхід до учнів, а й безпека в навчальних закладах, спрощення комунікації між педагогами, учнями та їхніми родинами, покращення цифрових

сервісів для всіх учасників навчального процесу, використання штучного інтелекту.

«Організація освіти — це сучасність, це якісна послуга, а найголовніше — це кваліфіковані, конкурентні й розумні діти, що свідчить про правильний вектор стратегічного розвитку нашої освіти», — заявив Валентин Мондриївський.

Над матеріалом працювали:

Олена Даниліна,
Стелла Мін'яту-Макарова,
Карина Мурашко, Анна Швець,
Марина Богуславська,
Вероніка Даневич
Фото НДІ цифровізації освіти
та Стелли
Мін'яту-Макарової

Як Університет Грінченка долає виклики в умовах воєнного часу

Наша співрозмовниця — проректор з наукової роботи та міжнародної діяльності, Голова Вченої ради Київського столичного університету імені Бориса Грінченка **Наталія Віннікова**.

Наталіє Миколаівно, охарактеризуйте, будь ласка, нинішні виклики перед університетською науковою сферою у зв'язку з прискореною європейською інтеграцією та проблемами, зумовленими війною?

Активний процес європейської та євроатлантичної інтеграції нашої держави спонукає академічну спільноту Університету у своїй науковій діяльності орієнтуватися на європейські, світові стандарти. Наразі в європейському освітньо-науковому просторі активно просувається ідея відкритої науки. У цьому контексті викликами перед науковою сферою Університету є, зокрема, забезпечення відкритого доступу до наукових результатів, управління науковими даними, створення інфраструктури для надання відкритого доступу до інтелектуальної продукції Університету в цифровому форматі, перехід із кількісних на якісні показники оцінювання наукової діяльності дослідників тощо.

Окрім цього, у зв'язку з розвитком технологій штучного інтелекту загострюється і проблема академічної доброчесності учасників освітнього процесу в аспекті коректного використання зазна-

чених технологій в академічному середовищі Університету.

Не можемо не думати і про перспективи повосного відновлення. За цих обставин Університет має забезпечити належні умови для ефективного проведення актуальних наукових досліджень, упровадження їх результатів, створення наукових продуктів, корисних і важливих для суспільства. І досягнення Цілей сталого розвитку ООН відповідно до вищезазначеного є також надзвичайно актуальним питанням. До того ж врахування Цілей сталого розвитку є одним із стратегічних пріоритетів, визначених у Стратегії розвитку Київського столичного університету імені Бориса Грінченка на 2023-2027 рр. Тому вирішення науковцями Університету дослідницьких завдань у сферах соціально-економічного розвитку, екологічних питань, забезпечення рівності, доступу до якісної освіти, інновацій, технологій, інфраструктури є надзвичайно актуальним.

Ви — Голова Вченої ради Університету Грінченка, тож які найважливіші завдання і проблеми стоять зараз перед університетською спільнотою?

Проректор з наукової роботи та міжнародної діяльності, Голова Вченої ради Київського столичного університету імені Бориса Грінченка **Наталія Віннікова**

З одного боку, пріоритетне завдання і водночас проблема в надскладний час війни — це зберегти колектив, адже Університет — це насамперед люди — вчені, викладачі, здобувачі різних рівнів, працівники усіх підрозділів — без людей, професіоналів, без наших студентів, аспірантів, докторантів не може бути Університету, неможливо утримати позиції у рейтингах, популярність серед абітурієнтів, впливовість закладу. Проте водночас важливо нарощувати, розвивати і примножувати здобутки за всіма напрямками діяльності Університету, аби залишатися конкурентоспроможним сучасним закладом вищої освіти.

І те, що в непростих умовах Університету вдасться не лише

утримувати позиції у рейтингах, але й підвищувати їх, свідчить про наполегливу й злагоджену роботу кожного члена академічної спільноти нашого закладу.

Вчена рада є колегіальним органом управління Університету, а тому відіграє значну роль у визначенні стратегії його розвитку, визначає та затверджує ключові процедури його функціонування, ухвалює чимало рішень, необхідних для злагодженого функціонування за різними напрямками та реалізації місії Університету. Відтак і роль Вченої ради в такі буремні часи має бути консолідуючою і насамперед полягає у прийнятті виважених, конструктивних рішень, спрямованих на збереження й розвиток Університету заради кожного представника університетської спільноти.

Як Університет Грінченка продовжує зміцнювати свою присутність у міжнародних рейтингах та посилювати конкурентоспроможність?

Позитивний поступ Університету в рейтингах, на мою думку, зумовлений удосконаленням усіх складників та оптимізацією діяльності Університету. Щодо наукової та міжнародної сфери, то варто в цьому контексті зазначити про підвищення міжнародної видимості досліджень, дотримання принципів відкритої науки, утримання і нарощування показників публікаційної активності, наполегливу роботу щодо розширення міжнародної співпраці з метою реалізації спільних наукових досліджень, грантових проєктів тощо. Це результати щоденної відповідальної роботи кожного грінченківця. І ця робота ніколи не завершується, над пріоритетами необхідно постійно працювати, аби не втрачати й нарощувати позиції.

У міжнародному рейтингу SCImago Institutions Rankings Університет Грінченка має значні показники за напрямками «дослідницька ефективність» і «суспільний вплив». За рахунок чого вдається їх досягати?

Високі показники за напрямом «дослідницька ефективність» досягаємо насамперед завдяки наполегливій науковій діяльності викладачів та наукових співробітників Університету, які здійснюють актуальні дослідження, отримують наукові результати та оприлюднюють їх у міжнародних наукових виданнях, зокрема включених до наукометричної бази Scopus.

Але важливим є той факт, що наукові дослідження, які реалізуються в Університеті, і наукові публікації також впливають на досягнення Цілей сталого розвитку ООН, вирішення актуальних викликів сьогодення та питань, пов'язаних із глобальним розвитком. До того ж, у дослідницькій діяльності ми намагаємося дотримуватися принципів відкритої науки, аби якомога більша кількість зацікавлених осіб мала вільний доступ до результатів нашої наукової діяльності.

Щодо напрямку «суспільний вплив», то маю сказати, що місія Київського столичного університету імені Бориса Грінченка — служити людині, громаді, суспільству — лежить в основі корпоративної культури грінченківців. Ключовим напрямом

Стратегії розвитку Університету на 2023–2027 роки є соціальна відповідальність і партнерство.

Наш заклад активно впроваджує «третю» місію університетів та приділяє значну увагу соціальному служінню громаді столиці та нашої державі. Назву лише окремі соціальні ініціативи Університету: проєкт «З Кисвом і для Києва» для громади столиці, проєкт «Реабілітація для військових», який реалізуємо на базі басейну, де проходять реабілітаційні заняття для військових, поранених під час бойових дій.

Що робиться для підвищення кваліфікації працівників Університету та розвитку їхніх фахових компетентностей?

В Університеті вибудовано систему розвитку персоналу та підвищення кваліфікації. Протягом минулого року значно розширено діапазон тематики програм підвищення кваліфікації, спираючись на отримані результати опитувань працівників Університету щодо їхнього розвитку, самовдосконалення, підвищення кваліфікації. Також уперше було проведено літні школи «Освітнє лідерство» і «Наукова кар'єра на міжнародному рівні: інструменти для дослідників та англійська мова».

За рахунок розширення спектра програм підвищення кваліфікації працівники Університету мають можливість задовольняти свої потреби розвитку компетентностей різносторонньо та без відриву від освітнього процесу.

Постійно пропонуються програми з дослідницького, дидактичного, цифрового, лідерського модулів. Особливо інтенсивно використовуємо період зимових канікул — у січні-лютому пропонуємо багато альтернативних заходів, які працівники Університету відвідують за власним вибором. А вибрати є з чого — цього року це близько сорока тренінгових програм.

Із-поміж тренерів та модераторів тренінгів багато грінченківців, а також є запрошені лектори — фахівці за конкретними напрямками, важливими для викладачів Університету.

Які заходи вживає Університет Грінченка щодо психоемоційного відновлення викладачів у ці нелегкі часи війни, зумовлені повномасштабним вторгненням росії в Україну?

У нашому Університеті реалізуються тренінгові заходи за програмами допомоги з відновлення

ментального здоров'я працівників Університету, заходи (групові зустрічі, індивідуальні консультації тощо), спрямовані на розвиток навичок, необхідних для ефективного пристосування й розвитку в ситуаціях невизначеності та стресу.

Звичайно, для забезпечення ефективного психоемоційного відновлення викладацького складу в умовах воєнного стану необхідно проводити комплексні заходи в межах цілісного мультидисциплінарного підходу, що інтегрує психологічну, соціальну, організаційну та соматичну підтримку. Університет Грінченка формує ресурсне освітнє середовище, орієнтоване на зниження рівня психологічного дистресу, профілактику емоційного вигорання та підвищення резильєнтності викладачів.

Оскільки збереження ментального здоров'я є головною відповідальністю педагогів-грінченківців, у першу чергу, перед собою та перед здобувачами освіти, яким відновлювати нашу країну в повоєнний час, було розроблено програми підвищення кваліфікації для допомоги у створенні власних інструментів самотурботи, набутті навичок збереження та відновлення ментального здоров'я, зокрема, «Психологічна витривалість в умовах життєвої турбулентності», «Життєвий простір і психологічна пружність», «Соматичні рухи як засіб для відновлення здоров'я, покращення функціонування і якості життя», «Розвиток soft skills резильєнтності в мінливих умовах сьогодення», «Емоційний інтелект та стратегії управління власними емоціями в професійній діяльності викладача», «Спілкування без вигорання: подолання комунікативних перешкод, протистояння маніпуляціям та ефективне розв'язання конфліктів» тощо.

Інклюзивна освіта та простір — виклики теперішнього й майбутнього ЗВО України. Що вже зроблено в Університеті і що планується в майбутньому?

У Стратегії розвитку Університету однією із стратегічних цілей визначено таку — «Університет має безпечне та інклюзивне середовище». І в цьому ми маємо значні напрацювання і здобутки. Створено безбар'єрний простір в усіх корпусах закладу, який постійно модернізується, удосконалюється. Вебсайт Університету має спеціальні налаштування, які уможливають його перегляд особами з порушенням зору.

В Університеті активно функціонує Центр підтримки студентів з інвалідністю, який підтримує не лише здобувачів вищої освіти з інвалідністю, а й допомагає викладачам Університету працювати з такими студентами, аспірантами, консультує науково-педагогічних працівників щодо інклюзивних підходів в організації супроводу здобувачів освіти з особливими освітніми потребами. Також у нашому закладі освіти функціонує Школа інклюзивної освіти та Центр практичної підготовки «Центр інклюзивної освіти».

Університет Грінченка є одним із найкращих сучасних муніципальних закладів вищої освіти та одним із найбільш соціально інклюзивних університетів Києва й України.

Безперечно, в умовах війни і задля післявоєнної відбудови ми як заклад вищої освіти мусимо активно розвивати соціальне інклюзивне середовище, продовжити розбудову індивідуальних освітніх траєкторій задля врахування запитів наших захисників, учасників бойових дій.

*Інтерв'ю записала
Тамара Куцай*

Про війну, кохання, втрати і пам'ять

Найменше, мабуть, цю елегантну, спокійну й задумливу дівчину, якою я пам'ятаю Анастасію з її студентських років, можна було б уявити на війні. Але вона з перших днів пішла до війська захищати Україну.

Її фото з гвинтівкою в руках на першій шпальті американського журналу «New York Magazine» облетіло весь світ. Це було на початку повномасштабного вторгнення 17 березня 2022 року.

Не минуло й місяця, як її фото знову облетіли світові медіа, разом із коханим: на Київських горах, в одноденній відпустці, у військовій формі, коли брали шлюб.

Торкаючись ніжно свого віночка з білих троянд, щаслива дівчина ділилася мріями з журналістами про весільну подорож, вже після української Перемоги.

Трохи більше ніж за рік — 22 квітня 2023 року — Анастасія напише у фейсбуці: «Оніміла від болю»...

Найжахливіше, що приносить війна, — це втрати. Втрати коханих. Глибокі душевні рани, з якими ти маєш жити й карабкатись далі.

Ми говоримо з Анастасією майже через два роки після цієї трагічної події. Вона розповідає про війну, коханого, надії, жорстоку реальність, боротьбу, розуміння/нерозуміння людей і сили, які шукає в собі, у нашій вечірній розмові.

Її історія — це історія цілого покоління молодих українців до 30-ти, сповнена надскладних випробувань.

Анастасіє, розкажи, будь ласка, про свій шлях на війну.

Я народилася в Маріуполі. На момент 2014 року одна бабуся жила в Маріуполі, інша — в Донецьку. Мій батько в 2014 році почав служити, тренував добровольчі батальйони, і я тоді майже все літо провела з ним на тренувальній базі, бо мені було цікаво. Власне, тоді мене навчили збирати-розбирати автомат, стріляти, і ще якихось базових банальних речей. А далі було спокійне університетське життя. Батько повернувся до мирного життя у 2018 році, сказав: ну все, я навоювався, йду на пенсію.

На другому курсі я познайомилася з моїм майбутнім чоловіком — Славою. Після закінчення Університету Грінченка пішла працювати контент-менеджером, далі — в маркетинг, згодом — у сферу ІТ, там платили більше. Слава також був айтішником

і багатьом речам мене навчав. Потім теж усе, як у людей: почали жити разом у Києві.

Ми готувалися до війни. Почали збирати рюкзаки ще в середині грудня 2021 року. У нас були родинні зустрічі, де ми обговорювали, хто, що й куди. Але одна справа робити це теоретично, коли ти живеш своє нормальне цивільне життя, і в тебе все круто...

І тут Слава робить мені пропозицію, не дочекавшись 14 лютого, купив обручку і зробив 12-го. Я обираю білу сукню, отримую класну пропозицію по роботі з божевільним кар'єрним ростом, пишу заяву на звільнення, готуюсь переходити на іншу роботу — у сферу мобільних застосунків, де зарплатня злітає в рази. Я хочу все змінити і 1 березня мала вийти на нову роботу.

А 24 лютого 2022 року ми прокидаємось о 5-й ранку, телефонує брат, війна.

Ми встали й думали: що робити? Таке нерозуміння, ніби й готувалися, але все одно до такого підготуватися неможливо, правда.

Я пам'ятаю, перше, що ми зробили, ми чогось обрізали нігті. Я сиділа й обрізала собі нігті під корінь, бо в цей момент розуміла, що вони мені вже не знадобляться. Далі ми засунули свою єдину домашню тваринку — равлика — в судочок і повезли його до моїх рідних.

Мій батько був уже у військоматі. Ми вирішили разом із коханим теж іти у військомат, і вже о 10-й ранку були там. Я побачила величезну чергу людей, купу своїх сусідів, які пам'ятали мене ще малою. Усіх жінок відправляли додому: мовляв, ви ще тут не потрібні, дофігіще чоловіків, ідіть варіть борщі. Але мене взяли, їх умовив батько, бо розумів, що я все одно піду.

Ми пішли в територіальну оборону, бо мене взагалі на військовому обліку ніколи не було. Вдень прибули на перше місце дислокації батальйону, на мене подивився начальник штабу, каже: ти автомат розібрати можеш? Я кажу: так, а він — «ну, принаймні, ти можеш більше, ніж дехто з тих, хто тут зібрався».

Я віддала свої штани якійсь дівчині, а якомусь хлопцю — свій камуфляж (його ще в 2014 році купив батько). Дякуючи комбату, я мала бушлат, який одягала поверх куртки, бо перші дні було дуже холодно, важко, незвично, плюс до того ж не було де спати.

Шкіра на руках розлізлася до ран, бо я ж до того працювала в офісі дистанційно, а тут холод, робота руками. Коли медики потім їх побачили, сказали все, що про це думають. Але в мене не було ні сил, ні часу на те, щоб просто сходити забинтувати руки, аби туди нічого не потрапило.

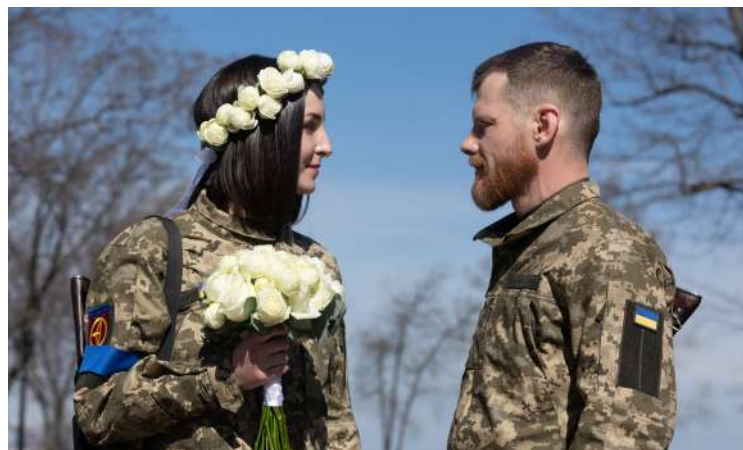
Проте насправді це був найкращий час за всю війну! Тоді всі були заряджені, мотивовані, об'єднані.

Було піднесення?

Так, було величезне піднесення. Дуже дивно, ми щодня готувалися померти, не знаю, чому, ми ж не суїцидального нахилу. Ніхто не розумів, що відбувається, інформації було дуже мало, ми знали тільки про те, що десь є прильоти тощо.

Згодом перевелися в інший батальйон тероборони, там було, до речі, теж класно, люди були сповнені ентузіазму, дуже виручала допомога саме цивільних, бо в перші тижні і Слава, і хлопці спали в під'їзді на трубах, ти ж не можеш спати в снігу, і тоді люди приносили їм чайники, подовжувачі, їжу, шарпетки, підтримували.

Наші тоді були на Столичному шосе, що в бік гостомельської траси. Але ці загрози інакше сприймалися, ти не думав про багато речей, у тебе немає на це часу, у тебе немає на це сил, ти мотивований, тобі кажуть: туди, значить, туди, так треба, бо війна.

Пам'ятаю таку історію: ми якось зупинили мопед, хлопець дивиться на мене й каже: «А ви ж дівчина!». Це було 8 березня, він далі поїхав і привозить нам із хлопцями здоровезний сет суші з місцевої кафешки, де працював...

У той період ми з коханим вирішили, що, якщо вже війна зламала нам цивільне життя, ми все одно одружимося. Було дуже важко знайти обручки, бо не працювала жодна ювелірна крамниця, тоді взагалі нічого не працювало.

Зрештою ми знайшли навіть не золоті, а срібні обручки, нам пообіцяли зробити гравіювання. Тоді комбати мали можливість розписувати. Усі наші поїхали в Київську область, ми лишилися охороняти донорську кров. Було дуже образливо, я вперше розплакалася в армії, коли в тебе одну тицяють пальцями і кажуть: ти не їдеш. Потім так вийшло, що Славу теж лишили, і в нас буквально був один вільний день на планування весілля. У цей момент включилося побратимство: наш друг, капелан (який потім загинув, на жаль), знайшов і домовився про

кафе, торт, мама з братом передали весільний букет і віночок. Ми десь добули навіть пляшку ігристого вина. От, власне, і все. Ще був момент, у військовій частині нас спитали, чи ми не проти, якщо будуть присутні журналісти.

У день весілля була біла машина, білий пікап, це єдиний, мабуть, такий весільний атрибут. Ще в мене був бальзам для губ трошки з фарбуючим ефектом і праска для волосся, якою я трохи випрямила волосся.

Ми йдемо з побратимами, сміємося, і бачимо попереду натовп журналістів, і нам так ніяково стало, були неготові до такої публічності, навіть хотіли втекти...

Деякі питання журналістів були відверто дивні. Ми багато думали про події в Бучі, Ірпені, зранку перед весіллям навіть встигли поплакати. Також обговорювали, що будемо робити у випадку загрози полону. А нас запитують: як ви проведете першу шлюбну ніч? Ми ж відпросилися лише на весілля, і ці запитання були далекі від реальності. Слава тоді запитав: а ви не хочете поговорити про Бучу, Ірпінь, про те, що відбувається, серйозно, вас цікавить лише наша перша шлюбна ніч?

Ну і, власне, 7 квітня ми одружилися, а 21 квітня отримали свідоцтво про шлюб, реєстраторка пожартувала, каже, тепер ви двічі святкуватимете...

Що було далі?

Потім ми їздили, були у спецпризначенні в сухопутці, на Харківщині. Там просто неймовірні люди, запам'яталися своїм дуже приязним ставленням. Коли перевелися в штурмову бригаду, ми з батьком пішли різними шляхами.

Згодом я потрапила у зв'язок і зрозуміла, що нарешті на своєму місці.

Далі був штурмовий батальйон, Торецьк, але буквально кілька днів, бо це вже був час Бахмута, нас відправили на Бахмутський напрям.

Там було важко, пам'ятаю випадок: нам сказали, що наш друг «200-й», а нам нема коли й погорювати, зараз не можна, а дуже хочеться. І через 5 годин він вийшов з позиції контужений, але живий. Я йому кажу: «Ми тебе поховали, але ти воскрес, будеш довго жити».

Потім я перевелася в інший підрозділ, де в нас була класна команда.

У першу річницю весілля я прокинулася зранку з кон'юктивітом, було сумно й смішно. Взагалі там, якщо ти помився, вже чудово. Коли я приїхала в Краматорськ у батальйон зв'язку, у кімнаті побачила умивальничок, відкрила кран, тече вода гаряча, я в шоці. Мені кажуть, тут ще й душ є... Там планка настільки занижена до умов, у яких ти живеш, що речі комфорту здаються неймовірними.

Тож на річницю весілля було своєрідне святкування, ми поїхали їсти бургери...

Ну і, власне, все з того, що я можу розповісти. 21 квітня Слава загинув. І все...

Анастасіє, на початку розмови ти казала про побратимство. Це дуже підтримує на фронті?

Мабуть, це тому, що ці люди проходять жайття разом із тобою, ти розумієш, що немає смислу усміхатися людям, які не подобаються. Ти їх відразу відсієш. З тобою завжди лишаються твої люди. Це все переростає в дружбу, десь ти допомагаєш, десь тебе підтримують.

Наш друг, який вижив тоді, в лютому, пройшов зі мною день поховання, починаючи від моргу, закінчуючи сидінням вночі на кухні, бо ніхто не спав...

Слава загинув у той день, коли ми отримали свідоцтво про шлюб. Якби не перевелася, там могла б бути і я. Це додатково тригерить.

Далі я повернулася в Київ.

Розкажи про це

Київ — жажливе місто для повернення з війни. Це місто, яке ніби забуло про війну взагалі...

Люди переважно відірвані від реальності, більшість не розуміє, що відбувається на фронті, і навіть не цікавиться цим. Це нагадує часи АТО, коли війна була в окремих родинах, у окремих людей, а для інших її не існувало.

Чуючи розмови людей, відчуваєш дискомфорт, ніби не вписуєшся в цей формат, у тебе інші проблеми. Ти думаєш про інше взагалі, не про те, що думають люди навколо.

Київ — місто, яке живе своїм життям, ти їдеш увечері, дивишся на ресторани, кафе, натовпи

людей, у яких все чудово. Я б залюбки переїхала кудись за місто, і жила б подалі, в тиші і спокої.

Тому я люблю самотність, і в мене є кіт.

Твої рідні зараз теж у Києві?

Так, вони повернулися ще наприкінці весни 2022-го.

Мій брат із дівчиною, мама, друзі запустили проєкт «Землячки».

Усе почалось із того, що в мене на фронті була велика проблема з формою, одягом, берцями. Я ходила в кросівках, мерзла, допоки мені якимись складними шляхами не дістали потрібне взуття.

Тоді з'явився проєкт «Землячки», я ним безмежно пишаюся насправді, бо в ньому всі задіяні. «Землячки» одягнули тисячі жінок військових, орієнтовані саме на жінок, і я була, мабуть, першою. Потім вони це розвивали, масштабували, з'явилася громадська організація, продовжують успішно працювати.

Це надважливо, адже, згідно зі статистикою, у нас наразі 67 000 жінок-військовослужбовців...

Потрібні і берці, і бронжилети з полегшеними плитами, бо хребет не залізний, і білизна, і каски, і рукавички, і багато чого.

І оці стандартні штуки: сухі шампуні, бальзами для губ, засоби для душі і тому подібне.

Коли я скаржилася, стало зрозуміло, що це не лише моя поодинокі, а насправді більш глобальна проблема. Жінки до армії доєднуються дуже активно, і зараз продовжують, і готуються, і обирають спеціальності, йдуть через рекрутинг.

От тому це дуже корисні речі.

Дехто каже, що у війни не жіноче обличчя...

Це неправильне твердження. Бо в неї і не чоловіче обличчя. Точно можу сказати одне, війна неприємно пахне...

Після того, як ти була на обкладинці журналу «New York Magazine», тебе впізнають на вулиці?

Зараз мене ніхто не впізнає, відношу це скоріше до плюсів.

Класно те, що «Землячки» організовують поїздки в Карпати, збирають дівчат військових, здебільшого всі бойові, це сестринство. Я знайшла там хороших подруг, яким не треба нічого пояснювати. Тільки та людина, яка пережила те саме, може тебе зрозуміти насправді.

Я здружилася останнім часом з дружиною свого побратима, якого було поранено наприкінці 2023 року, йому вберегли ногу, але він досі лежить у госпіталі.

Також я інколи їжджу до своїх на фронт. Мені там стає спокійніше, там я серед своїх.

Мабуть, розмірковуєш зараз, що робити далі?

Перший час я взагалі не вивозила. Потім я перестала спати. А коли ти не спиш, а були жакливі часи, коли не спиш по чотири доби, у тебе вже трапляються істерики від цього. Зараз усе більш-менш нормалізувалося.

Можливо, піду інструкторкою на полігон, туди, де тренують молоді покоління зв'язківців, бо всі, і я в тому числі, проходили через навчальний полігон, це класні навички, які відпрацьовуєш у схожих умовах.

Я можу повернутися й на фронт, але розумію, що зв'язок — це та штука, де потрібна максимальна концентрація, ти взагалі відключаєшся від усього світу, тому що має бути циферка до циферки. Наразі такої концентрації не маю, боюся через це підставити людей.

Потрібен час, адже це може зіграти злий жарт у тому плані, що, прийшовши на заряді бадьорості й енергії, через місяць знову втраатиш сили вставати з ліжка й все.

Я не читаю зараз новини. У якийсь момент я майже перестала читати соцмережі, залишила Netflix, щоб хоч щось дивитися. Маю побратимів на різних ділянках фронту, плюс є ресурси Deep State — чудова річ замість новин.

Твоя думка про подальшу долю українських жінок, до чого їм готуватися?

Щоб відповісти на це запитання, треба поставити насамперед запитання про долю нашої країни, бо все залежить від цього.

Люди часто не розуміють. Люди, які не були в окупації, не розуміють.

В інтернеті поширені думки на зразок: буде окупація, я через рф зможу виїхати за кордон; у мене є родичі в окупації, і ніхто їх не вбив.

І ти розповідаєш деталі й нюанси про людей, які зникли, про те, що у тих, хто виїхав, можуть відібрати житло. Ти виїхав, і тобі заборонений в'їзд. Багато людей з Маріуполя не можуть повер-

нутися в рідне місто, бо в шереметєво стоїть пункт фільтрації, байдуже, що в тебе квартира, бізнес, у тебе заборона на в'їзд. Щоб виїхати за кордон, потрібно пройти фільтрацію, і невідомо пройдеш ти її чи ні, там стільки нюансів, а скільки цивільних сидить у полоні, звичайних цивільних.

Люди не розуміють реалій війни і що відбувається на фронті. Вони не розуміють банальних речей: що таке окупація, що таке полон, що таке фільтрація, і тому подібне. Вони думають, що гірше не буде. Проте ще скільки нового може чекати нас попереду.

Як цивільним правильно спілкуватися з тими, хто повернувся з війни?

Вони повинні просто інколи промовчати. От просто промовчати.

Людям треба розуміти, про що краще не говорити.

Це нас у будь-якому випадку чекатиме, і нікуди від цього не подінемося, будуть хлопці, які будуть пити, глушити всіма можливими способами те, що є всередині, і це факт, і не підуть вони до психотерапевта. Бо їх не розумітимуть. Я теж спілкувалася з однією фахівчиною, онлайн, вона дивилася на мене годину з очима, повними жалю. Я тоді подумала, у мене для цього є мама, навіщо мені її жалість? Жалість — це паршива штука, яка нічим не допомагає. Це була наша перша й остання розмова. Хтось знаходить вихід від пережитих травм в екстремальних видах спорту, хтось поринає з головою в спорт, творчість.

Я от розмовляю з тобою, Анастасіє, й побачила десь у уяві твою майбутню книжку, з твоєю історією...

Я любила писати, для себе, але коли ти пишеш, ти маєш колупатись, згадувати, проживати. Зараз я до цього не готова, можливо, пізніше.

Як вихід, певним чином, творчість може бути. Життя якось підказуватиме.

О, ще згадала, дуже важливе.

Щодо наших журналістів... Ти кажеш ні, а вони: ми вас завтра ще наберемо, спитаємо, через тиждень ще спитаємо. А потім, вже не пам'ятаю, у яких медіа, повиходили «класні» оці статті із заголовками типу «Вчора молода дружина, сьогодні вдова», і моє найулюбленіше — «Счастье било недолгим».

Я це читаю і в шоці. Просили змінити заголовки, — вони навіть не відповідають. Тож наразі я майже взагалі не спілкуюся з журналістами.

Які поради можеш дати журналістам? Як правильно себе поводити?

Вони повинні себе поводити не як паскуди.

Я дивилася на ті заголовки й думала: є ж зрозумілі загальнолюдські речі. Якщо ви хочете зробити танці на кістках, то це паршива ідея, бо ви ніколи не знаєте, як на це зреагують. Наприклад, ті ж побратими.

Тут немає якихось порад, просто треба бути людьми, враховувати, можливо, поставити себе на місце, уявити, як це.

Під час навчання нам роз'яснювали, що не треба запитувати жертву згвалтування: що ви відчували в той момент? І я це добре пам'ятаю.

Не робити на цьому контент і не заробляти на цьому додаткових підписників, але, на жаль, є таке.

*Інтерв'ю записала
Тамара Куцай
Фото Михайла Палінчака
та з особистого архіву
Анастасії Мохіної*

ШІ та ГРІНЧЕНКО

Те, що зробив Борис Грінченко, — не міг до нього зробити ніхто. І певна річ, справа життя цього генія, його Словник української мови, назавжди вписав нашу націю в цивілізаційну матрицю світу.

Попри те, що геноциди і війни постійно зменшують кількість носіїв української і вочевидь найближчим часом ми полишимо 27 місце серед інших мов світу, наша мова і нація нині у фокусі світової політики. Світ тотально українізується! Тож віддамо шану генію Грінченка і рушимо містом його слави — Києвом. Без Києва він не зміг би реалізувати головний проєкт свого життя — Словник, який до того протягом майже 30 років збиралися упорядкувати українці. От тільки зупинки в цій мандрівці будуть дещо незвичайними.

«Певна річ, ми могли б погуляти вулицями столиці й показати меморіальні місця, що пов'язані з життям і творчістю Грінченка. Багато з них збереглися, — розповідає автор мультимедійного проєкту «ЖИВЕ МІСТО.КИЇВ» Мар'яна Ангелова. — Але я думаю, що цікавіше і корисніше служити Грінченку, втілюючи його ідеї в сучасних форматах. Бути грінченківцями не схоластично, а ідеологічно». Так, ще під час ковіду студенти й викладачі Університету Грінченка випробували нову форму — віртуальну мандрівку київськими місцинами Грінченка. Учасники екскурсії презентували інформацію про певне місце в режимі прямої трансляції. А платформа «Зум» дала можливість згенерувати зображення локації за спиною ведучого. Демонстрували також фрагменти докумен-

тального фільму «Інший...інший Грінченко», який зробила Астудія університету. А ще слухали «голоси минулого» — аудіозаписи, зроблені учасниками проєкту «Бюро театралізованих екскурсій». Ось такий незвичайний мультимедійний експеримент!

«Важливо, щоб про Бориса Грінченка говорили на різних майданчиках. Щоб його біографія не сприймалась як щось суто академічне, а як наше глобальне національне надбання», — зауважує грінченкознавець Ігор Стамбол, автор повісті «Під прицілом чорної сотні. Замах на Бориса Грінченка», яка нещодавно побачила світ у видавництві «Кліо». Це перша художня інтерпретація образу одного з найяскравіших діячів української культури, який зазнав переслідувань у російській імперії. А згодом був повністю викинутий радянськими ідеологами з культурного поля нашої нації. «Потрібні різні тексти, пристосовані до різного читача, — стверджує автор. — Якраз художній текст дозволяє сприймати постать Грінченка через призму якості тексту та різних наративів, які художня література здатна передати значно ширше, ніж наукова».

«Унікальне дослідження — календарна біографія Грінченка була задумана професором Василем Яременком, але відповідальність і щастя реалізувати ідею випало нам. — Ділиться подробицями про ще один проєкт Тетяна Вірченко, професорка кафедри української літератури, компаративістики і грінченкознавства. — На фоні життєвих обставин постає щоденна інтелектуальна потуга українського генія, його подвиг. Джерелом відтворення біографії стали практично всі доступні нині дослідникам джерела — листи, твори автора, згадки в найрізноманітніших текстах від його соратників. Ми продовжуємо відтворювати документальний образ його багатогранної особистості». Таким чином, разом із професором Романом Козловим,

який нині служить у лавах ЗСУ, була створена ґрунтовна наукова монографія «Непокірний. Гра долі Бориса Грінченка», яку видає видавництво університету. Такі дослідження мають далеко не всі українські митці, але Грінченко віднині має! Зараз у світі дуже популярно шукати секрети ефективності непересічних людей. Письменник, лексикограф, педагог, політик — енциклопедист Грінченко — такий!

«Було цікаво провести серед студентів незвичайний конкурс «Грінченко очима штучного інтелекту». — Розповідає про одну з ініціатив заступник декана Факультету журналістики Тетяна Поліщук. — І так ми отримали неймовірні модерні образи для плакатів, футболок, мерчів для популяризації та просування нашого корпоративного бренду «Грінченко». За останні п'ятнадцять років наш столичний університет своєю патріотичною позицією та величезною подвижницькою працею в царині освіти повернув із забуття особистість Грінченка. «А все почалося з зображення на футболці, коли студенти вирішили нагадати киянам правильний наголос у прізвищі нашого патрона. Бірюзова галочка на принті фіксувала Грінченко! Тож ніколи не пізно зробити правильний наголос!» — узагальнює викладачка. А далі демонструє вже друге видання віршів Бориса Грінченка — англійську версію з унікальними світлинами наших студентів та випускників, які нині служать у ЗСУ. Так Грінченко віртуально

нині з ними на фронті боронить національні цінності.

«Грінченко і штучний інтелект? Що ж, цікавий акцент. — Відзначає очільниця найпопулярнішого мовного проєкту «СловОпис» під брендом Грінченка Тамара Куцай. — Поки ми переконували людей активніше вивчати українську мову, поліпшувати свою грамотність, удосконалюватись — нова реальність постукала у вікно. Нова реальність — це штучний інтелект, спілкування з яким вимагатиме тепер скрізь — у побуті, на ринку праці — відповідних мовних навичок, грамотності, вміння будувати логічні мовні конструкції, ставити грамотні запитання». Саме для того, щоб якомога більша кількість людей була освіченою й успішною, в Університеті Грінченка вже 12 років працює мовний просвітницький проєкт «СловОпис». У десятці найпопулярніших у царині мовної політики нині він має понад 70 тисяч підписників на різних соцмережових майданчиках.

Тож, хоча ми і не провели вас вуличками Києва, не показували будівлі та театри, освітні заклади та пам'ятники Борису Грінченку, все ж ми торкнулися його сліду. Він дуже модерний — це слід у цифровому світі. Грінченко знав, яким чином проникнути через час і простір. Його вибором став унікальний носій — вічне і прекрасне українське слово!

Авторка Ганна Амеретата
Фото надані
організаторами події

Рейнгольд Глієр: киянин світового масштабу

Рейнгольд Глієр — видатний музикант і педагог, чий внесок у розвиток української культури і світової музики важко переоцінити. Цього року 150 років з дня його народження відзначаємо на державному рівні. Композитор створив понад 500 різножанрових творів (7 балетів, 5 опер, понад 20 симфонічних композицій, романси тощо). Він — видатний педагог і ключова фігура київської композиторської школи, той, з кого бере початок майже вся сучасна українська академічна музика. Свого часу відомий митець став рушієм музичного життя Києва початку ХХ століття: він запросив до міста видатних музикантів, перетворивши його на культурну столицю.

Ім'я Рейнгольда Глієра з гордістю носить Київська муніципальна академія музики — раніше Київське музичне училище, яке композитор свого часу закінчив. Ми вирішили більше розповісти про постать видатного киянина, а також запитати про це у ректора легендарного музичного закладу — композитора, **народного артиста України Олександра Злотника**.

Київське коріння і музичні традиції

Пане Олександр, чому 150 років від дня народження Рейнгольда Глієра цього року вирішено відзначати на державному рівні?

По-перше, він киянин, який народився на Бесарабці в родині майстра духових музичних інструментів, закінчив наше музичне училище — перший подібний заклад на теренах тодішньої російської імперії. Коли Глієр повернувся після навчання зі столиці, він отримав посаду ректора новоствореної консерваторії, на яку

Ректор Київської муніципальної академії імені Рейнгольда Глієра, композитор, народний артист України Олександр Злотник

Київська дума в 1913 році перетворила училище. Глієр виховав цілу плеяду відомих українських композиторів. Це і Борис Лятошинський, і Левко Ревуцький, і частково Сергій Прокоф'єв (коли писав юнацькі симфонії, то брав уроки у Глієра). Кирило Карабиць знайшов цей факт і твір. У 1956 році виникло питання — ім'ям якого композитора назвати наш навчальний заклад? Тож Верховна Рада ухвалила рішення назвати його ім'ям Рейнгольда Глієра. Це був рік смерті композитора. По-друге, свого часу ця людина дуже прислужилася українському музичному мистецтву, тому я вважаю, що нам не треба чужого, але своє віддавати також не варто. Особливо зараз, коли ми чинимо такий спротив на культурному фронті! Тож важливо робити, просувати й відзначати на державному рівні ювілей з дня народження відомого музиканта і киянина.

Які традиції музичної освіти «глієрівської доби» ви зберігаєте, продовжуєте?

Ми намагаємось підтримувати зв'язки з випускниками, допомагаємо їх творчому зростанню, запрошуємо на спільні мистецькі проекти, майстер-класи. Як колись, наприклад, Рейнгольд Глієр тримав зв'язок і навіть дружив усе життя з учнем — Борисом Лятошинським, у листах вони детально обговорювали написання планів і музичні події, співпрацювали. До речі, правнук Глієра дуже часто до нас приїжджав на всі

заходи. Він пишався тим, що є такий заклад, такий колектив музикантів. Коли я вітаю новоприбулих студентів чи тих, хто закінчує навчання, то завжди кажу, що треба високо нести ім'я глієрівців, що це — бренд!

Під час навчання в Білоцерківській музичній школі в мене була мрія: вступити в училище Глієра. У нас на периферії вважалось, що це найкращий навчальний заклад. Я ніколи не

«Передавати свої похмурі настрої у музиці я вважаю злочином», —

любив говорити учнем Р. Глієр

думав, що коли-небудь стану ректором (сміється). Викладачі нашої музичної школи, які закінчили «глієра», вважались найкращими.

Я думаю, що в нас є те, чого немає в інших закладах: ми любимо своїх студентів, говоримо про них, знаємо кожного. А головне — у нас є свобода, для музиканта це дуже важливо, тому що лише вільна людина

Цікаво:

Глієр був третьою дитиною в багатодітній родині власника майстерні музичних інструментів. Мама — полька, тато — німець, підданий Саксонії. Його предки ведуть рід від Йогана Глієра (1612–1692) — засновника першої гільдії виробників приладів у Фогтланді, однієї з найстаріших професійних асоціацій у світі. Майбутній композитор чує музику з перших своїх років, а домашні концерти в київському будинку на вул. Басейній, 6 — це невід'ємна частина його життя. Батько грав на віолончелі, сестра Цецилія — на фортепіано, брат Карл і Рейнгольд — на скрипці. У 14 років він пише перші музичні твори — п'єски для фортепіано, скрипки й віолончелі, проте родина хотіла бачити його майстром з виготовлення музичних інструментів. Усупереч цьому Глієр вступає навчатись до Київського музичного училища, а пізніше викладає в ньому.

Перші викладачі училища

Цікаво:

Музичні освітні традиції Києва закладено ще наприкінці XVII століття: у 1677 році в місті діяв цех музикантів, що об'єднував київських виконавців і сприяв розвитку музичної культури. У 1768 році при Київському магістраті відкрили музичну школу, в якій було власне приміщення, бібліотека, інструменти. У 1786 році серед учнів налічувалося шість хлопців-сиріт, яких навчали музиканти міського оркестру та капельмейстер. Проте справжній прорив у розвитку професійної освіти стався у 1868 році з відкриттям Київського музичного училища, першого спеціалізованого закладу середнього профілю в Україні.

Перший директор училища Роберт Пфеніг (1824–1899) наполегливо шукав фінансування для десяти учнів, формував склад викладачів і відкрив «п'ять класів: фортепіано, скрипка, віолончель, спів, теорія музики». Цікаво, що училище було «відкрите для всіх», тут могли навчатися як діти заможних родин, так і талановиті учні зі звичайних родин.

У 1869 року відбувся перший публічний концерт учнів. Ця подія викликала великий інтерес киян: зала була переповнена, а деяких виконавців викликали на біс.

- Головний принцип викладання — допомогти кожному студенту знайти свій творчий «голос».
- Згодом Київ перетворився на один із провідних музичних центрів Європи.

(За матеріалами монографії Ю. Зільбермана «Київське музичне училище». Нариси діяльності 1868–1924 рр. Київ, 2012. 480 с.)

може творити. У стінах закладу з таким іменем і такими славетними музичними традиціями це можливо!

Глієр і сучасні мистецькі проекти

Я знаю, що Академія докладає багато зусиль, щоб популя-

ризувати ім'я та спадщину Глієра, транслювати світові його педагогічний талант. Ґрунтовні дослідження, історичні нариси, наукові конференції, найрізноманітніші мистецькі заходи. Відчувається особлива місія вашого закладу, що пов'язана з просуванням важливого культурного наративу.

Так, 11 січня — у день народження композитора — ми

розпочали масштабний мистецький проєкт GLIERIV-FEST — 150. Він складається з багатьох заходів, є дуже значущі. Наприклад, унікальний захід із трьох концертів Глієра — для голосу і симфонічного оркестру, для арфи і симфонічного оркестру та для скрипки й симфонічного оркестру відбувся 25 лютого в Національній філармонії України. Це вперше таке представлення Глієра його великими симфонічними роботами. Виконавці — наш симфонічний оркестр і солісти. Випускниця академії — арфістка Ярослава Некляєва, яка зараз працює в Силезькій опері (Польща), приїхала спеціально для участі в цьому концерті з дитиною, кицею і ... своєю арфою вагою близько 40 кг! Через кордон. Але й арфовий концерт виконується не так уже й часто у світі, а творів для арфи, у яких цей інструмент солює, можна порахувати на пальцях. Також концерт для скрипки з оркестром блискуче виконав наш викладач Андрій Павлов, а концерт для голосу — Мар'яна Головка (Данченко), солістка формації Nova Opera та викладачка Академії.

Це особливий твір. Я вважаю, що немає більш красивого професійного твору для голосу і оркестру, ніж концерт Глієра. Це один з найкращих творів для вокалістів!

Протягом цього року відбуватимуться ще й камерні концерти, де звучатимуть і романси Глієра, і його інструментальна музика. Це не один, не два і навіть не 10 днів, а набагато більше. Випускники минулих років і ті, хто закінчує навчання цього року, викладачі — усі підключились. Проректор Мальвіна Зарудянська дуже опікується подібними заходами, також наша заслужена діячка мистецтв Ірина Полстянкіна та багато наших викладачів.

Майстер композиції / талановитий педагог

Чому виникла ідея розпочати окремий проєкт «Коло Глієра та його учні»?

Ідея виникла давно, ми почали говорити про це ще років 10 тому з Юрієм Зільберманом, коли він ще працював. Ми просто почали досліджувати, скільки українських музикантів родом з України розкидані по світу,

Цікаво:

Концерт для голосу і симфонічного оркестру створений у 1943 році, у пору найжорстокіших боїв, сліз і страждань Другої світової війни. Символічно, що в листопаді 1943 року було звільнено Київ.

На той час не писали таких складних і віртуозних творів для голосу. Для співачок це був справжній виклик, але концерт написаний майстерно з технічного погляду саме для виконання. Жіночий голос — символ материнства і краси — пролунав як прояв печалі й надії. Поява під час війни цього ніжного ліричного твору стала несподіванкою в період переважаючого інструментальних творів. Легенда українського оперного співу **Євгенія Мірошниченко** — одна з перших та еталонних виконавиць.

який внесок вони зробили у світову музичну культуру. Це був колосальний відсоток — понад 40% світових імен. Так само і з учнями Рейнгольда Глієра. Не всі кияни розуміють, що композиторська школа Глієра дала світу імена Сильвестрова, Станковича, Дичко, Шамо.

Глієрівці — музичні амбасадори

Олександр Злотник: Сьогодні більшість музичних навчальних закладів відмовилися від звітних концертів з виступами колективів, адже багато музикантів

Цікаво:

«Коло Глієра — інтерактивний проєкт «Рейнгольд Глієр та українська композиторська школа», який ми започаткували напередодні 150-річчя митця, — це така віртуальна мапа, на якій уже зараз представлено 60 постатей. Це імена 60 українських композиторів, за внесок у розвиток вітчизняної культури яких ми завдячуємо Рейнгольдові Морицевичу. На цій мапі і сам Глієр, двоє його учнів — Левко Ревуцький і Борис Лятошинський, а також їхні учні, у педагогічній роботі з якими знаходять своє відображення методи їх вчителя. Ці 60 персоналій лише відправна точка для майбутніх досліджень! Проєкт утілювали магістри КМAM ім. Р. М. Глієра Євгеній Логвиновський, Марина Кучерява, Альона Савенок, Богдана Бебих під керівництвом викладачки Іванни Карабиць, редакторки Світлани Штефан-Антонюк, дизайнерки Вікторії Гливи, комп'ютерного дизайнера — Анни Прутник», — коментує ідейна натхненниця і координаторка проєкту, доцентка кафедри гуманітарних та музично-інноваційних дисциплін **Ірина Полстянкіна**.

Цікаво:

Серед численних акцій ювілейного науково-творчого проєкту **GLIERIV-FEST** — 150 і медійний проєкт **GLIERE-BRIDGE** за участю видатних музикантів світу, концерти в Київському будинку вчених та Національній бібліотеці України ім. Ярослава Мудрого, симфонічний концерт із творів Р. М. Глієра в Національній філармонії України, Міжнародний науково-творчий проєкт «Сучасне музикознавство та виконавство: від теоретичного дискурсу — до виконавської практики», творчий звіт колективів і солістів «Рейнгольд Глієр та його учні» в Національній філармонії України.

і студентів за кордоном, тому все це доволі складно. Але минулого року наші колективи виступали — і хори, і симфонічний оркестр, і народний, і духовий. Складно, коли вимикають світло, повітряна тривога, а треба проводити репетиції навіть у темряві й мряці. У нашому сховищі у флігелі проходили репетиції при запалених свічках чи ліхтариках, але колективи працювали.

Наші випускники — це амбасадори по всьому світу. В рамках мистецького проєкту GLIERIV-FEST — 150 ми започаткували медійний проєкт на ютубі та в соцмережах — GLIER-BRIDGE. До нього долучилися глієрівці з інших країн — професор Вищої школи музики (Женева, Швейцарія) Денис Северин, солістка Силезької опери (Польща) Ярослава Некляєва, також узяли участь Сара Гейтс (Велика Британія) й інші. І всі вони грають музику Глієра!

Інновації й традиції Академії імені Глієра

Як вдається поєднати традиції й інновації навчання в Академії?

По-перше, у нас найстаріша в Україні кафедра джазу (заснована понад 40 років тому) і дуже гарні джазові музиканти, як викладачі, так і студенти. Це вже традиція! Вони грають по всьому світу, їх запрошують у найрізноманітніші проєкти. Виступають як соло, так і колективами. Я можу сказати, що наші — найкращі! Коли вони поїхали у Валенсію (там філіал знаменитого музичного коледжу Берклі (Бостон, США і сильна школа джазу), то, повірте, наші студенти звучали на рівні вихованців цього відомого навчального закладу. У нас працює Денніс Аду — відомий багатом талановитий трубач.

Київ початку 20 сторіччя

Потрапив до нас на навчання з дитячого біг-бенду О. Р. Гебеля (Кривий Пір), а після завершення навчання залишився в колективі вже викладачем. Ми своїх не забуваємо, тримаємо зв'язок.

Сьогодні на вступі у нас конкурс, не зважаючи ні на що. Чотири роки тому ми відкрили відділення мюзиклу. На мій погляд — це найскладніший фах. Той, хто вступає на нього, повинен володіти чотирма видами вокалу: академічним, народним, джазовим і естрадним; знати чотири види хореографії, володіти акторською майстерністю плюс фехтуванням. Обов'язково володіти фортепіано, а з другого року навчання взяти ще додатковий інструмент, володіти обов'язково англійською мовою, а з другого курсу взяти ще одну іноземну. Ми готуємо вже такого артиста, який спокійно ввійде в будь-який колектив не лише України, а й світу. І це, до речі, традиція саме українського музично-драматичного театру — артист-універсал. А зараз попит на театр у Києві самі знаєте який, квитків не дістати. Ми готуємо на червень великий концерт із нашими студентами в Палаці Україна, самі все побачите.

Хотілося б нагадати, що Тіна Кароль, Злата Огневич, Джеррі Хейл — з глієрівського гнізда. От і зараз наші інші студентки поїдуть на Євробачення у Швейцарію разом із переможцями.

Наступний ювілей: перспективи

Якщо мріяти про майбутнє. На 200-річчя від дня народження Рейнгольда Глієра — як вшановуватимуть в Академії постать киянина і музиканта світового масштабу?

На 200 років з дня народження Рейнгольда Глієра ми мріємо про концертну залу. Сьогодні, на жаль, колективи і студенти виступають у неприйнятних умовах. Це ганьба, що у нас із 1941 року немає концертної зали. Радянські війська залишали Київ і підірвали наш навчальний корпус на Хрещатику, 26. Цікаво, що в 1915 році було заплановано будівництво концертної зали на 2000 місць. Уже були виділені кошти, але поки робили проєкт, креслення — почалась революція 1917 року. Отже, на наступний ювілей Глієра очікуємо великий концерт у залі на 2000 місць у Києві — європейській столиці незалежної України.

Розмовляла Аліна Лісневська

Фото надано

Київською муніципальною академією музики ім. Р. М. Глієра

Глієр і Лятошинський. Цікаво:

У 1913 році Борис Лятошинський переїхав до Києва, де почав навчатися на юридичному факультеті Київського університету. Одночасно він готувався до вступу до консерваторії і почав брати приватні уроки у Глієра, а після запрошення на навчання до Київської консерваторії — став студентом його класу. Для Лятошинського професор Глієр був не тільки педагогом, але й справжнім другом упродовж усього життя. Після смерті Глієра Борис Миколайович оркестрував та завершив його Концерт для скрипки з оркестром, а у 1964 році присвятив його пам'яті симфонічну «Ліричну поему».

Р. Глієр — Б. Лятошинському. Лист від 22 січня 1914 року, Київ:

«Шановний Борисе Миколайовичу, якщо Ви завтра ввечері (понеділок) о 7 1/2 вільні, приходьте в консерваторію (Прорізна, Музичний провулок), де я з Вами і позаймаюсь. Внизу в роздягальні о 7 1/2 скажете швейцару, щоб він мене покликав. З шаною, Ваш Р. Глієр»

(«Епістолярна спадщина.

Б. Лятошинський — Р. Глієр. Листи (1916–1956). Київ, 2002. 768 с.).

Українська спадщина Глієра. Цікаво:

Рейнгольд Глієр велику увагу приділяв українській тематиці. Він створює симфонічну поему «Подражаніє Ізекіїлю» за мотивами однойменного поезії Т. Шевченка, музику до вистав за творами Т. Шевченка «Іван Гус», «Гайдамаки», до драми-містерії «Великий льох». Також розпочав роботу над симфонічною картиною-балетом «Запорожці». Напередодні 125-річчя Т. Шевченка композитор створив симфонічну поему «Заповіт». У Концерті для арфи з оркестром (та Урочистий увертюрі) лунають стилізовані українські мотиви, а в останні роки життя Глієр працював над балетом «Тарас Бульба».

«Щорічні літні виїзди родини в село під Києвом, де, здавалося, саме повітря дзвеніло піснями, здружили мене з найбагатшим фольклором України, збагатили глибокими, незабутніми враженнями. Це була стихійна сила народного мистецтва, що мимоволі опановувала моєю свідомістю, формувала мої музичні уявлення», — писав Рейнгольд Глієр.

За матеріалами монографії Ю. Зільбермана «Київське музичне училище».

Нариси діяльності 1868–1924 рр. Київ, 2012. 480 с.)

Київ у житті та творчості легенди українського авангарду Олександр Екстер

Київські вулиці пам'яють багатьох відомих людей у світі. Саме атмосфера нашого древнього міста надихала їх на творчість та допомагала стати тими, ким вони стали. Однією з таких яскравих особистостей була й Олександра Екстер.

Писати про художника завжди складно, особливо, якщо це видатна особистість зі світовим ім'ям. Педагогиня, ілюстраторка, дизайнерка, художниця по текстилю, сценографка, засновниця стилю «арт-деко» та європейського кубофутуризму — це все про Олександру Екстер. 18 січня цього року відзначали 143 річницю від дня народження художниці.

Достатньо перелічити музеї, колекції світу, що прикрашають роботи О. Екстер: Музей сучасного мистецтва (Нью-Йорк), Музей Тіссен-Борнеміса, Музей мистецтв Карнегі, Національна галерея Австралії, Клівлендський музей сучасного мистецтва, Художня галерея Олбрайт-Нокс,

Музей сучасного мистецтва Сан-Франциско, Національний художній музей України, Institut Valencià d'Art Modern, Museum Ludwig, Slobodskoy Museum and Exhibition Center, Kunsthaus Zurich, Берлінська галерея, Музей сучасного мистецтва (Стокгольм), Державна галерея мистецтв (Штутгарт). Така палітра художніх музеїв світу свідчить про величезну цікавість до української мистецької спадщини.

Можливо, ім'я художниці залишилося би поза увагою нашого міста, якби у віці 2 років Олександра не переїхала разом з батьками до Києва. У біографії цієї мисткині чимало фактів і подій, пов'язаних із Києвом. Це — місто,

де вона прожила 35 років, яке любила, де надихалася і створювала свої кращі роботи.

У Києві дівчинка закінчила гімназію святої Ольги та Київське художнє училище (1901–1903 рр.). Тут її вчителем був Микола Пимоненко, а приватні уроки брала у Сергія Світославського.

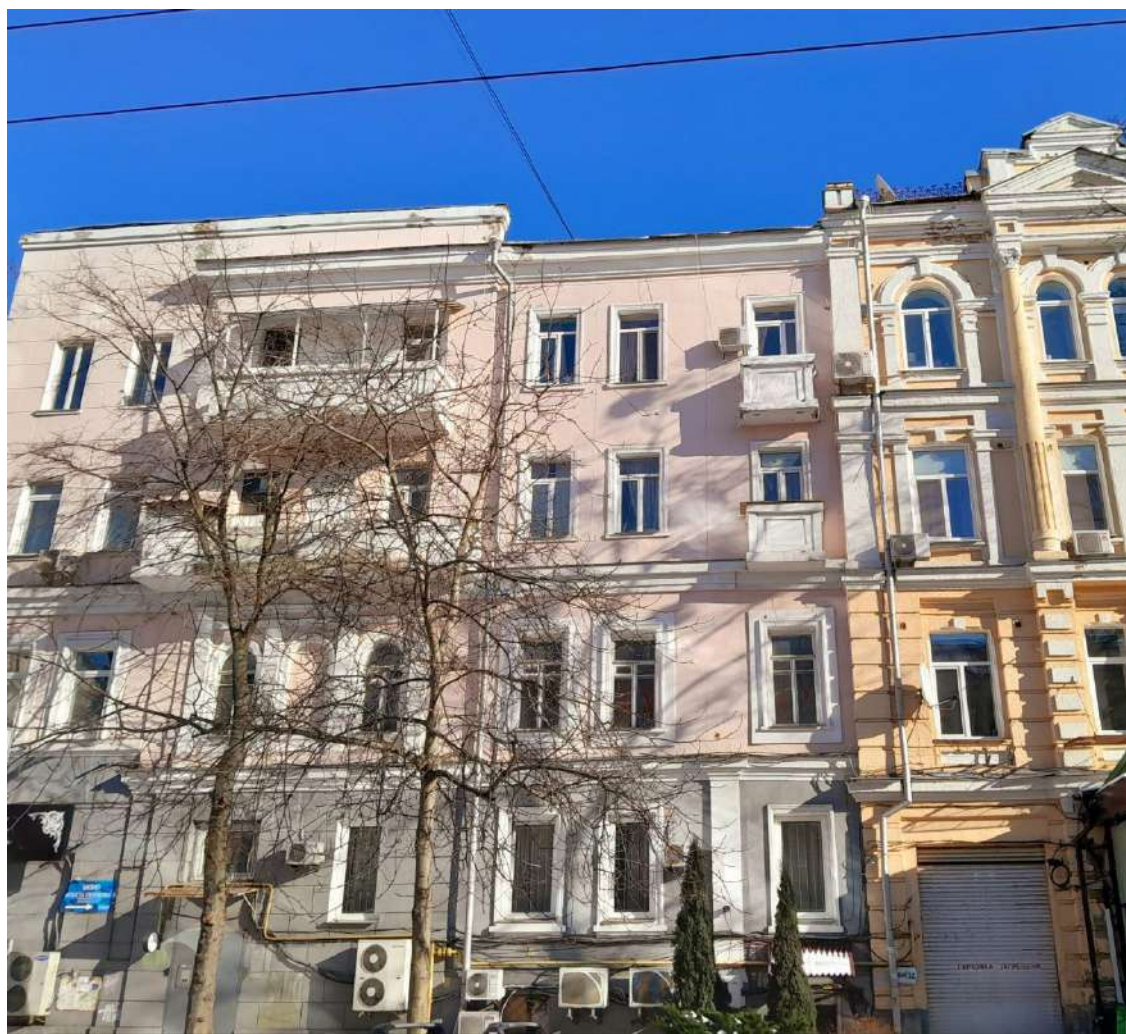
Одружившись, оселилася зі своїм чоловіком — відомим київським адвокатом німецького походження Миколою Екстером — на вулиці Богдана Хмельницького, де почалося насичене й активне творче життя. Облаштувала студію, працювала з майбутніми корифеями світового декоративного мистецтва Вадимом Міллером і Анатолем Петрицьким, Климом Редько, театральним декоратором та основоположником сценографії Олександром Хвостенко-Хвостовим, Ісааком Рабиновичем.

Слід сказати, що період межі XIX — XX століть став перелом-

ним в історії світового та європейського мистецтва. Митці, які народилися і жили в Україні, чи долучалися до процесу мистецтвотворення, пов'язували свою творчість з українським мистецтвом, тонко відчували плін часу та зміни в новітніх тенденціях європейського образотворчого мистецтва. Ураховуючи всесвітній досвід пошуку нових ідей і форм, більшість із художників наважувалися на власний експеримент і не відмовлялися від самотнього українського народного мистецтва, втілюючи це у свої творчі задуми.

До таких змін прагнула й Олександра Екстер, захоплена новими напрямками в мистецтві: кубізм, футуризм і авангард. Останній набагато пізніше ввійде в історію світового мистецтва під назвою не «російський авангард», а саме «український», бо фундамент його буде закладено видатними художниками, його яскравими представниками: О. Богомазовим, М. Бойчуком, Д. Бурлюком, М. Епштейном, В. Ерміловим, Ф. Кричевським, І. Падалкою, А. Петрицьким, В. Седляром, О. Тишлером. Твори Екстер, як і більшості художників авангарду, були новим словом у мистецтві поч. XX століття — періоду, коли більшість «освоювала» в мистецтві урбаністичний простір міста й природи, інакше трактувала об'єм і площину, реальний світ людини і світ символів та знаків.

У чому полягало радикальне оновлення системи художньої виразності Олександри Екстер? Відмовившись від класичного живопису, у своїх роботах мисткиня надала перевагу новому художньому рішення, що яскраво відобразилося у творах кубізму і футуризму. На тлі цих пошуків простежуються риси індивідуального стилю, де переважає інтерес Олександри Екстер до українського народного мистецтва. На основі пошуків художниці поступово формується її школа. Розглядаючи її роботи в жанрі натюрморту «Натюрморт з писанками», «Натюрморт з яйцями», увагу зосереджуєш на яскравих кольорах, що пізніше були запозичені французькими кубофутуристами, зокрема Пабло Пікассо.

1907 рік ознаменував новий етап у творчості художниці. Вона вирушає до Парижа. Нові враження, знайомства, методика навчання наповнили новими враженнями та ідеями, які сприяли подальшому творчому розвитку Олександри Екстер. Значною мірою цьому сприяло знайомство з поетом Гійомом Аполлінаром та заняття у майстерні Пабло Пікассо, мистецька філософія якого стає їй близькою.

Про те, що у серці Олександри Екстер завжди була Україна, свідчать спогади акторки Аліси Коонен. Ось фрагмент спогадів: «В її паризькій господі, так само як у ній самій, впадало в очі своєрідне сполучення європейської культури з українським побутом. На стінах, серед малюнків Пікассо і Брака, можна було побачити українські вишивки, на підлозі — українські килими, до столу подавали глиняні горщики; яскраві майолікові тарілки з варениками».

Перебування в Парижі тривало недовго. 1908 року Олександра Екстер відвідує виставку «Вінок». Про досить насичене творче й культурне життя в Києві свідчать цифри і факти. У Києві вона зустрічається з О. Богомазовим і Д. Бурлюком, виставка з якими під назвою «Ланка» відкривається на Хрещатику в крамниці Ернджишека. На жаль, представлений живопис було розкритиковано і популярності експозиція не мала. Погляди Олександри Екстер з іншими митцями розділилися на виставці 1909 року в Одесі, організованій за сприяння скульптора В. Іздебського. У результаті Екстер віднесли до «лівого крила».

І знову древній красень Київ! Художниця мешкає на вул. Гімназичній, 1 (зараз вул. Леонтовича). Виставка «Кільце» (1914 р.) супроводжується схвальними відгуками критиків, але особливої цікавості до авангарду все одно не спостерігається; мистецтво, яке залишається незрозумілим для більшості людей.

Життя художниці було доволі яскравим, насиченим, але недовгим. Померла вона 1949 року в передмісті Парижа. До останніх днів їй дуже не вистачало рідної України, за нею вона сумувала і писала про це у спогадах...

Як і більшість імен представників українського авангарду, ім'я художниці Олександри Екстер було викреслене в радянську епоху. Лише в середині 60-х років минулого століття, «під час відлиги», було заново відкрито творчість художниці.

Повертаючись до початку статті, ставимо питання: «Чому так багато творів зберігається в музеях і колекціях світу?». Відповідь очевидна. Особистий архів та роботи Олександри Екстер заповідала своєму другові Семену Ліссіму, який жив у Нью-Йорку. Завдяки цьому більша частина творів потрапила за кордон, зокрема до Америки.

З Україною Олександрю Екстер пов'язували не тільки факти біографії. Яскрава, неповторна за своїм національним змістом творчість художниці крилася у витоках українського народного мистецтва. Один із дослідників її творчості, Георгій Коваленко, у своїй монографії гадував про наукові експедиції художниці в пошуках старовинних народних вишивок, літургійного шиття, народного ткацтва. Знайдені зразки переосмислювалися в ескізах, запропонованих як декор: килими, подушки, пояси, сумки тощо. З цією метою було відкрито 1914 р. Кустарний пункт на Черкащині (село Вербівка, художня керівниця Ніна Генке). Разом з Олександрю Екстер над ескізами працювали: Казимир Малевич, Іван Пуні, Ксенія Богуславська інші. Пізніше всі ці вироби були представлені на виставках у Києві та країнах Європи. Тоді було засновано Київське кустарне товариство. 1915 р. і 1917 р. більше 400 робіт експонували в Москві; жодна з цих робіт до

України не повернулася. Факт, що доводить сутність росіян, які протягом століть крали твори мистецтв, присвоюючи імена художників та їхні роботи.

Художницю Олександрю Екстер приваблювали радісні, яскраві кольори, про що писав французький художник Фернан Леже, що суттєво вплинуло на палітру французьких кубістів. Цим словам знаходимо підтвердження в роботах українки: якщо спочатку картини мали монохромну гаму, то з 1914 р. вона радикально змінює підхід і пише свої полотна, наповнюючи всіма барвами веселки.

Не тільки живопис був для неї цікавим. Коло інтересів поширювалося на ілюстрації, сценографію. У своїй київській студії вона дає уроки малювання дітям, пропонуючи їм ілюструвати казку, спираючись не на сюжет, а на ритм.

Якщо згадати світову сценографію I пол. XX ст., то тут простежуються суттєві зміни, започатковані Екстер: увесь куб сцени та підлога-планшет були задіяні в сценічному просторі. Тільки згодом цю новітньо-конструктивну ідею опанували художники театру Європи та Америки. У такому авангардно-конструктивістському стилі були оформлені більшість декорацій художниці: до вистав, різноманітні ескізи костюмів (1924 р., 1926 р.), театральні композиції

(1925 р.), ескізи костюмів до фільмів, дизайн костюмів до відомих опер тощо. За мотивами її театральних костюмів були створені скульптурні ескізи на площині паперу і перетворені в пластичні форми, відлиті в бронзі та покриті емаллю.

Останні роки повномасштабної російсько-української війни посилюють інтерес українців та світової спільноти до мистецької спадщини минулого, біографії та творчості видатних особистостей. Руйнуються фейки та перекручені факти, відновлюється правда, осмислюються історія та культура України. Творчі проекти, виставки, воркшопи, майстер-класи, які влаштовують під час війни художники в багатьох європейських країнах, доводять роль і значимість видатних українських художників, музикантів, письменників, якими багата наша земля.

На прикладі творчості Олександри Екстер — «амазонки авангарду» — наші сучасники поповняють той талановитий авангард митців України в європейському культурному просторі. Віримо, що серед них також будуть і кияни...

Авторка Тетяна Кормакова,
мистецтвознавиця

Фото будинку
(вул. Богдана Хмельницького, 27,
колишня вулиця Фундуклеївська,
де проживала Олександра Екстер)
Аліні Лісневської

Історія Церкви Різдва Христового на Подолі і Тарас Шевченко

На перетині київських вулиць на Подолі, поблизу річки Дніпра, на Поштовій площі, стоїть церква Різдва Христового. Вечірнє світло додає синіх відтінків до її жовтого кольору. Зовсім поряд — людний пішохідний перехід, який веде до метро та фунікулера. Також жваво снують авто на заїзди та з'їзди з мосту... І від цього складається враження, ніби цей придорожній храм поєднав суєту буденного й сутність вічного.

Судилися цій церкві й перетини історичних шляхів. На одному з них вона перетнулась і з Тарасом Шевченком. Але коли його вже не стало. Тепер він назавжди тут...

Багатостраждальна історія Церкви Різдва Христового

Постала вона на місці старої київської дерев'яної церкви (про неї згадувалось у писемних джерелах XVI століття, хоча нібито була тут ще й за часів Київської Русі), яку вирішили на початку XIX століття замінити на сучаснішу.

Проектувати церкву взявся тодішній головний архітектор Києва Андрій Меленський. І спроектував її у вигляді восьмигранної споруди. Ще й зверху було восьмикутне сплетіння, а в центрі склепіння — восьмикутний отвір.

Будівництво церкви завершили в другому десятилітті XIX століття. І стала вона однією з архітектурних перлин По-

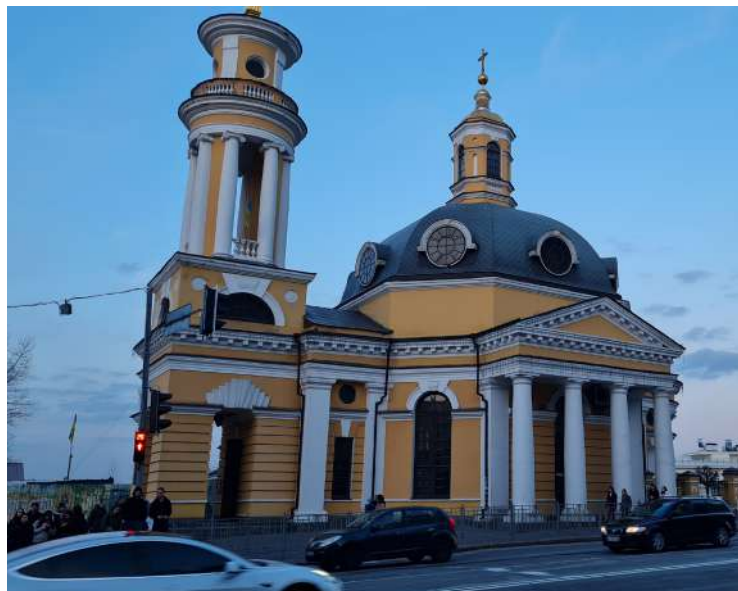
долу. Багатостраждального Подолу, який майже вщент вигорів напередодні внаслідок великої катастрофічної пожежі в липні 1811 року, що з невідомих причин спалахнула в цьому районі.

Тож на долю Андрія Меленського взагалі випало ледь не створювати Поділ заново. Адже в паші вогню зникло понад 2 тисячі будинків містян, 12 церков, 3 монастирі і ще багато чого. Навіть вузьенькі й закручені дерев'яні вулички Подолу з дерев'яними підмостками потрапили в її провалля. Вистояли лише вулиці Покровська та Притисько-Микільська завдячуючи тому, що мали кам'яні споруди.

І архітектор «розкреслював», ніби під лінійку, Поділ заново та робив вулиці ширшими й прямокутними. Паралельно будував ще й відомі київські споруди, які й досі є перлинами столиці: пам'ятник на честь повернення Києву Магдебурзького права, церкву-ротонду на Аскольдовій могилі та Контрактний будинок, інші об'єкти. Поряд із цим добудовував Церкву Різдва Христового. І добудував.

Далі води Дніпра несли на своїх хвилях десятиліття й століття. Змінювались звички киян, їхнє житло, транспорт, побут, одяг. Але незмінною залишалась потреба зайти до храму, помолитись у його тиші, подумати про минуле, сьогодення й майбутнє.

Так було доти, доки на поріг храму не заскочили в брудних кирзових чоботях більшовики, руйнуючи тишу гугнявим шурхотом шкіряних курток.

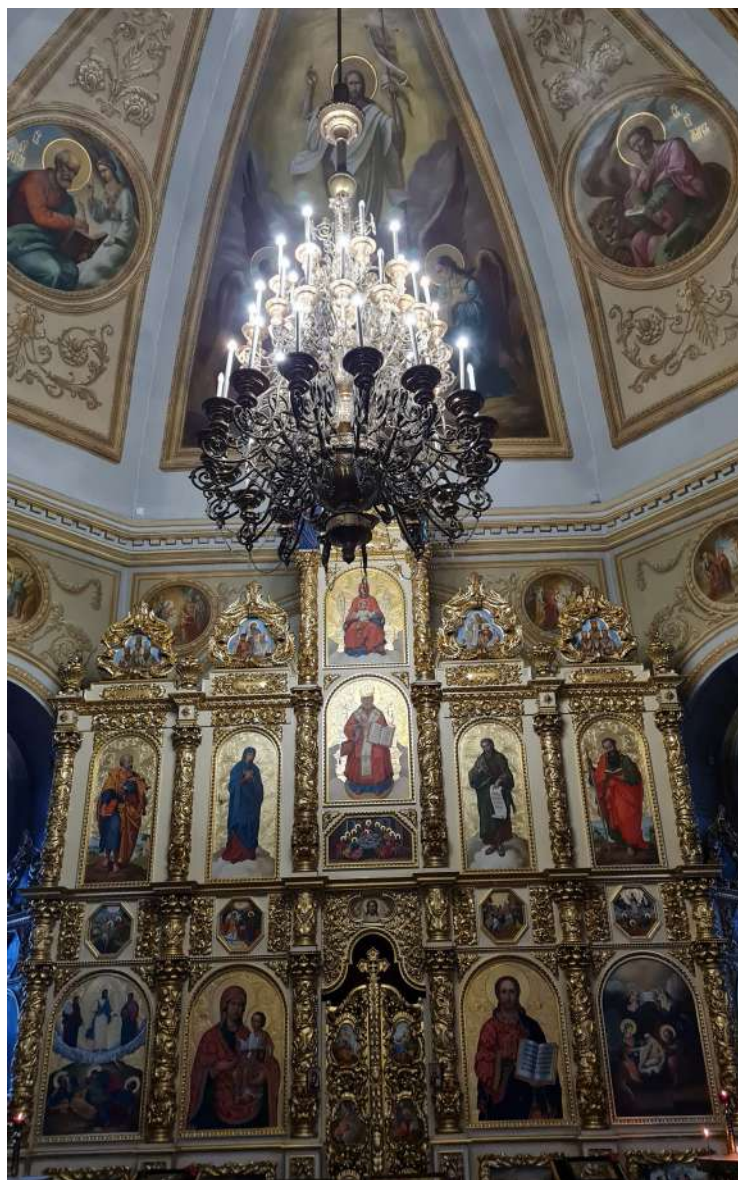

І 1936 року храм було зруйновано.

І вже відроджено у 2002–2005 роках. Цю будівлю ми можемо бачити зараз. Стіни в неї інші, але дух той самий, здатний до

поновлень, адже недаремно вона носить назву Різдва Христового.

Проте була в її історії ще одна цікава сторінка, яка відкрита в храмі й зараз. І яку можна побачити, завітавши туди.

Відспівування Тараса Шевченка й посмертна маска Кобзаря

«Як умру, то поховайте
Мене на могилі,
Серед степу широкого,
На Вкраїні милій,
Щоб лани широкополі,
І Дніпро, і кручі
Було видно, було чути,
Як реве ревучий».

Слово Кобзаря було законом, і тіло за 2 місяці після його смерті травневими днями далекого 1861 року, отримавши нарешті дозвіл на транспортування, його соратники привезли до Києва.

Останній шлях Шевченка пролягав через українські Глухів, Кролевець, Батурин, Борзну, Ніжин та Бровари. І зупинився тут, на перетині шляхів, на Київському Подолі, в церкві Різдва Христового.

Тодішні й нинішні імперські російські жандарми мають дещо спільне, що невідкладне часу: вони до дрижаків у колінах бояться всього українського. Тож навіть мертвого Тараса вони боялися випустити в центр Києва.

Тисячі киян прийшли тоді сюди, до Церкви Різдва Христового, щоб провести свого провідника в останню дорогу. Читали вірші, виголошували промови, плакали, а одна панянка (подейкували, що то була княжна

Репніна, яка дуже любила Тараса Шевченка) кинула навіть на його домовину терновий вінок, якого перелякано вхопила зграя жандармів.

Далі, після панахиди, Кобзаря з церкви повезли хоронити до Канева, на Чернечу гору...

...Тепер у церкві виблискують ікони, моляться люди, а від посмертної маски Шевченка, яка тут зберігається, віє таємничістю.

На долівці ж храму зображено терновий вінок. Його все ж вихопив із цупких рук жандармів найсильніший воїн світу — час.

Невідомі історії переписувачів текстів

Новий день, тиждень, місяць — нова сторінка в історії нашого життя. Яку не можна переписати. А то було б багато переписувачів. Хоча переписувачі в людській історії все-таки були. Була навіть така професія — переписувачі.

О Були часи, коли людство не мало друкарських верстатів, ксероксів, принтерів, і сила думки передавалась лише на аркуші написаного тексту. А потім переписаного, ще і ще, і багато разів, аби інформація поширилась, а рід людський отримав нові знання.

І ось тут на фото — робоче місце давнього українського переписувача текстів. Спеціально обладнане, з необхідним для цю-

го приладдям. Його ми знайшли для вас в Національному музеї літератури України в Києві.

Переписування текстів вимагало багато часу, терпіння й майстерності, адже робилося це все від руки. Папір зношувався, фарба вигорала, тож потреба в праці переписувачів була постійною. Ці люди були одночасно й редакторами, й тлумачами, й каліграфами, й письменниками та художниками. І часто — навіть цензорами: хто може гарантувати, що ті записи, зроблені від руки про історичні події чи історичних персон, а потім ще й дописані іншими переписувачами, стовідсотково об'єктивні? Ніхто. Тож у руках переписувачів була зосереджена і неймовірна влада.

Ці люди слова були передусім дуже освіченими, здібними та обдарованими. Вони створювали та поширювали літописи, богословські тексти, трактати, хроніки, а то й панегірики. Завдяки їхній у буквальному сенсі кропіткій праці ми тепер знаємо, що відбувалося, коли нас ще й близько не було на цьому світі. Кажуть, що історія повторюється, тому людство так спрагло й уважно вивчало, вивчає й буде вивчати ці тексти.

У Стародавньому Римі існували навіть цехи переписувачів текстів. Мабуть, марно він був таким могутнім, бо усвідомлювалась важливість поширення знань. А людська цивілізація тепер має так багато інформації про Римську імперію, події, визначних імператорів та полководців, і навіть про їхні безсмертні вислови.

А що ж відбувалось в давній Україні — Київській Русі? Згідно з деякими свідченнями, були відомі переписувачі текстів при Десятинній церкві, при монастирях та при княжому дворі Ярослава Мудрого.

Але для того, щоб щось переписувати, потрібно було ще й створити важливий і сповнений смислів, філософії та зображення певних історичних подій і осіб, твір. Такою найвідомішою пам'яткою Київської Русі є «Слово о полку Ігоревім», написане від руки наприкінці XII століття про похід новгород-сіверського князя Ігоря Святославича на половців навесні 1185 року.

Творці та переписувачі текстів були надзвичайно талановиті й освічені люди, зі знаннями історії, та мали, як сказали б зараз, відповідний бекграунд. Дехто з них лишив про себе інформацію у своїх написаних чи переписаних текстах, а дехто — й ні. Але люди надзвичайно шанували й цінували їх за важливу працю. Про

них співали пісні, придумували історії та легенди.

Ось одна з них, дивовижна. При одному з монастирів був працелюбний старанний ченець-книгописець, якого дуже поважали люди. І от одного дня він помер. Згодом його тіло знайшли в усамітненій келії, але рука, якою він переписував книги, була нетлінною.

Така от важлива й свята праця з давніх-давен — створювати та поширювати тексти й книги. Тож згадуємо цих людей, коли будемо відкривати чергову книгу, чи гортатимемо сторінки газет, чи будемо переглядати якісь цікаві статті в інтернеті. Бо знання насправді давалися людству не легко. Цінуймо це!

Голосіївський парк: містика та легенди, реальність та відпочинок

Чимало киян та гостей Києва полюбують проводити свій вільний час на мальовничих галявинах Голосіївського парку, що охоплює 140 га дубово-грабових та букових лісів, густих чагарників, невеликих озер, цілющих купель, тихих ставків і грайливих струмочків.

Занурюючись углиб лісових хащів, чимало туристів поступово забувають усі проблеми великого міста, усамітнюються і наповнюються навколишньою красою майже первозданної природи... Деякі з них починають згадувати усі міфи, легенди та історії, пов'язані з цим містичним та водночас сакральним місцем...

Назва Голосіїв

Існує декілька версій походження назви цієї місцевості. Перша версія йде від скороченого варіанту вислову «Голе місце, на якому сіяли»... чагарники та дерева. У грамоті польського короля Сигізмунда від 1541 року ця територія була подарована Видубицькому монастирю, а у 1631 році митрополит київський Петро Могила заснував тут монастир і разом із ченцями засіяв усі навколишні схили дубовими і фруктовими деревами. Після численних битв того часу, монахи садили по дубу за кожного вбитого воїна, по грабу — за кожного взятого в полон, та по вербі — за кожну матір та дівчину, що не дочекалась свого сина або нареченого.

Друга версія стосується волхвів. Наприкінці X сторіччя було наказано зібрати 300 волхвів та поховати їх у цьому місці... Людей примусили вирити велику та гли-

боку могилу, спустити туди усіх старих віщунів і закопати живцем. Люди не хотіли цього робити та почали гучно голосити, але волхви спокійно переконали їх продовжувати свою роботу. Через деякий час душі волхвів відлетіли в інші світи та інші тіла, а люди завершили свою роботу й посадили там чимало дубів та інших дерев. Кожної осені листя дерев у цій місцевості стають помаранчево-червоними, нагадуючи ті далекі та жорстокі часи. Кажуть, що ця місцина Голосіївського парку перетворилася на одне з потужних місць сили...

Ця легенда отримала своє продовження у часи Другої світової війни. Після захоплення Києва у 1941 році у Голосіївському лісі бачили німецьких офіцерів, представників Аненербе, які разом із тибетськими монахами довго блукали стежками цього лісу та щось шукали. Разом вони хотіли провести там якийсь обряд, але місцеві партизани завадили їм це зробити...

Третя версія пов'язана з якимось розбійником, який декілька сторіч тому вкрав молоду дівчину і заховав її в одному із потаємних підземель лісу. Вночі дівчина жалібно голосила, але, на жаль, її так і не знайшли, хоча плакала вона та ридала не один рік.

Четверта версія говорить про те, що у цьому лісі ховалося населення Києва, яке оплакувало та з боєм спостерігало за тим, як Батий та його татарське військо палило оселі й убивало захисників міста та невинних людей.

Лісовик Голосіївського лісу

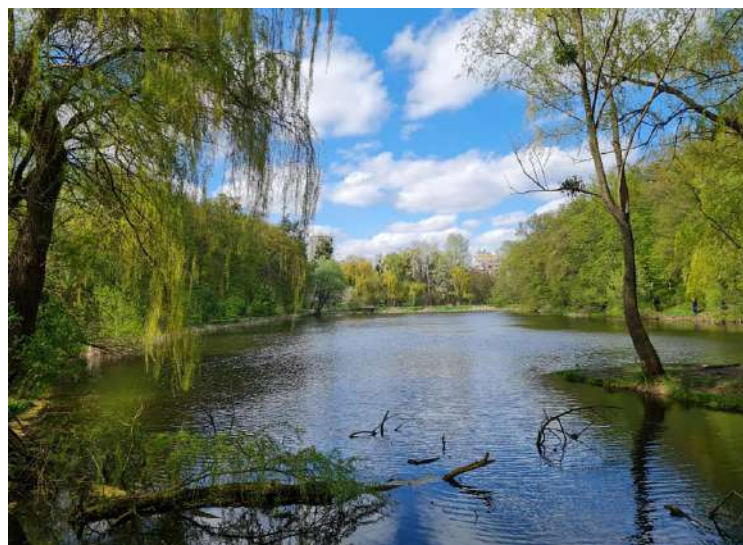
Згідно зі старими українськими переказами, кожен ліс має свого Лісовика. Легенда, яку у свій час розповіла письменниця Зелена Криж, говорить, що у Голосіївському лісі обов'язки захисника лісових хащ виконує Дід Ор. Жив він давно, мабуть, ще за часів Київської Русі і був гарним лісничим цієї місцевості. Його поважали тутешні люди, шанували усі старі та молоді дерева, про добробут яких він піклувався усе своє свідоме життя. Однак, коли йому виповнилося 100 років, то пішов старий померати в найбільший дубовий гай. Як його не просили люди, як не зупиняли, він таки взяв і пішов. Але оскільки Дід Ор був уже зовсім не такий, як у свої найкращі роки, то до старих дубів він не дійшов, ледь дотягнув до молодих, які радісно зустріли його та нашепотіли на

вуха, що померати тому ще ой як зарано. На пагорбі, який відомий зараз під назвою Купол, молоді дуби наповнили діда силою Неба, Землі, Вітру та Води, дали міць дуба і зробили так, що той помолодшав просто на очах у здивованих воронів, які вже проводжали старого в останній шлях. Ор сильно змінився, почав літати по лісу із швидкістю думки, перевтілюватися у дерева, лісових звірів та птахів, ставати видимим та невидимим — і продовжив завзято служити цьому лісу з наснагою і новою силою. До людей він вже не повернувся. Дуби пообіцяли Діду Ору, що, коли останній дуб впаде у цьому лісі, лише тоді прийде останній час Лісовика. То кажуть, що саме зараз цей дід охороняє Голосіївський ліс від злих людей, які рубають вікові дуби та нападають час від часу на доброзичливих киян і туристів у вечірній час.

Портили Голосіївського лісу

Одним із порталів у потойбіччя називають озеро Дідорівка, оскільки люди там періодично зникають, потім незрозуміло звідки з'являються, при цьому не можуть знайти дорогу назад та блукають навкруги в очікуванні Лісовика або людей з добрим серцем.

Другим таким місцем називають «Очеретні ставки», що знаходяться вище Покровського монастиря. Говорять, що там

схожа історія...Ставки належали до улюблених місць відпочинку Лесі Українки, саме вони надихнули її написати твір «Лісова Пісня» про Мавку, лісову красуню, яка так щиро покохала Лукаша... Полюбляла це місце і Олена Пчілка...

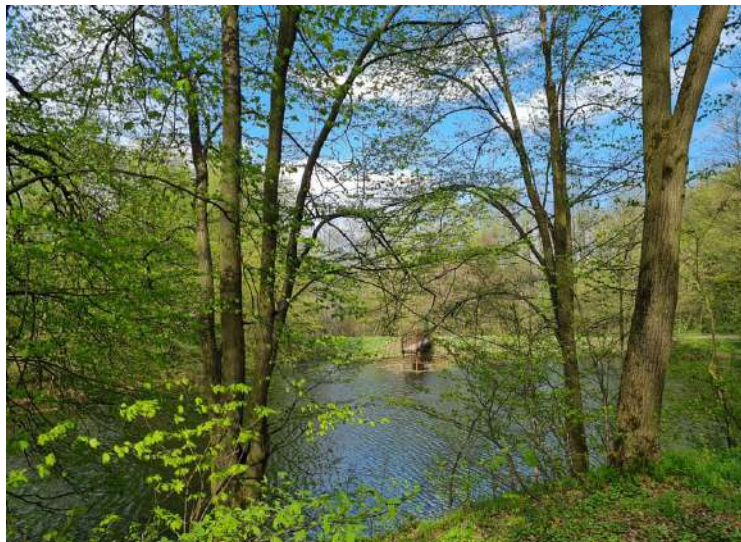
Третім місцем називають «Коловорот», ту місцину Голосіївського парку, що знаходиться між Феофанією (захід), Пирогово (південний схід), Самбуркою (північний схід) і Великою Окружною дорогою (південь). Люди, які відпочивають там, найчастіше втрачають свої речі, блукають колом, не знаючи куди податися, та скаржаться на брак мобільного зв'язку, що часто з незрозумілих причини зникає, і саме там, час від часу, зустрічають старого діда, що допомагає декому швидко знайти шлях до міста.

Петля часу

Як розповів мені один знайомий, назовемо його Миколою, він закінчив у свій час Київський університет імені Тараса Шевченка, під час однієї з прогулянок уздовж Голосіївського парку, у далекі 1980 роки, потрапив із другом у таку-сяку оказію, яку назвали

вони «петлею часу». Довгі роки він про це нікому не розповідав, побоюючись різноманітних глузувань, але часи таки змінилися... Відбувалось це так: їхні одногрупниці, студентки другого курсу, вийшли одночасно з того самого гуртожитку, що й Микола з приятелем, та пішли усі разом, поспіхом, у плавальний басейн на тренування. Однак згодом дівчата вирішили обрати свій маршрут, а хлопці почимчикували іншим, часу ще було вдосталь. Друзі трохи спустились у Голосіївський парк, пішли вздовж дороги, потеревернули про філософію, ніде не зупинялись і врешті-решт дісталися радісно до басейну, де зустріли на виході тих самих дівчат, які вже йшли до гуртожитку. Студентки-плавчині були дуже здивовані: «Тренер на вас дуже злий, він хотів доручити вам якусь важливу справу, а ви тренування так просто взяли і проігнорували. Де вас носило?» «Так ми той, поспішали...» Одногрупниці докірливо подивились на хлопців та пішли, а Микола та його друг були просто здивовані... У обох сяйнула одна й та сама думка: «А справді, де ми були майже дві години?»

Місця паломництва. У Голосіївському лісі та навколо нього можна знайти як старі капища та городища старовірів, так і православні монастирі та церкви, що шанують в усьому Православному світі. Це Видубицький та Голосіївський монастирі, Китаївський та Пантелеймонівський монастирі, Церковщина та Преображенська пустинь. До трьох цілющих купелей, з джерельною і чистою водою, а саме до Преображенської, Іванівської та Сльози Богородиці, приходять паломники та послідовники творця оздоровчої системи Порфирія Іванова і влітку, і повесні, і восени, і взимку.

Дубові гаї

500–600-річні дуби з охоптом більше 7 метрів та висотою у 30 метрів можна знайти у багатьох місцях Голосіївського парку. Дубовий гай Петра Могили вражає своєю величчю і нараховує не менше десяти старезних велетнів. Є гай із розлогим Самбурським дубом, якому десь 530–550 років, «Дуби Слави», галявина із дубом Михайла Михалка, відомого активіста та захисника лісу 1980-х, які теж чіпляють погляд та пробуджують якісь розмиті спогади сивої давнини. А якщо добре постаратися, то можна знайти ще декілька казкових галявин із віковими красенями, що відчують себе справжніми господарями цього лісу. Хоча поступово, крок за кроком, такі дерева, як граб та тополя, бук та акація, клен та береза, починають витіснити молоді дубочки, швидше завойовуючи собі місце під сонцем. Так і представники ботанічного саду чомусь досить часто зрубують вікові дуби, стверджуючи, що багато з них знаходяться в аварійному стані. У 2021 році вони прибрали цілу дюжину вікових дубів з охоптом у 5 метрів...А їм би ще жити та жити...

Галявина скульптур

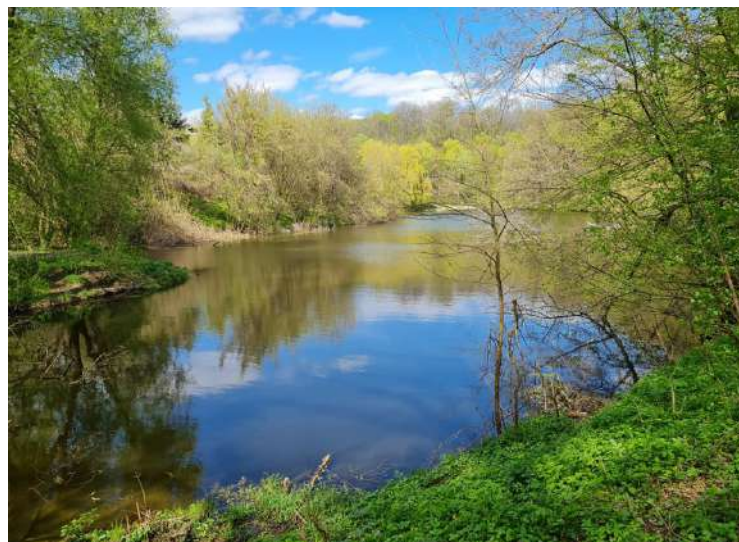
Останнім часом цікавим місцем для прогулянки лісом стала галявина скульптур, де можна побачити чималі дерев'яні фігури сови та білки, орла та лисиці, зайця та ще якоїсь тваринки, зроблені з сухостійних дерев майстром Станіславом Совенком. Як на мене, вони гармонійно вписались у казкові красиви Голосіївського лісу. Сподіваюсь, що кількість скульптур згодом зросте... На радість дітей та поціновувачів народного мистецтва.

Екологічна стежка

У вас несподівано виникло бажання насолодитися природою, втекти від шуму і хаосу великого міста, залишитися на самоті й прогулятися чарівною доріжкою Голосіївського парку, яка проходить мальовничими куточками цього лісу? Для цього вам бажано під'їхати до станції метро «Виставковий центр» і вже звідти слідувати вказівниками на численних інформаційних стендах, що означають 3-кілометровий маршрут, який має форму кільця, і розповідають про унікальну та різноманітну природу цієї місцевості. Дубовий гай, дерев'яні мости, галявини з папороттю та лікарськими рослинами, повалені стовбури дерев із мохом та лишайниками, дятли і синиці, білки і зайці — усі ці природні багатства чекають на вас. Вам лише треба зробити перший крок назустріч Природі... Незважаючи на війну та на буремний 2025 рік...Оскільки саме зараз весна ліси одягає та літо в гості чекає...

Автор **Олег Харченко**
Фото **Тамари Куцай**

Вулиці Києва із префіксом **най-**

Київ — це ще й близько 2059 вулиць, зі своїми жителями, історіями, різними змінами й подіями. Власне, до кожної київської вулиці можна додати префікс най-: найгаласливіша, найтихіша, найзеленіша, найчистіша, наймодерніша... Але серед цих вулиць є такі, що вже дуже най-. Тобто рекордсмени. Це — найширша, найвужча, найдовша, найкоротша, наймолодша та найстаріша вулиці нашої столиці. Не знали про це? Тоді вам саме сюди!

Найширша вулиця — Хрещатик

Хрещатик — одна з найширших центральних вулиць у світі. Має ширину 130 метрів.

Її історія має також свою широчінь.

За часів Київської Русі місце в районі Хрещатика називалось

Перевісище: там князі влаштували лови та полювання, перевищуючи сітками місця, куди заганяли здобич. У наступні століття ця місцина називалась «Євсейкова долина», «Піски», «Хрещата долина», поки не з'явився Хрещатик.

Багато різних подій — і трагічних, і радісних, випали на долю цієї легендарної вулиці.

Раною в серці Києва лишаються розстріли майданівців 2014 року на Майдані Незалежності, а про трагічність російсько-української війни нагадують прапори на честь вшанування загиблих під час російсько-української війни.

Найвужча вулиця — Георгіївський провулок

Найвужча київська вулиця — Георгіївський провулок, його ширина всього кілька кроків — 5,4 метри.

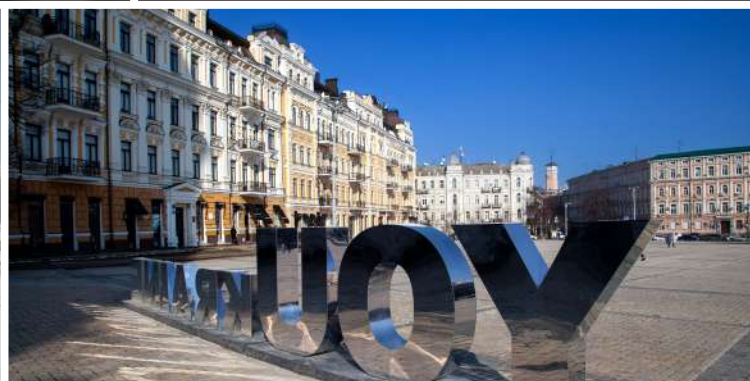
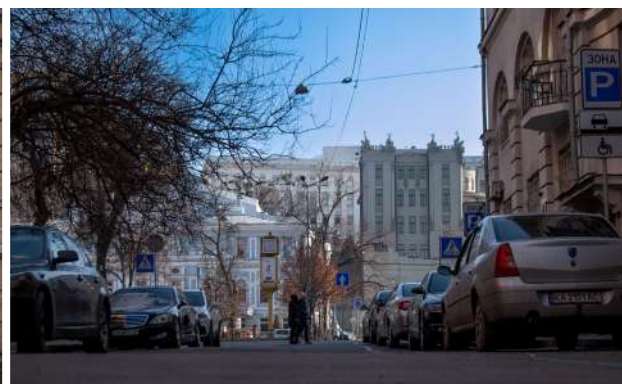
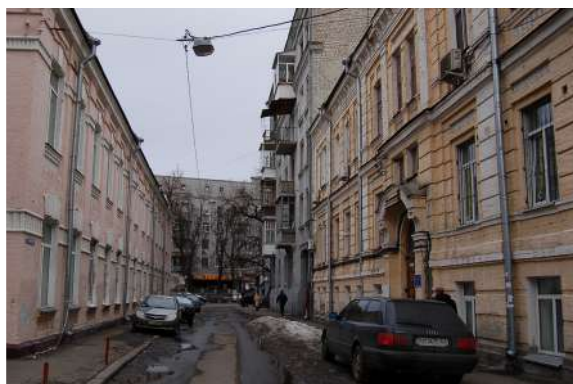
Ця вулиця також має давню і яскраву історію. Походженням від назви Георгіївської церкви, яка здавна стояла на ній, аж поки її не знесли в 1935 році більшовики. Тож на цьому вузькому вуличному просторі також зберігається енергети-

ка і негативних, і позитивних часів. У провулку один час жив і надихався на творчість символу України Тарас Шевченко та мешкав талановитий український художник і графік Георгій Нарбут.

Найдовша вулиця — Броварський проспект

Найдовша київська вулиця — Броварський проспект, довжина якої — 14 кілометрів.

Ще в давнину цим шляхом добиралися з Києва до Чернігова і в зворотному напрямку, і ця вулиця називалась Чернігівське шосе аж до початку минулого століття. Броварським проспектом вона стала з 1993 року, залишивши позаду ряд епізодів з радянськими типовими безбарвними назвами.

Вулиця Хрещатик, Георгіївський провулок, вулиця Єлизавети Чавдар, Інженерний провулок, вулиця Богдана Ступки, Броварський проспект, вулиця Володимирська

Найкоротша вулиця — Інженерний провулок

Коли є щось найдовше, завжди знайдеться й найкоротше. При цьому на найкоротшу вулицю є аж два претенденти, й обидва в Печерському районі.

Це — Інженерний провулок (довжина 83 метри), і часто до рекордсменів у номінації «найкоротша вулиця» відносять ще й вулицю Богдана Ступки (колишню Станіславську), протяжність якої близько 130 метрів.

Інженерний провулок має ще й найкоротшу топонімічну історію: як виник наприкінці XIX — на початку XX століття під такою

нейтральною назвою, так досі так і називається.

У вулиці Богдана Ступки — інша історія. Вона так само з'явилась на мапі Києва наприкінці XIX століття і спочатку теж мала нейтральну назву — Нова, аж поки в 1938 році їй не дали ім'я російського режисера Станіславського. Але з вересня 2024 року вулиця носить ім'я українського актора й режисера Богдана Ступки.

Наймолодша вулиця — Єлизавети Чавдар

Ця вулиця з'явилась на лівобережній мапі Києва 2009 року,

поєднавши собою комплекс новозведених будов. Названа на честь знаменитої оперної співачки Єлизавети Чавдар — колишньої солістки Київського театру опери та балету, професорки Київської консерваторії.

Найдавніша вулиця — Володимирська

Ця вулиця багато чого пам'ятає — її історія сягає 1000 років!

Тут ніби відлунує елегантний цокіт копит князівських коней, що прямували до Золотих воріт чи Старокиївської гори, чуються дзвони Софійського собору, три-

вогою б'є в серце грубе й хаотичне тупцання татаро-монгольської навали, дають розраду звуки середньовічних музичних інструментів, вселяє надію будівельна метушня минулих століть... І загалом багато чого чується, якщо вслухатися. Почути це зазвичай поспішають сюди й туристи: ця вулиця — одна з найулюбленіших туристичних локацій.

Ось такий наш дивовижний Київ, здавна вмів дивувати світ своїми вулицями, будинками, подіями і людьми!

*Підготувала
Тетяна Терещенко
Фото Вікторії Руденко
та Романа Ратушного*

Софія Київська — перлина давньої української архітектури

Далекого 1015 року київський князь Ярослав Мудрий посів у Києві престол. З того моменту починає відлік величезна кількість його корисних та мудрих справ, яким судилося жити століття й тисячоліття. Одна з таких — зведення Софії Київської, яка зараз входить до світової спадщини ЮНЕСКО і пережила та перебрала на своєму віку багато всього, лишаючись неперевершено красивою. Перлину давньої української архітектури було зведено в 1011–1018 роках, і тепер ця культурна скарбниця — одна з дуже небагатьох, які ми отримали у спадок від часів Київської Русі. І якщо хочеться відчутти дух та енергетику тієї епохи — це саме те місце, яке варто відвідати.

Звісно, найвеличніша споруда заповідника «Софія Київська» — Софійський собор. Він певним чином нагадує капсулу часу: його інтер'єр в основному зберіг первісну архітектуру XI століття. Дванадцять хрещатих стовпів ди-

вовижно розподіляють внутрішній простір прямокутного за формою собору на п'ять нав, які завершуються вівтарними півколами.

На другому поверсі розміщено хори, де в давнину брали участь у богослужіннях князь, його ро-

дина та оточення. Дістатись туди можна двома вежами зі старовинними гвинтовими сходами, які нагадують спіраль часу.

Споглядаючи цей собор, думаєш: от колись були архітектори! Повчитись би в них нам усім у наших університетах тисячоліття потому!

У соборі можна бачити й фрагменти давньої мозаїчної підлоги, якою ходив ще сам Ярослав Мудрий. Старовинна мозаїка прикрашає також і стіни та головну баню й вівтар собору, а княжі фрески на стінах — вічні «фото» для нащадків.

Давні українські літописи свідчать, що Ярослав Мудрий, як і належить мудрому синові, у випадку з Софійським Собором завершив справу свого батька — князя Володимира, пам'ятник якому неподалік височіє над Дніпровськими кручами. Ці два князі були могутніми політичними постатями, а Київська Русь — найпотужнішою державою Європи.

Багато чого приховують ці стіни. Надписи давньою українською, навіть середньовічні «графіті», видряпані тодішніми киянами, які намагались зобразити свої молитви, покаєння, викриття, кохання, а то й ненависть.

Знаходиться тут і визначна пам'ятка українського бароко кінця XVII — початку XVIII століття — мідні позолочені вхідні двері до

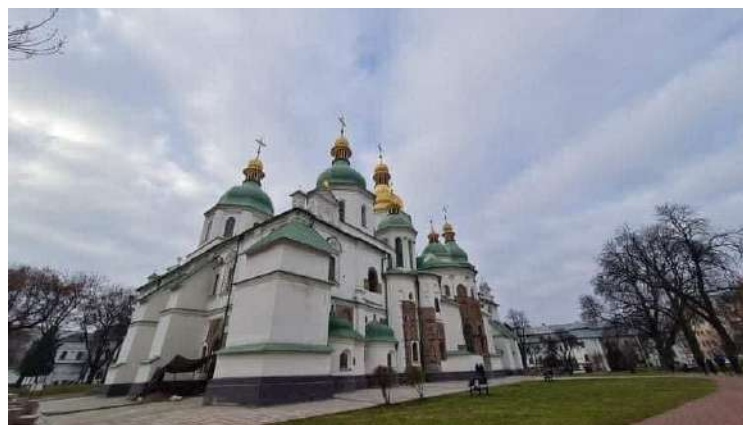

Софійського собору, встановлені за часів гетьмана Івана Мазепи.

Є в Соборі й білий мармуровий саркофаг Ярослава Мудрого, оповитий величезною кількістю версій та легенд.

Але, незалежно від того, є там останки великого князя чи ні, в соборі знаходиться найголовніше — його дух, над яким час безсилий. І він ніби допомагає нам, його нащадкам, долати ординську російську навалу тисячоліття потому.

*Авторка тексту та фото
Тетяна Терещенко
матеріал було опубліковано
на ресурсі «Справжні історії»*

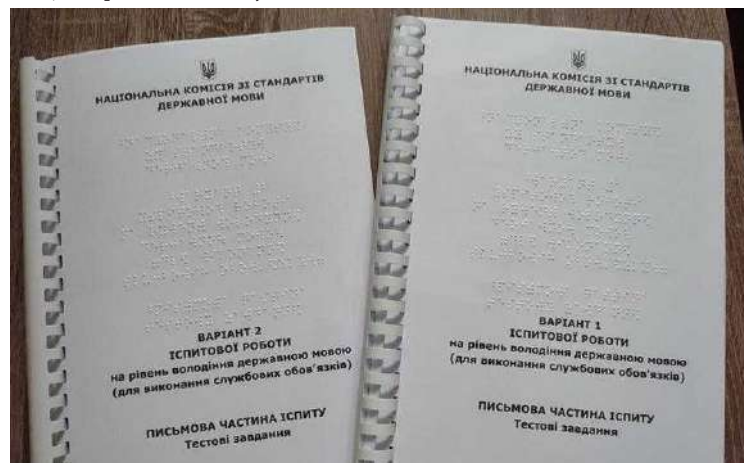
Сила в єдності: вибудовуємо безбар'єрний простір

За останнє десятиріччя соціальна політика багатьох європейських країн стосовно осіб з інвалідністю зазнала суттєвих змін. Прагнучи жити в європейській системі координат, ми розуміємо, що особи з інвалідністю є невід'ємною й важливою частиною суспільства, творцями культурних цінностей. Безбар'єрність — нова надважлива цінність українського суспільства як під час війни, так і в період повоєнної відбудови. Нам потрібно докладати максимум зусиль, щоб долати бар'єри невлаштованого простору, удосконалювати нормативні документи, змінювати ставлення суспільства до потреб співгромадян з особливими потребами.

Національна комісія зі стандартів державної мови як центральний орган виконавчої влади керується Законом України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», відповідно до якого її обов'язком є забезпечення рівних прав для складання іспиту на рівень володіння державною мовою для всіх претендентів, зокрема й для претендентів — осіб з інвалідністю.

З цією метою Комісія виконала велику роботу задля реалізації рівних прав громадян і на сьогодні разом із уповноваженими установами, у яких відбуваються іспити на рівень володіння державною мовою, створює й забезпечує необхід-

ні умови для людей з інвалідністю. Для цього Комісія провела численні консультації із громадськими організаціями, органами влади, фахівцями щодо створення системи взаємодії для забезпечення рівних прав і можливостей, розробила й затвердила «Положення про створення спеціальних умов для складання іспиту на рівень володіння державною мовою претендентами — особами з інвалідністю» — перший в Україні документ, що визначив організаційні засади й надав методичні вказівки щодо створення спеціальних умов для складання іспиту на рівень володіння державною мовою претендентами — особами з інвалідністю.

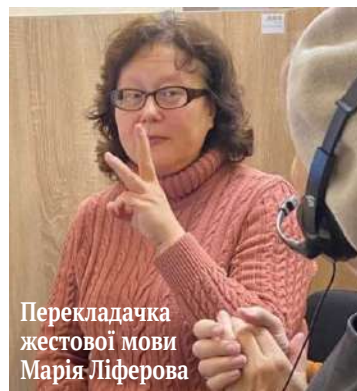
Зошити іспитової роботи для претендентів — осіб із інвалідністю з порушенням зору

Відповідно до зазначеного документа спеціальними умовами для складання іспиту є:

- 1) безперешкодний доступ претендентів — осіб з інвалідністю до території та приміщень уповноважених установ, де відбуваються іспити на рівень володіння державною мовою;
- 2) допомога асистента (за потреби);
- 3) додатковий час (за потреби);
- 4) роз'яснення щодо процедури виконання письмової та усної частин іспиту, оформлені в паперовому вигляді (для претендентів — осіб з інвалідністю з порушенням слуху);
- 5) забезпечення зошитами із завданнями письмової частини іспиту, надрукованими шрифтом Брайля (для претендентів — осіб з інвалідністю з порушенням зору);
- 6) надання текстів завдань (для претендентів — осіб з інвалідністю з порушенням слуху), презентованих жестовою мовою.

Для створення рівних умов під час складання іспиту Комісія підготувала необхідні адаптаційні матеріали: роз'яснення щодо процедури складання іспиту в паперовій формі та відеоінструкцію щодо процедури складання іспиту, записану жестовою мовою (для претендентів — осіб із порушенням слуху).

Упродовж своєї діяльності Комісія розробила й затвердила «Порядок призначення уповноважених установ, які забезпечують проведення іспитів на рівень володіння державною мовою та перевірку й оцінювання їх результатів», зареєстрований у Міністерстві юстиції України, що визначає вимоги до розташування, обладнання та функціонування іспитової аудиторії для забезпечення рівного доступу до участі в іспитах на рівень

Перекладачка жестової мови Марія Ліферова

володіння державною мовою претендентам — особам з інвалідністю. 27 лютого 2024 року в документ були внесені зміни. Зокрема, суттєвих змін набули Вимоги до розташування, обладнання та функціонування іспитової аудиторії для забезпечення рівного доступу до участі в іспитах на рівень володіння державною мовою претендентам — особам з інвалідністю. На сьогодні всі уповноважені установи, де відбувається іспит на рівень володіння державною мовою, забезпечують виконання таких вимог.

У 2024 році на запити претендентів — осіб з інвалідністю Комісія віднайшла технічно-організаційні можливості та забезпечила створення спеціальних умов для складання іспиту на рівень володіння державною мовою 15 претендентам із порушенням слуху, зору чи мовлення.

На сьогодні питання доступності стало ще більш актуальним. Через війну багато наших захисників та захисниць повертаються з фронту з різними формами інвалідності. Тому держава повинна посилити роботу над тим, щоб забезпечити їхню соціальну адаптацію, допомогти в реабілітації та зробити наші міста доступними для всіх громадян, а Україну — інклюзивною державою.

Катерина Пономаренко,
член Національної комісії
зі стандартів державної мови
Фото Національної комісії
зі стандартів державної мови

Дизайн-код міської айдентики Києва

Для того, щоб місто мало стильний, затишний і цивілізований вигляд, у світі й придумали дизайн-коди міст. Розбираємось, як з цим у Києві.

Згідно з визначенням британського Департаменту громад та місцевого самоврядування від 2006 року, дизайн-кодом називають

набір ілюстрованих правил проєктування та вимог, які є прикладами та інструкціями з питань розвитку міста або області. Це графічна

мова, за якою живе велике місто, працюють муніципальні структури, до якої дослухається бізнес.

Дизайн-код неможливо розробити без залучення спеціалістів різних галузей, представників громад, підтримки з боку владних структур. У разі вдалих рішень він

полегшує життя містянам, створює зрозумілі канали комунікації всередині міста, проєктує публічні простори і поповнює міський бюджет. Якщо ж дизайн-коду немає, це закладає підвалини для соціального незадоволення, нерівних правил гри для всіх видів торгівлі,

візуальної засміченості та значних збитків.

У сучасних умовах розвитку урбаністичних просторів важливою складовою частиною є створення ефективної та гармонійної міської айдентики. Київ, як столиця України, має потужний історичний, культурний та економічний потенціал, що визначає його імідж на міжнародній арені. Айдентика міста не тільки сприяє розвитку економіки міста, але й активно впливає на візуальний вигляд урбаністичного середовища. Важливим завданням є встановлення нормативних вимог до носіїв айдентики та створення естетично привабливого міського середовища.

Міська айдентика — це система візуальних елементів, що забезпечують впізнаваність міста і відображають його ідентичність. Це сукупність символів, кольорів, шрифтів, логотипів, а також елементів інфраструктури, таких як дорожні знаки, вивіски, зовнішня реклама тощо, які виконують роль кодування середовища. Від дизайну міської айдентики безпосередньо залежить не лише естетичний вигляд міста, але й зручність, комфорт та емоційний зв'язок з його жителями та гостями.

Дотичне до міської айдентики поняття бренд міста — це емоційний складник, що створює враження про місто. Він базується на його особливостях, досліджених експертами і має на меті створити стратегію, що підкреслює ці особливості. Брендінг формує філософію, а айдентика — це візуальна комунікація цієї філософії через кольори, шрифти та інші елементи. Отже, брендінг та айдентика взаємопов'язані процеси, які, по суті, утворюють певний код.

Дизайн-код міста є набором візуальних стандартів і правил, які визначають, яким чином повинні виглядати об'єкти зовнішньої реклами, інфраструктура та інші елементи, що формують міський простір. Метою цього коду є забезпечення гармонії між жителями міста та рекламою, архітектурою і природними ландшафтами.

«Правила чистого міста», або дизайн-код — це чіткі норми, які формують комфортний та безпечний навіколишній простір на вулицях, без візуального шуму зовнішньої реклами. Сюди також належить хороше освітлення, зручна інфраструктура, інклюзивність та навіть елементи вуличного мистецтва, як-от мурали. Остання те-

ма особливо актуальна для Києва, вуличне візуальне мистецтво якого не регулюється належним чином. У результаті з'являється стінопис з Есмеральдою на історичній будівлі Києва, шквал обурення і петиція про мурали.

Дизайн-код — це цілісна система, яка не просто регулює зовнішню рекламу та вивіски, а й допомагає місту уніфікувати вказівні знаки та створити стратегію руху міста на роки вперед. Такі 6 аспектів регулюються правилами цієї системи, а саме:

- громадські території (як-от парки, сквери, тротуари, зупинки громадського транспорту та місця для паркування);
- навігація (містить елементи вуличної, дорожньо-транспортної та велосипедної інфраструктури);
- благоустрій (зовнішня реклама, інформаційні вивіски та освітлення вулиць);
- тимчасові споруди (наприклад, літні тераси, вбиральні, кіоски);
- малі архітектурні об'єкти (фонтани, вуличні меблі, арт-об'єкти тощо);
- елементи озеленення (ландшафтний дизайн).

Дизайн-коди можуть існувати на різних рівнях, а їх впровадження може бути ініціативою місцевих органів або громадських активістів. Кожне місто має свої вимоги, але їх усі затверджує міська рада.

У Києві цей документ впроваджено в 2017 році та відображено у нормативному акті «Правила розміщення рекламних засобів у місті Києві». Основна мета дизайн-коду — гармонізувати зовнішню рекламу з архітектурою міста, зберегти історичну та культурну цінність столиці. Згідно з рішенням КМДА, місто поділили на 5 зон, де нулем вважається центр Києва, вільним від реклами. Сюди потрапили також центральні вулиці, площі та парки, а також низка транспортних розв'язок. Як результат — за кілька років потому у Києві зникло 75% зовнішньої реклами у центральній частині міста. Впорядковано центральну вулицю Хрещатик та Андріївський узвіз, де повністю заборонено використання великих рекламних конструкцій.

У центральних районах, особливо в історичних зонах, таких як Софійська площа, Андріївський узвіз чи Хрещатик, заборонено встановлення бігбордів, а дозволено лише сітілайти та лайтбокси, які відповідають загальному стилю району. Висота реклам-

них конструкцій обмежується 2,5 метрами, щоб уникнути переважаючих над архітектурними об'єктами, а кольорова гама має бути стриманою, без надмірно яскравих і агресивних відтінків, які можуть порушити візуальну гармонію. Конструкції розміщують з урахуванням просторових обмежень: не менше 30 метрів від перехрестя, із заборонаю встановлення на тротуарах, пішохідних зонах чи перед фасадами історичних будівель.

У зонах із високою інтенсивністю руху людей, таких, як зупинки транспорту чи входи до метро, дозволено розміщення лише інформаційної реклами, яка не заважає пересуванню громадян. Особливі вимоги передбачено для історичних будівель: реклама не повинна закривати декоративні елементи фасадів, шрифти та композиція мають бути лаконічними та естетично відповідати контексту міста, з акцентом на культурну та історичну цінність міського простору.

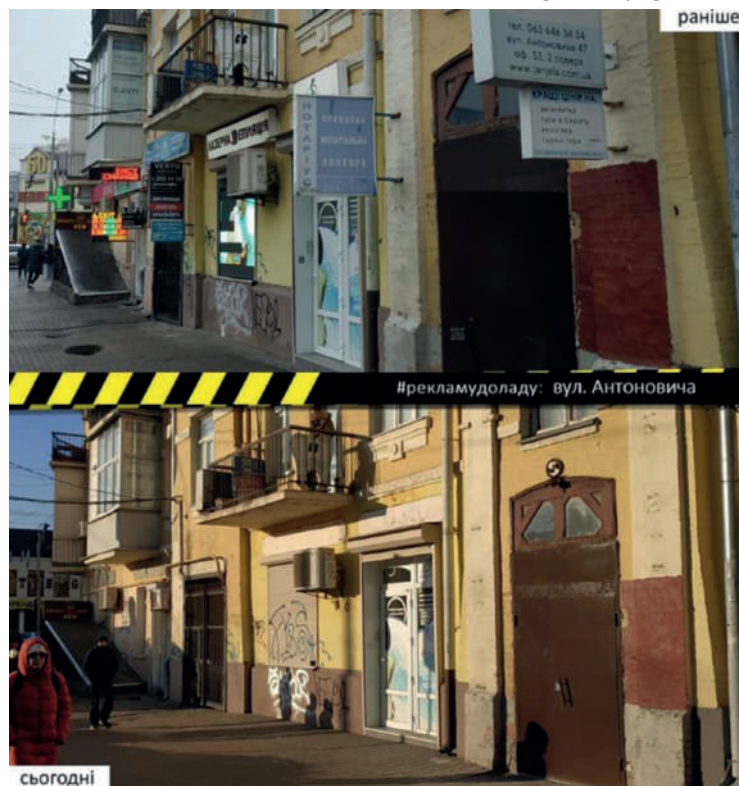
Візуальна айдентика Києва є складною та багатогранною, протягом століть зазнавала значних змін, відображаючи історію, еволюцію міста, його культуру та цінності. Візуальна айдентика Києва не є статичною, вона постійно еволюціонує, щоб відображати нові реалії та прагнення міста. Дослідження візуальної айдентики міст має важливе значення, оскільки допомагає глибше зрозуміти, як візуальні образи міста формують його сприйняття та впливають на життя містян.

Дизайн-код Києва постійно оновлюється з урахуванням нових технологій, соціальних потреб та глобальних трендів у містобудуванні. Сучасні тенденції такі:

- **Розумні міста:** впровадження інтернету речей для оптимізації міських процесів (Київ цифровий).
- **Екологічний дизайн:** збільшення кількості зелених зон, використання перероблених матеріалів.
- **Інклюзивний дизайн:** забезпечення доступності для всіх груп населення.
- **Креативні простори:** створення місць для творчості, мистецтва та інноваційних проєктів.

Дизайн-код міста Києва є ключовим інструментом для забезпечення гармонійного та сталого розвитку столиці. Він дозволяє зберегти історичну спадщину, інтегрувати сучасні технології та створювати комфортні умови для життя мешканців. Постійне оновлення та адаптація дизайн-коду до нових викликів сприяє формуванню унікального образу Києва як сучасного, динамічного та культурно багатого міста.

*Автори тексту й фото
Єлизавета Рульова,
студентка Факультету
образотворчого мистецтва
і дизайну Університету Грінченка
Віктор Карпов,
завідувач кафедри дизайну
Факультету образотворчого
мистецтва і дизайну
Університету Грінченка*

МИРОСЛАВ ЛАЮК: «Для мільйонів наших дітей нормальним буде світ, у якому є війна»

Мирослав Лаюк належить до нового покоління письменників, чиї твори перекладають багатьма іноземними мовами, а слова його поезій лягли в основу пісень популярних гуртів. Він також журналіст та викладач Національного університету «Києво-Могилянська академія». 2019-го року видання «Cosmopolitan» назвало його одним із 5 молодих українців, «за якими варто стежити наступні 20 років».

Нещодавно у столиці Чехії — Празі відбулася презентація його нової книжки «Бахмут». Це збірка репортажів та есе з гарячих точок російсько-української війни. У березні 2023 року письменник разом із фотографом Данилом Павловим провели багато днів і ночей на фронті з українськими воїнами, медиками, капеланами, рятувальниками та цивільними людьми. Побачена війна й стала книжкою.

Наприкінці 2024 року у видавництві Pavel Mervart вийшов друком чеський переклад книжки, перший, виданий закордоном. Чеською твір переклали Тереза Хланьова, Вероніка Ценкова, Катерина Газукіна, Зузана Шпінкова, а ініціаторкою чеського видання була Олександра Войтішкова.

Книжку «Бахмут» планують також видати ще польською та англійською мовами.

Зайве говорити, як важливо Україні продовжувати розповідати за кордоном про війну, яку розпочала проти нас росія і щодня вбиває українців та нищить нашу країну. Західне суспільство повинне розуміти, що таким чином руйнуються ті підвалини гуманізму, які воно

вибудовувало протягом століть своєї теж непрості історії.

Тож про книжку «Бахмут», війну, важливість пам'яті, сенси життя та багато чого іншого — з виступу автора під час презентації.

Чому книжка має назву «Бахмут»

Для мене дуже важливо, що перший переклад цієї книжки вийшов чеською мовою. Я сьогодні йшов містом і побачив зверху біля Собору Святого Вітта, як розвіювався український прапор поряд із чеським. І це дуже важливо, за цим відчувається, наскільки Чехія добра до України.

Я розумію, яку велику й важливу військову допомогу надає Чехія Україні, але, насправді, на третій рік війни оце відчуття прихильності дуже дорогого вартує, і, можливо, саме з чеського боку ця доброта відчувається однією з найбільш потужних.

Я був автором поезії й прози, і на початку вторгнення я, як громадянин, почав осмислювати своє місце у цій ситуації й те, як можу бути корисним. Спочатку почав писати есеї про колонізаційну політику росії, терор, про

те, що вони робили в Україні (ці речі схожі до 1968 року в Чехії, звичайно), а потім я зрозумів, що можу займатись репортажистикою. Що це означає? Ти, як автор, ідеш у зону бойових дій і їх висвітлюєш.

З 2022 на 2023 рік Бахмут став дуже гучним словом, про нього казали всі світові медіа, і для мене, як гуманітарія (я маю Ph.D з гуманітаристики), було дуже важливо зафіксувати факти, якісь інші речі, які стосуються, наприклад, цінностей. Для мене було дуже важливо, як змінюються цінності українців у зв'язку з жорстокою війною, адже ми знаємо, що війна випалює все — людські тіла, будинки, але також і любов.

Ми поїхали до Бахмута, щоб зробити репортаж про те, як в охопленому війною місті люди «святкують» новий рік. Тому що свята найбільше показують людські цінності, що людині важливо, що не важливо. Ми провели цю новорічну ніч, ранок із рятувальниками міста Бахмута, охопленого війною.

На одній із вулиць міста я зустрів 86-річну пані Олександру, вона розповіла мені історію свого життя. Вона виходила на протиросійські мітинги ще у 2014 році. Пані Олександра дала номер телефону свого сина у Києві, попросила, щоб я до нього зателефонував, бо вона два місяці не могла з ним зв'язатись. І, власне, тут розпочинається історія цієї книжки.

Розмова з пані Олександрою тривала 10 годин, і на нас чекало продовження її історії

Повертаюсь я до Києва, телефоную її синові. Зізнаюсь, насправді мене турбувало це питання, чому син у Києві, а матір у Бахмуті. Виявилось, що в 2022 році, навесні, у травні, син відчув слабкість і поїхав до Києва, і з'ясував, що в нього 4 стадія раку.

На початку весни 2023 року російські війська почали заходити в Бахмут, світові медіа по-

Мирослав Лаюк

чали писати, що битва за Бахмут — наймасштабніша битва на території Європи з часів Другої світової війни. І ми з фотографом Данилом Павловим вирішили поїхати знову на цей напрям для того, щоб написати великий панорамний репортаж.

Отже, початок війни і зі мною також зв'язується дочка пані Олександри, яка жила в Канаді. І вона сказала: якщо ви ще будете їхати на Бахмут, спробуйте евакуйовати мою матір, натомість син заборонив казати про його хворобу, тому що був упевнений, що мама не виїде, а інформація про його рак її доб'є.

Весна, ми їдемо на Бахмутський напрям. Що нас чекає далі? Нас чекають історії з різних бригад, історія капеланів, нас чекає історія мого інтерв'ю із двома військовополоненими, нас чекає історія зенітника, який збив щойно російський літак, історії артилеристів, нас чекає ніч неподалік позицій з піхотинцями, і нас чекає продовження історії пані Олександри. Коли ми під'їжджасмо до зони бойових дій, мені приходить повідомлення на телефон від її доньки, що маму щойно поранено в спину.

Я зробив цей репортаж, він виявився не на 10–15 сторінок, як ми планували, а на 150. Редакторка його трошки скоротила, але в будь-якому разі з'явилася думка про те, що це — книжка.

І це був кінець березня, у квітні я перечитував цю книжку, і ви мусите розуміти, що коли ти перебуваєш у зоні бойових дій, ти не вповні усвідомлюєш все, що відбувається. Але коли ти повертаєшся, з часом ти починаєш ще багато чого розуміти, особливо якщо ти до цього писав книжки, і досліджував літературу, культуру й філософію.

І, власне, у другій частині я намагаюсь дати коментарі до деяких ситуацій з першої частини. Це про те, як військові на фронті чи біля фронту роблять собі манікюр, до думок про те, що ми пам'ятаємо, а що забуваємо. Що маємо пам'ятати, що не маємо пам'ятати. Про дороге, про важливе, і мені теж.

Для чого я все це фіксую

Це для того, щоб одного дня, коли в Гаазі відбудеться суд, і станеться багато розмов, що вони нічого не знали, ну щось там відбулося чи відбувається в різних ситуаціях тощо... Я хочу, щоб саме у цей час на полицях книжкових магазинів Нідерландів було якомога більше свідчень, щоб ті, які намагаються зневажити цю пам'ять, могли собі пригадати, що було.

Ми просто забуваємо. Забуваємо, що росіяни робили в Грузії, в Чечні, ми забуваємо, що росіяни робили в Чехії, у Будапешті, на Заході України, коли весь світ сказав: усе — закінчилася Друга світова війна, усе — мир, дружба. Але в нас відбувалися вбивства, у нас убивали цілі села у 1945–1946 рр.

Я боюсь, що так може статися і з нашою війною. Я знаю, наскільки потужна російська пропаганда. Ну почнемо, наприклад, з того, що одна з бомб прилетіла в Харківську друкарню, де вироблялося 30% українських книжок. І це було прицільно.

росія вбила українську письменницю Вікторію Амеліну, яка

документувала військові злочини. росія знищила у Харкові чоловіка, який пережив нацистські концтабори. росія воює з пам'яттю, воліє стерти її, тому що так можна забути їхні злочини. Коли ми їх забуваємо, ми не робимо запобіжників для того, щоб не сталося наступної катастрофи. І тому для мене така важлива тема фактів.

Найсильніші моменти із зафіксованих під час війни

Місяців через два після початку вторгнення я почав їздити на Київщину, де розбирали оці завали, знищені і спалені будинки.

Я побачив в Ірпені, Бучі, Ворзелі повністю спалені будинки. Абсолютно спалені. Були спалені книжки, був спалений метал із кухонного начиння. Були такі велетенські фігури із плавленого скла на місці, де був бар.

Власниця однієї з квартир приїхала з евакуації, зайшла у свою квартиру, побачила, що там більше немає нічого, і просто розвернулася і поїхала назад.

Мій висновок про те, що насправді війна дуже багато чого спалює. Наприклад, війна спалює фотографії, де ви з дітьми були колись щасливі, війна спалює той стіл, за яким ви сиділи й пили чай з людиною, яка стала тобі важливою. Але для мене найважливішим було те, що для ворога було дуже важливо перетворити цей дім на щось таке, де більше не можна жити. Тому що у будинку моєї подруги, коли росіяни зайшли, вони поперекидали речі, вони нічого не зруйнували, але вони просто на ліжку нагадили. І вона туди не змогла повернутись.

До ситуації, яка мене найбільше вразила: ми розбирали завали, це літо 2022-го року, і наша думка така — ми маємо якомога більше розібрати якихось завалів, щоб тут якомога

швидше побудувалось до зими, щоб люди мали де провести зиму. І був будинок, де не залишилося нічого, тобто стіни, які просто валилися. І мене це в якийсь момент збісило, ну чому ми розбираємо ці завали, де точно не буде цього року нічого побудовано. І я запитав чоловіка, чи він це розуміє, і він мені сказав: так, я просто хочу, щоб тут було прибрано.

І, можливо, це є моя відповідь на те питання, чим є ця війна.

Книжка має паралелі з минулого України

Я завжди ставив питання, чому у французів є сирі, які вони можуть місяцями витримувати, шотландці можуть по 15 років віски витримувати, а в нас цього немає. Є сало, але в нас немає того, що робиться більше кількох днів. І в мене відповідь була дуже проста: а як це робити? Якщо дивимось на XX століття: кожного дня до тебе могли прийти, забрати все.

Це насправді така ситуація постійної невизначеності та нестабільності. З одного боку, в Україні немає якихось екологічних лих особливих, як в інших, але при цьому цю землю постійно «хитає». Мені загалом видається чудом нинішнє виживання українського народу.

Що з побаченого не увійшло до книжки

Головне правило репортажу — говорити правду, перше. Друге, найголовніше правило, — не нашкодь. Якщо є якісь обмеження, то вони стосувалися людей, про яких я писав, багато не міг назвати імен людей, звісно, не міг називати назви їхніх позицій, хоча перед фотографом ця проблема ще більша, бо не можна світити горизонт, тому що ворог вираховує тоді, з яких місць, наприклад, стріляють.

Якщо говорити про якісь самообмеження, то я себе передусім обмежував в описі натуралістичних сцен, тому що, ви самі розумієте, смерті дуже багато і вона інколи дуже винахідлива.

Натомість я вишукував історії світлі, я вишукував історії, де є багато любові, я вишукував історії, де є добрі родинні стосунки, де життя продовжується, де люди шукають якоїсь невеличкої нагоди, щоби відчути якусь радість.

Уявіть собі, військова, була 3 дні на позиціях, стріляла по ворогу, і вона повертається, має відпустку й каже: я хочу відчути себе от такою, якою хочу, і вона знаходить жінку, яка робить їй манікюр.

Одна з історій, яка складається з трьох частин

Я запитав військового, який виходив із машини: як ти привітав свого побратима? Він: ми з батьком подарували йому «Снікерс». Я кажу: з яким ще батьком? Виявляється, вони воюють разом із батьком. Ми продовжуємо розмову. Через 5 хвилин я з'ясовую, що він воює ще й разом із братом. Наприкінці розмови я з'ясовую, що з ними на передовій ще й третій син.

Але цим історія не закінчується. Це лише перша третина історії. Тому що далі я розмовляю з ротним, командиром цих трьох чоловіків, ми розмовляємо в підвалі, я питаю: як це, коли воюють близькі родичі? Він такий: та я не знаю, та я не знаю. Але я на його комп'ютері бачу весільне фото, бачу, що жінка на цьому фото — це військова, що зараз знаходиться в глибині нашого підвалу.

Але ця історія не закінчується. Як я казав, є третя частина. Вона вже не стосується цієї книжки, вона вже пізніша. Моє видавництво робило рекламу, сітілайти, на які помістило це фото.

Ця військова придбала собі книжку і написала мені, і розповіла, що з ними було далі. Отже, через місяць, як ми поїхали, вона довідалась, що вагітна, після того вона пішла на офіцерські курси, після того повернулася на ці позиції біля Бахмута, якийсь час була командиркою роти, а на 8-й місяць вона поїхала на захід України для того, щоб народжувати сина.

Після народження сина вона три місяці була з дитиною, а далі вона сказала: я військова, моя справа не закінчена, дитинку залишила на свекруху, і поїхала на попередні позиції. До центральних областей України вона плакала, після — перестала.

Про війну й дітей

Це жахлива тема, це насправді найстрашніше, що ти бачиш. Коли поряд вибухає, приліт різного виду зброї і йдуть діти, які нічого не розуміють, вони б'ються

палицями, їдять шоколадки, розказують веселі віршики.

У нас у всіх було дитинство. У більшості, попри різні складнощі, воно було вони щасливим. Тобто, якщо говорити з позиції психоаналітиків, то зрозуміло, що уявлення того, що таке нормальний світ, формується у дитинстві.

Для мене нормальний світ — той, у якому немає війни, для цих сотень тисяч і мільйонів дітей нормальним буде світ, у якому війна є.

Я розповім історію, яка не пов'язана з цією книжкою. Це історія з півдня Миколаївської області. Там є село, є школа, в яку

цього вересня на очне навчання повернулися діти. До вторгнення там навчалася 100 дітей. Давайте ви вгадаєте, скільки дітей повернулося на навчання 1 вересня 2024 року? Це 20 км від Кінзбурзької коси, щодня прилітають дрони, щодня падають дрони, чути перестрілку, фронт неподалік, скільки дітей лишилося в тій школі? Повернулися в цю школу 79 учнів зі 100.

На березі Дніпра стояв дідусь із двома внучками, вони повернулися з Естонії, куди поїхали на початку вторгнення. І тут він розповів історію, що сталася з батьком тих дітей. Він проходив повз школу, в яку вони оце в вересні мали по-

вертатися, був приліт російського снаряду, і цього батька «розкидало» на стіни сусіднього будинку.

У день, коли я зустрів цих дітей з бабусею біля школи, їхня

бабуся сказала: вони мають знати те, що сталося з їхнім батьком.

*Матеріал та фото
Тетяни Терещенко*

Віршень-2025: традиційне свято поезії у воєнний час

Всеукраїнський фестиваль поезії та авторської пісні «Віршень», започаткований українським письменником, видавцем, громадським діячем і військовослужбовцем ЗСУ Сергієм Пантюком, з 2004 року традиційно відбувається у столиці. Проте фестивалю значно більше років: за 29 років свого існування він змінював назви («Під знаком Водоля», «Сліва-фест», «Віршень») і локації (Кам'янець-Подільський, Чернівці, Київ і ще Вишгород, Черкаси та інші міста, до яких приїздив мандрівний формат цього дійства), але незмінно зберігав свою місію: знайомити суспільство із сучасною українською поезією.

Сам проєкт був замислений Сергієм Пантюком як своєрідний спосіб відзначити власне 30-річчя, але дуже швидко це свято привітань, добрих слів і позитиву перетворилося на більш

масштабне дійство, де до виступів запрошуються барди, композитори, відомі автори й літературні початківці. Формат фестивалю не передбачає статусів і звань, головне — талановитість і щирість художнього слова. Тож, мабуть, це один із небагатьох українських фестивалів, де метри сучасної української культури, відомі діячі, залучені у видавничі, редакторські, концертні, волонтерські ініціативи, демократично й вільно спілкуються з письменницьким молодняком. Виступи в режимі нон-стоп, як жартує Сергій Пантук «до останнього тверезого поета», дозволяють глядачам почути всіх, а митцям із різних куточків нашої країни заявити про себе.

Цьогорічний «Віршень», що пройшов у змішаному форматі 15 лютого 2025 року (онлайн-трансляцію забезпечував постійний партнер фестивалю — видавництво «Смолоскип»), був визначений його засновником як 29-й, але, вочевидь, філологи не надто вправні в підрахунках, бо здається мені, що він таки був 30-м. Про-

те цифри й дати — не основне у фестивалі. Головне — дотримання певних, вироблених роками, традицій. Однією з них є оголошення лауреатів відзнаки «Відкриття Віршня», яка вручається новим іменам на письменницькому обрії, незалежно від віку чи країни проживання. У 2025 році таку відзнаку здобули поет Матвій Смирнов із Великобританії, поетка Роніка Пожарська, що нині мешкає в Києві, та поетеса Інна Пономаренко з Одеси. Для пані Інни це стало першою відзнакою, яку вона коли-небудь отримувала за свої вірші.

Загалом у 2025 році у «Віршні» взяли участь біля 50 українських поетів і бардів, до віртуального й реального мікрофонів виходили поети Іван Андрусак, Ельвіра Молдован, Іванна Голуб, Денис Папін, Оксана Яблонська, Тетяна Череп-Пероганич, Тетяна Пилипець, Алла Мейта, Галина Ордеха, В'ячеслав Бондар, бард і актор Кирило Булкін, творчий дует «Живосил і Осяйна» (Василь Живосил Лютий і Оксана Бут), бандуристка Людмила Бакал, бард і виконавець авторської пісні Ігор Двигало, бард і композитор Віктор Нестерук, співачка й композиторка Ольга Акулова та багато інших.

Ще однією обов'язковою складовою частиною фестивалю є анонси та презентації нових книжок. Цьогоріч поет Іван Андрусак читав вірші зі своєї майбутньої збірки «Третя світова тиша», а бард, поет і військовослужбовець Олекса Бик презентував нову книжку поезій «#приголосьні/голосні», яка

щойно побачила світ у видавництві «Смолоскип». Цікавинкою стала й презентація свіжої книжки для дітей Анастасії Вовк «ВірШахи», у якій у поетичній формі заримовані основні принципи цієї давньої інтелектуальної гри.

Під час проведення фестивалю відбулися ще дві важливі події. Актору театру й кіно, автору-виконавцю власних пісень Дмитру Лінартовичу від імені оргкомітету було вручено диплом лауреата премії «За подвижництво у державотворенні імені Якова Гальчевського». Також від імені родини й друзів оголошено про започаткування Премії імені Павла Правого на честь письменника Павла Бондаренка, який був багаторічним учасником «Віршня» і який поплив у кращі світи наприкінці 2024 року. Цю відзнаку планується вручити за найкращу книжку в жанрі історичної публіцистики або популярної історії. Власне, у такому форматі працював покійний Павло Правий, розповідаючи в легкому доступному стилі про важливі епізоди нашого минулого.

Усі, кого зацікавило цьогорічне літературно-музичне дійство, що відбулося в Києві, можуть переглянути відеозапис трансляції на Фейсбук-сторінці «Смолоскипу».

А «Віршень» вирушає до своєї нової дати, до нових авторів із відповідальною й почесною місією: розвивати й підтримувати український культурний простір.

*Авторка тексту та фото
Тетяна Шептицька*

Формула свободи Тімоті Снайдера

Американський історик, письменник, публічний інтелектуал **Тімоті Снайдер** презентував у «Сенсі на Хрещатику» книжку **«Про свободу»**, яку написав під час трьох подорожей до охопленої війною України.

Тімоті Снайдер додав нових сенсів у наше розуміння свободи

Тімоті Снайдер — американський історик та письменник, професор Університету Торонто в Канаді, фахівець з історії Східної Європи, зокрема, історії України. Займається переважно історією XX століття, досліджує націоналізм, тоталітаризм та голокост. У провідних університетах світу читає лекції про Україну, її місце серед великих історичних подій. У 2022 році Тімоті Снайдер прочитав студентам Єльського університету, де працював до 2025 року, новий курс із 23 лекцій, присвячених історії України — «Становлення сучасної України» (англ. The Making of Modern Ukraine), записи якого на YouTube набрали сотні тисяч переглядів.

Снайдер — один із зіркових амбасадорів фандрайзингової платформи UNITED24. В Україні він зірка, на презентацію його книжки «Про свободу», яка відбувалась 9 лютого у книгарні «Сенс на Хрещатику», за лічені хвилини зареєструвались півтисячі слухачів і, схоже, всі вони прийшли на захід, простояли, кому не вистачило місць, слухаючи обговорення книжки з модератором і відповіді автора на питання із зали. Модерував захід Володимир Ермоленко,

український філософ, президент Українського ПЕНу. Цікаво, що американський професор трохи знає українську мову, і коли модератор оголосив, що захід відбуватиметься англійською, Тімоті Снайдер пожартував, що він сподівався на українську, але вже якось намагатиметься говорити англійською.

За час повномасштабного вторгнення Тімоті Снайдер кілька разів приїжджав до України. І на заході у книжковому просторі «Сенсу» він щиро зізнався, що радий повернутися до Києва, в Україну, бо тут йому краще, ніж у багатьох відомих місцях за кордоном, адже тут відчувається присутність справжності.

Книжка про те, як українці розуміють свободу

• Що українці можуть сказати світові про тему свободи?

Нова книжка Тімоті Снайдера «Про свободу» (On Freedom) органічно доповнює попередні роботи, зокрема «Криваві землі: Європа між Гітлером і Сталінін», «Про тиранію: Двадцять уроків двадцятого століття», «Шлях до несвободи» та інші, в яких висвітлюються питання тоталітаризму, загрози демократії, боротьби націй за свободу. Тімоті Снайдер

прочитав 150 лекцій про тиранію, а тоді задався питанням: «Що ж таке свобода?». Книжка «Про свободу», над якою він працював сім років, не про Україну, автор звертається до американського читача, проте він показує свою присутність в Україні. Навіть передмова до книжки написана в потязі Київ-Дорогуськ у вересні 2023 року. У ній автор розповідає про свій досвід перебування в охопленій війною Україні, бо, як зазначено в передмові, «тут предмет моєї роботи повсюдно відчутний на дотик», «тут я знову і знову чув слово “свобода”». Він розпитував українців, як вони розуміють свободу. «Ніхто не дивувався такому питанню, — зауважує Тімоті Снайдер, — іноземці дивились, як на пришелепкуватого, українці ж були готові до такого питання». Люди в Україні допомагали автору висувати тези цієї книжки, наприклад, питання про позитивну свободу. Попри те, що його співрозмовники перебували під геноцидною окупацією, вони говорили не лише про свободу від росіян і відсутність зла, тобто не про свободу від чогось, яку Снайдер називає негативною свободою. Деокупація, усунення кривди є лише необхідною умовою для свободи, а не її сутністю. Свобода в розумінні співрозмовників Снайдера полягала в тому, щоб після війни втілити свої плани, жити нормальним життям, сповненим перспектив і віри в майбутнє. Її Тімоті Снайдер називає позитивною свободою. Справжня свобода — це не свобода від чогось, а свобода для досягнення чогось: вибору, розвитку, майбутнього.

• Що таке свобода і в чому її сутність?

Свобода є цінністю сама по собі, вона зумовлює всі інші цінності: доброчесність, милість, краса, добро, терпимість, легкість, навіть почуття гумору. «Свобода — це знати свої цінності та втілювати їх. Тож вона залежить від наших дій — а дії залежать від інших людей, знайомих і незнайомих». «Свобода — це не тільки відсутність зла, а й наявність добра», — таке визначення свободи дає він у своїй книжці «Про свободу».

Свобода від чогось — лише перший етап до свободи для чо-

гось. Свобода позитивна — це відсутність зла за присутності добра.

На презентації і Тімоті Снайдер, і слухачі із зали багато говорили про звільнення і деокупацію: чи означають вони свободу для людей. Якщо окупанти пішли з певної території, то чи повернулись люди до свободи? На думку Снайдера, скинути російське ярмо — ще не достатньо, треба мати потужний український проєкт. Свобода залежить від спільної праці, від співробітництва, єднання у праці, свобода народжується через солідарність.

• Чому свобода не є даністю, а завданням?

На презентації пролунало питання про можливість порозуміння із людьми з деокупованих територій, які вирости з інакшим розумінням себе і свободи. Це питання Юлії, чие село під Маріуполем зараз окуповане, Тімоті Снайдер назвав кращим за будь-яку відповідь на нього. На думку філософа, свобода — це не абстракція, не палімпсест — дошка, де можна все стерти і почати писати заново. Не можна позбутися свого минулого, його не усунеш. Навіть у звільненому після 10 років окупації селі люди можуть залишатися невольними. Негативна свобода — свобода від чогось — це віра, що достатньо звільнитись — і все буде гаразд. Позитивна свобода — свобода для чогось — досягається складно, бо люди довго прожили під російською п'ятою, мають власний досвід, що їх змінив. Щоб бути вільними, недостатньо позбутися бар'єрів. «Свободу не можна дати... Як тільки ви повірили, що свободу дають, — вона щезає... Тільки люди можуть бути вільними», — пише Снайдер у передмові. На запитання про те, як інтегрувати українців з деокупованих територій, пролунала така рекомендація: «Треба дослухатися до людей, навіть якщо ви з ними не погоджуєтесь, бо ви не можете себе поставити на їхнє місце». Як приклад, минуло 35 років після возз'єднання Німеччини, але східні німці досі почуваються відрубаними у своїй державі. Західні німці вважали, що вони ліпше знають, як буде краще для усіх німців, але 25 % східних німців не сприйняли цього нового способу життя. Не можна відвоювати і по-

яснити, треба правдиво визнавати наявні речі, інакше економічну справжність тощо.

• Як філософське міркування про свободу може долати загрози сучасного світу?

На запитання про те, чи може бути щасливою невільна людина, коли вона гвинтик системи, як у Північній Кореї, адже нам здається, що ці люди невільні, але, можливо, вони почуваються вільними і щасливими, історик і філософ Тімоті Снайдер відповідає так: «Є марксистське розуміння свободи: всі люди однакові і, якщо всі однаково звільняються від приватної власності, наприклад, то всі стануть вільними. Це форма негативної свободи: прибрати погане — і все буде добре. Але немає однієї якоїсь людської природи, нам цінні різні речі, не можна звільнитися, роблячи однакові речі, навпаки — свобода передбачає вибір, вона в різноманітності. Щастя — це свобода бути собою». До загроз такої свободі він зараховує й соціальні мережі, які роблять нас передбачуваними. Соцмережі є способом швидкого отримання емоцій, вони провокують інстинктивні емоції, часто це неминучий страх. Якщо ми поведимося, як налякані тварини, то стаємо підвладними, підконтрольними, нами легше керувати.

Філософ радить шукати для себе альтернативу, замінювати світ соцмереж на щось інше: читати книжки, дослухатися до думок експертів. Соцмережі працюють проти нас, підривають нашу розумність, але люди не хочуть про це чути. ШП багато у нас забирає, він плагіатор, бо відбирає у людей те, що вони створили, а люди стають обмеженими. Загроза соцмереж і в тому, що вони є інструментом втручання у вибори через вплив на людей, які споживають ці соцмережі. Це відбувалося у США, є така загроза й для України. Щоб впоратися з цими викликами, потрібна якісна освіта для дітей, що відповідала б сьогоденним потребам, допомагала б дітям орієнтуватися у медіапросторі й підготувала б їх до дорослого життя.

• Місце України у світовій історії, зокрема і під час війни

Тімоті Снайдер, відповідаючи на запитання про передбачуваність чи непередбачуваність історичних подій, зазначив, що історія не повторюється буквально, але є певні історичні схеми, тому можна проводити історичні паралелі. Зокрема, бачимо повторення Мюнхенських угод, використання стратегії задобрення хижака, яку обрали європейські країни наприкінці 1930-х років. Зараз Україна перебуває у такому

ж становищі, як Чехословаччина, але Україна обрала шлях боротьби. У 2008 р. треба було втрутитися у Грузинський прецедент, але була світова криза, і країни світу вчасно не зупинили Росію як агресора.

На Заході недостатньо цінується жертва українського народу і його війська, що, на думку Снайдера, несправедливо. Українська історія із глобального погляду — це історія опору, боротьби проти загарбників, зміни світу зусиллям волі. Якщо ми обираємо свободу, то світ відповідає нечуваними, небаченими можливостями. Історія дає змогу побачити це. Визвольні змагання українців прокладають дорогу до волі і до свободи іншим народам.

• Чому на обкладинці книжки зображено надтріснутий дзвін?

На обкладинці книжки «Про свободу» на блакитному фоні бачимо дзвін. Це символічно, адже ця книга породжує обговорення й дискусії, чим збирає людей, привертає увагу, є закликом про допомогу. У важкі часи в історії Сполучених Штатів, коли питання свободи стояло надто гостро, була потреба у таких дзвонах — національному символі, який об'єднав би усіх. Американська нація була величною, але зараз стикається зі значними викликами. Україна

також потребує допомоги, адже бореться за свободу. Кожен читач може глибше усвідомити, як важливо діяти, щоб досягти свободи, брати активну участь у формуванні власної долі та суспільства загалом.

Книга Тімоті Снайдера «Про свободу» — це не просто видання, а справжній заклик до дії розширити межі нашого розуміння свободи.

Книги Тімоті Снайдера, які вийшли друком в Україні в останні роки

Тоні Джадт, Тімоті Снайдер. *Роздуми про двадцяте століття*. Пер. Павла Грицака. Львів: Човен, 2019.

Тімоті Снайдер. *Шлях до несвободи: Росія, Європа, Америка*. Львів: Човен, 2020.

Тімоті Снайдер. *Наша недуга. Уроки свободи. З лікарняного щоденника*. Пер. Павла Грицака. Львів: Човен, 2020.

Тімоті Снайдер. *Про тиранію: Двадцять уроків двадцятого століття*. Пер. Олеси Камишнікова. Київ: Видавництво, 2022.

Тімоті Снайдер. *Про свободу*. Пер. Галини Герасим. Львів: Човен, 2024.

Авторка Тетяна Єжизжанська
Фото із сайту книгарні «Сенс»

Під час війни багато пишуть про любов Замальовки з літературного клубу

Перший місяць весни особливий тим, що саме в цей час у повітрі відчутний аромат кохання. Закохані пари, букети, валентинки, теплі обійми та любов — усе навколо ніби вирушає в романтичну подорож.

Напередодні романтична атмосфера панувала на літературному вечорі у Meatball Bar у Києві, присвяченому Дню закоханих. У закладі, прикрашеному серцями та свічками, аромати кави, глінтвейну й троянд наповнювали простір чарівністю, дозволяючи гостям відволіктися від буденності та зануритися в магію поезії.

Поетичні читання влаштувала київська літературна спільнота UrsusPoetry, яка розпочала свій шлях ще в далекому 2011 році.

Поетична спільнота UrsusPoetry була організована в Києві 14 років тому поетом та популяризатором сучасної української поезії Пашою Броським.

“Спочатку це були музично-поетичні вечори, на яких люди могли продемонструвати свої вірші та пісні, познайомитися з цікавими та творчими однодумцями і гарно провести час. Але з початком повномасштабного вторгнення

спільнота, на чолі з Павлом, активно займається допомогою військовим та їхнім родинам”, — зазначає співорганізаторка, Поліна Шишлевська.

Нині такий вид дозволяє активно набирати популярності, адже він сприяє розвитку творчого мислення як авторів, так і відвідувачів.

“Поетичні вечори — це чудовий майданчик для тих, хто пише вірші, пісні, прозу і хоче заявити про свої твори, а також для тих, хто хоче покращити свої навички публічних виступів та шукає підтримку, натхнення, дружбу і колег по творчості”, — ділиться думками Поліна.

Поетка Ася Ейрена давно відвідує подібні заходи. Вона також є наставницею для молодих авторів.

“Я щиро люблю ці вечори. Для багатьох початківців, які сюди приходять, є можливість попрацювати з критиками, філологами та ін., які допомагають їм вдосконалюватися. І потім ти читаєш, і це реально виходить чудово. Ці люди починають друкуватися, видаватися та влаштовувати сольні вечори”, — переконана поетка.

Програма вечора містила читання поезії та прози у виконанні авторів. Так, наприклад, слухаючи вірш “Діти війни” української

Ольга Воробей

науковиці, етнологині та поетки Ольги Воробей, не один слухач витирав сльози.

“Діти війни” — це вірш про всіх українських дітей, які, на жаль, живуть у ненормальних умовах під час воєнних дій. На цей вірш мене надихнув мій 13-річний син”, — зазначає авторка.

Мамо, як так склалась доля та лиха,
Що у наші роки
викликала кривава війна?
Вороги заляті, цілять школи і лікарні.
І за це чи гнитимуть вони
колись у бущигарні?
Чи зважають у світі,
що вчимося у підвалах?
Та що страшно нам в тривогу
йти по тротуарах?
Що цюночі молимо,
щоб вранці йти у школу.
А у школі думають,
чи дійдемо додому?
Коли містом літають шахеди,
що йдемо ні в гірші.
Ми сидимо в ванні і пишемо нові вірші.
За волю країни велика плата.
Та все заподіяне дійде до ката.
А у нас? У когось згоріла
до попелу хата.

У когось немає вже мамі і тата.
Комусь вибухом відірвало кінцівки.
Комусь не пізнати долі дорослих:
чоловіка чи жінки.
Військові реалії...
А хочеться просто спати у ліжку.
І знову бачити сні.
Та як 80 років тому, ми знову, мамо,
діти війни.

У ці складні воєнні дні багато поетів звертається до теми любові. Цього вечора звучали й вірші про колишнє кохання від поетки під псевдонімом “Сон”, і пісні про невзаємне кохання Сергія Грансса, й навіть дитячі віршики про природу від Світлани Суниці.

А поетеса Торі поділилась зі слухачами своїми почуттями через такий вірш:

Тіні ховаються від дощу.
Проникають в кров.
Тануть під шкірою,
ніби остання волога.

Тіні в твоїй голові загубилися знов.
Тіні в твоїй голові не знали дороги.

Пам'ять руйнує.
Пам'ять ламає кістки.
Люди кохають без пам'яті.
Але й без пам'яті гинуть.
Пам'ять болить.
Розриває все на шматки.
Люди стирають пам'ять.
Люди стають чужими.
Клятви дають свободу,
але й тримають в полоні.
Люди довірливі.
Люди занадто відверті.
Клянуться вічно любити.
Гладити сиві скроні.
Люди вбивають людей.
Ще задовго до смерті.

Літературні вечори не обмежуються лише презентацією власної поезії; це швидше про

єднання з творчими однодумцями. Тут кожен гість знайде щось для душі: чутливі вірші поетів або ж виступ гурту “Marvia”.

“Наші вечори відбуваються щотижня з четверга по неділю, записатися можна, написавши нам в Instagram або в ТГ-каналі «Київ літературний (UrsusPoetry)», — кажуть організатори.

Завдяки благодійним внескам відвідувачів збирають кошти на потреби армії, закривають великі збори.

“Ми також поширюємо петиції щодо надання статусу Героїв України нашим полеглим захисникам, займаємося пошуком донорів крові для військових та важкохворих.

Організація та відвідування поетичних вечорів завжди, а під час війни — тим більше, окрім культурного дозвілля, живого теплого спілкування, також має на меті допомагати тим,

хто цього потребує”, — зазначає співорганізаторка Поліна Шишлевська.

Від сліз на очах до щирих посмішок — спектр емоцій, які пережили гості літературного вечора. Хтось знайшов у віршах відгук до власних переживань, хтось відкрив для себе нові імена та таланти, а хтось просто насолодився теплою та творчою атмосферою.

“Дуже великий спектр емоцій, дійсно. Я вперше сьогодні сюди завітала. Можу сказати, що всі очікування перевершено, це однозначно. Дуже цікаво”, — ділиться враженнями відвідувачка Руслана.

Важливо в нелегкі часи, які ми всі переживаємо, гуртуватися, творити й надихати один одного. А ще — сприяти розвитку читачької культури та підтримці талановитих авторів.

**Авторки: Софія Ярова,
Вероніка Подгорна
Фото Софії Ярової**

Життєвий простір і психологічна пружність

Немає сенсу переконувати, як усім нам зараз потрібні психологічна стійкість, витримка і пружність. Допомога й поради психологів на четвертому році війни – на вагу золота. Тож вашій увазі – один із прикладів важливої взаємодії, який допомагає віднайти внутрішню рівновагу в ці складні часи.

«Життєвий простір і психологічна пружність». Під такою назвою з 3-го по 20-те лютого 2025 року проводився Психотехнічний семінар в Університеті Грінченка.

У сформованих двох групах учасниками стали викладачі кафедр різних факультетів та працівники організаційно-методичних підрозділів університету. Всього 23 особи. І перша, і друга групи формувалися за ознаками малої психотерапевтичної групи, що забезпечило безпечний простір і екологічну особистісну динаміку учасників та передбачало 30 годин едукативно-психотерапевтичної роботи: 5 занять по 6 годин.

Що ми робили? Здійснювали суб'єктивно-феноменологічний аналіз життєвого досвіду, сьогоднішніх переживань, орієнтирів на майбутнє. Актуалізували уявлення про себе та світ, які складають суб'єктивну дійсність особистості. Усвідомлювали масштаб (горизонтальний план діяльності) і глибину (вертикальний план смислотворення) породження і відображення реального світу. Реалізовували такі упредметнені завдання:

- 1) збільшення реалістичності внутрішньої суб'єктивної реальності людини, її дійсності;
- 2) віднаходження рівноваги між внутрішнім світом («Я є», «Це

є Я») і зовнішнім світом людини;

- 3) встановлення нових, відповідних до подій війни життєвих завдань;
- 4) посилення «резильєнтності» — здатності вибудовувати всі віми життя (індивідуальний, соціальний, родинний, професійний) у нестабільних умовах;
- 5) корекція нестачі індивідуальних смислів життя (виживання) та смислів смерті і втрати у війні;
- 6) розкриття нових можливостей на засадах набуття нових орієнтирів, розширення простору і відкриття нових засобів «Я-Можу Бути Тут».

Зміст Психотехнічного семінару складався з таких тем:

Заняття 1. Метафоричне конструювання особистісних концептів. Мета — усвідомлення персональних ресурсів та міри власної стійкості і психологічної пружності.

Заняття 2. Картина світу. Мета — усвідомлення персональних образів світу, розвиток психічної гнучкості.

Заняття 3. Довіра і прийняття власного «Можу!». Мета — актуалізувати екзистенційну сповненість.

Заняття 4. Опора і захист як ресурс. Мета — розвиток особистісної сили.

Заняття 5. Реалістичний простір. Мета — створити профіцит реалістичної взаємодії зі світом.

Отже, 30 годин занурення в персональний світ, в якому учасники:

- шукали дефіцити, викривлення, стверджували опори і ресурси;

- через персональний досвід збагачували себе знаннями про устрій і взаємозв'язки внутрішнього і зовнішнього;
- встановлювали й усвідомлювали причинну і смислову зумовленість переживань;
- збільшували особистісну можливість;
- вчилися керувати емоціями;
- оволоділи експрес-техніками зміни власних станів.

Робота не проста, затратна, але є (цитата учасниці): «Поверненням до себе, справжньої і такої важливої, бо саме така Я — сильна і тому спокійно дивлюся у майбутнє».

Авторка Світлана Каліщук,
професор кафедри психології особистості та соціальних практик
Факультету психології,
соціальної роботи та спеціальної освіти
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка,
доктор психологічних наук, професор

Важливі поради від рятувальників, які збережуть ваше життя

Життя — це найцінніше, що ми маємо. І дуже нерозважливо покладатись на порятунок від когось, забуваючи відоме правило, що врятувати часто ми можемо себе самі. Четверта весна в умовах війни зробила нас до всього готовими. Ніби й знаємо базові інструкції з поводження, але деякі з них все-таки варто повторити, адже ігнорування, здавалося б, маленькою дрібничкою може коштувати нам життя. Тож ще раз перечитаймо поради від рятувальників, знати які нам вкрай важливо в житті, повсякденному побуті.

Правила пожежної безпеки в умовах регулярних вимкнень світла:

Пожежна безпека завжди на першому місці!

У режимі регулярних відключень світла, громадяни вдаються до найрізноманітніших альтернатив, щоб забезпечити себе освітленням, теплом чи можливістю приготувати їжу. Але враховуймо, що багато цих методів не просто сумнівні, а й доволі небезпечні. Тому рятувальники Києва продовжують проводити інформаційно-роз'яснювальну роботу серед жителів столиці, щоб убезпечити кожного громадянина та вберегти наше місто від надзвичайних ситуацій.

Тож основні правила пожежної безпеки в побуті:

- ❖ ніколи не забувайте про перевірку електромереж та розеток;
- ❖ уникайте користування саморобними або пошкодженими обігрівачами, адже це може бути небезпечно;

- ❖ будьте обережні з газовими пальниками та пальниками на рідкому паливі;
- ❖ не нехтуйте правилами використання генераторів;
- ❖ будьте максимально обережні з відкритим вогнем, запалюючи свічки, не залишайте їх без нагляду.

Правила поведінки при появі електроенергії:

Немає електроенергії, а ви вже подумки плануєте: цойно вона з'явиться, одразу ж завантажувати речі у пральну машину, увімкнути електрочайник та розігріти їжу в мікрохвильовці. Не так швидко!

Щоб уникнути небезпечних ситуацій, дотримуйтеся кількох простих правил.

- ❖ На час відсутності світла від'єднайте від мережі всі прилади, які споживають багато електроенергії.

- ❖ Коли електроенергія з'являється, не поспішайте вмикати всі прилади разом. Вмикайте пристрої поступово!

- ❖ Електрогенератори та насосні станції підключайте до мережі щонайменше за 20 хвилин після появи світла. Вони споживають дуже багато електроенергії, тож можуть спричинити перенапругу в мережі.

Як діяти під час обстрілів житлових будинків?

Правила порятунку:

- ❖ Після сповіщення про повітряну тривогу треба вимкнути: світло, газ, воду.
- ❖ Якщо є — від'єднати газовий балон, спустити тиск і покласти в безпечне місце.
- ❖ Якщо залишились у квартирі, можна сховатись у ванній кімнаті, якщо там немає газового котла, або пошукати простір за двома глухими стінами.
- ❖ Що з собою брати в укриття? Воду, телефон з павербанком, ліхтарик, суху їжу щонайменше на 2 доби, свисток для подачі сигналів.

Що робити, якщо стався завал у будинку:

- ❖ Покличте на допомогу, повідомте, де ви знаходитесь.
- ❖ Спокійно чекайте, поки розберуть завал.

Якщо вас ніхто не чує:

- ❖ спробуйте вивільнити руки та ноги;
- ❖ оцініть навколишню обстановку;
- ❖ обережно розберіть завал, намагайтеся не зачепити те, на чому все тримається;
- ❖ якщо не впевнені у своїх силах, терпляче кличте на допомогу;
- ❖ якщо є можливість, скористайтеся телефоном, стукайте по трубах, батареях опалення;
- ❖ якщо ніхто не чує, спробуйте розбирати завал;
- ❖ звільнившись, огляньте себе, за можливості надайте собі першу медичну допомогу;
- ❖ в очікуванні допомоги намагайтеся уникнути переохолодження.

Матеріали та фото
ДСНС у м. Києві

Маніпуляції в один клік

Як соцмережі формують нашу реальність і чи можливо цьому протистояти?

Українців у соцмережах безперервно «атакують» зворушливі фото: брати-близнюки у військовій формі усміхаються з екрану, молодий захисник із дружиною закохано дивляться одне на одного, вродлива сімейна пара разом із трійнею у вишиванках... Зазвичай такі пости супроводжує підпис: «У нас сьогодні свято, а нас ніхто не привітав!» Виглядає щиро, патріотично, але є нюанс: ці зображення створені штучним інтелектом.

Люди ставлять лайки та пишуть розчулені коментарі, навіть не підозрюючи, що стають

жертвою ворожої інформаційної кампанії. «Це доволі простий, але ефективний механізм, — каже Вадим Міський, фактчекер та програмний директор громадської організації «Детектор медіа». — Спочатку хтось створює привабливе зображення за допомогою штучного інтелекту. Далі алгоритми соцмереж починають «розкручувати» це зображення, бо фото збирає велику кількість реакцій: вподобайок, коментарів, репостів. І ось тут починається основна маніпуляція: ті, хто запускає такі зображення, можуть у потрібний момент змінити опис до фото або використати аудиторію, що зібралася на сторінці, для просування дезінформації чи маніпуляції у широкому спектрі тем: політика, вакцинація, про-

даж товарів незрозумілої якості або й пряме шахрайство через крадіжку ваших персональних даних». Наприклад, фейсбук-сторінка спочатку просто публікує фото «братів-близнюків». А через деякий час там само з'являється проросійська пропаганда або маніпулятивний заклик. Користувачі, які підписалися на сторінку заради позитивного контенту, навіть не помітять, як почнуть отримувати повідомлення про те, що «все пропало», а нас уже давно «злизи».

Соцмережі стали невід'ємною частиною нашого життя. За даними дослідницького порталу Statista, ними користуються понад 5,2 мільярдів людей. Кожен з яких — потенційна жертва інформаційного шахрайства. Зо-

Медіаексперт Вадим Міський

крема, й політичного. Скандал навколо президентських виборів у Румунії показав, наскільки потужним інструментом маніпуляції можуть бути соцмережі. Кандидат Калін Джорджеску, маловідомий до початку кампанії, раптово отримав колосальну підтримку, зокрема, серед мо-

лоді, завдяки відео, які активно просувалися алгоритмами тік-току. Виявилось, що за цими відео стояли мережі ботів і ретельно спланована інформаційна кампанія, частково керована з-за кордону — з Росії. Румунські спецслужби з'ясували, що значна частина контенту була створена з використанням сфабрикованого відео, а коментарі та вподобання «накручувалися» автоматично. Конституційний суд Румунії скасував результати першого туру. Цей випадок став попередженням для всієї Європи: якщо соцмережі можуть привести до влади не дуже відомого досі кандидата, що заважає їм формувати політичний ландшафт глобально?

Україна — значно вразливіша до інформаційних атак, адже четвертий рік перебуває у стані повномасштабної війни, не баченої в Європі з часів Другої світової. Результати дослідження «Українські медіа, ставлення та довіра у 2024 році», проведеного дослідницькою компанією InMind на замовлення міжнародної неприбуткової організації Internets, засвідчили, що 84% українців використовують соціальні мережі як основне джерело новин. Переважна більшість (73%) дізнаються новини з телеграму — месенджера з російським корінням, який, за словами начальника Головного розвідувального управління Міністерства оборони України Кирила Буданова, є «проблемою» для національної безпеки.

Telegram став популярною платформою для українців, проте разом із зручністю та швидкістю поширення інформації, несе серйозні загрози для інформаційної безпеки держави й громадян. Ключові ризики — анонімність адміністраторів каналів, відсутність контролю й модерації контенту, можливі загрози для кібербезпеки, вразливості перед російськими спецслужбами. Як наслідок, найбільші українські телеграм-канали мають мільйони підписників, але хто їхні власники — невідомо.

Наприкінці вересня 2024 року Національний координаційний центр кібербезпеки ухвалив рішення обмежити використання месенджера в державних органах, військових формуваннях, на об'єктах критичної інфраструктури. З огляду на загальну загрозу українські заклади вищої освіти

також почали запроваджувати обмеження. Причина — ризики для інформаційної безпеки студентів, а також масове поширення неперевіраних даних і маніпулятивного контенту.

Ще більше ситуацію ускладнює стрімкий розвиток штучного інтелекту. Уже сьогодні можна згенерувати будь-який голос або відео за допомогою численних інструментів, доступних кожному. «Ще кілька років тому створення якісного дипфейку вимагало складної обробки, залучення експертів і великих ресурсів, — каже Вадим Міський. — Але сьогодні достатньо завантажити кілька хвилин голосу людини в ElevenLabs (перероблення тексту в мовлення) або подати відео в нейромережу, — і ви отримаєте реалістичний ролик, у якому будь-хто може казати будь-що». Настала епоха, в якій жодне відео чи аудіо не може викликати довіру. Вадим Міський пропонує уявити нереальну ситуацію: з'являється, наприклад, запис голосу керівництва держави, який оголошує про капітуляцію. Він поширюється в соцмережах, його транслюють деякі медіа, і навіть якщо через годину це спростують, паніка вже встигне поширитися.

Ворог уже намагався провести таку спецоперацію. Восени 2023 року соцмережами поширилося фейкове відео з тодішнім головнокомандувачем ЗСУ Валерієм Залужним, у якому той начебто закликав українців до повалення влади. «Тоді це не спрацювало, адже була оперативна реакція, як від умовно «провладних», так і «опозиційних» медіа, — каже Володимир Фесенко, голова правління Центру прикладних політичних досліджень «Пента». — Відео з Залужним було зроблено достатньо професійно. А чому не спрацювало? Тому що спростовували відразу. От що важливо. Миттєва оперативна реакція, спростування від тих джерел, яким люди довіряють».

Найкращий захист від інформаційних загроз — медіаграмотність. Звичка чи радше вміння не лайкати все підряд, перевіряти джерела, критично сприймати інформацію, щоб не ставати жертвою маніпуляцій. «Головний інструмент боротьби — це критичне мислення користувачів. Якщо люди навчатимуться розпізнавати деталі та

бути скептичними до занадто «ідеальних» зображень, вплив маніпуляторів значно зменшиться», — впевнений Вадим Міський. В епоху соцмереж і на тлі повномасштабної війни це без перебільшення стає питанням національної безпеки.

В Україні багато ініціатив з розвитку медіаграмотності, які фінансуються переважно іноземними донорами. Національний тест із медіаграмотності проєкту «Фільтр» Міністерства культури та стратегічних комунікацій у 2024 році встановив рекорд і охопив майже чверть мільйона користувачів. Кількість українців, які пройшли його повністю, зросла в 5,5 рази. Найкращі результати показали лише 8% учасників, а майже половина опинилася на рівні «початківця». «Ми прагнемо, щоб це стало національною подією як, наприклад, Радіодиктант національної єдності, — каже очільниця проєкту Ольга Кравченко. — Ми хочемо, щоб наші флагманські ініціативи ставали традиційними та об'єднували людей».

Втім, дослідники констатують: можливості медіаграмотності обмежені. Найефективнішою вона є в школах, де формується критичне мислення. Старшокласникам можна пояснити, чому фото «братів-військовослужбовців» у соцмережах — це робота штучного інтелекту, і що «лайк» під таким зображенням може бути частиною інформаційної маніпуляції. Їм можна показати, як перевіряти джерела, знаходити приховані меседжі та відрізняти реальні події від вкидів.

Але чи вдасться переконати їхню бабусю, яка десятиліттями

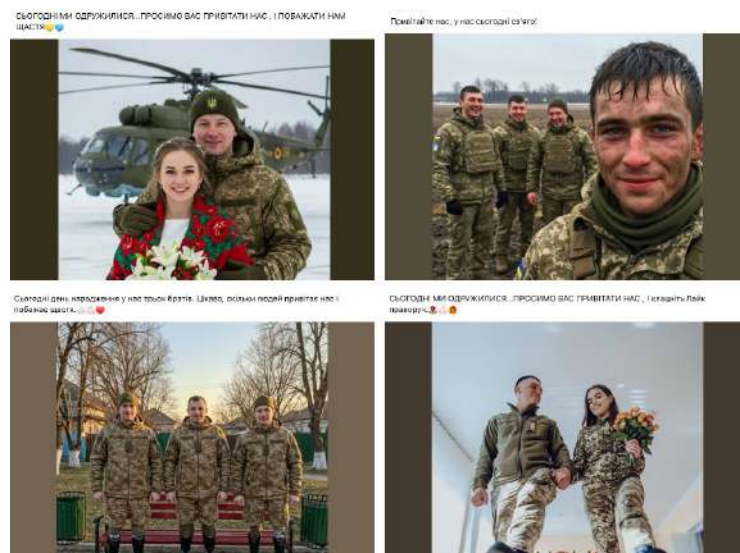
звичка довіряти написаному? Для неї фейсбук лишається джерелом «правди», а аргументи про фейки сприймаються як неповага до власного досвіду. І поки молодь вчиться критично мислити, старше покоління залишається найбільш вразливим до інформаційних маніпуляцій. А особливо яскраво це може проявитися під час виборчої кампанії, яка рано чи пізно має відбутися в повоєнній Україні. Наприклад, згідно з дослідженням «Детектор медіа», лише 29% українців, старші за 66 років, перевіряють інформацію на достовірність.

Скептично ставиться до медіаграмотності й Володимир Фесенко. «Це як політоректність — для багатьох лише порожній звук», — зауважує він. Водночас політолог не вірить, що «румунський прецедент» масово відтвориться в Європі. Медійний ландшафт у кожній країні унікальний, а дослідження показують: там, де люди досі читають друковану пресу й більше довіряють традиційним медіа, суспільство значно менш вразливе до маніпуляцій.

Саме тому роль журналістів сьогодні важливіша, ніж будь-коли. У світі, де кожен отримав безпрецедентні інструменти для поширення брехні, якісна журналістика залишається важливим щитом проти маніпуляцій.

Для України ситуація виглядає особливо тривожною. У нас скорочується видання газет, класичні медіа щодня здають позиції, а останні кіоски друкованої преси зачиняються.

Автори: Андрій Береговий, Роман Дерезенко

Зображення, створені штучним інтелектом. Підбірка фейсбук-дописів

Столичні медіа відзвітували про свою роботу

13 лютого 2025 року в новому пресцентрі «Київінформ» звітували за рік роботи, що минув, Департамент суспільних комунікацій Київської міської державної адміністрації та підпорядковані комунальні підприємства. Директорка Департаменту суспільних комунікацій КМДА Мирослава Смірнова розповіла про ключові результати реалізації міської цільової програми розвитку інформаційно-комунікативної сфери столиці у 2024 році та окреслила подальші плани на 2025 рік. «Цей звіт дав змогу підсумувати нашу роботу та визначити, що можна покращити, — зазначила вона. — Рік був насиченим і сповненим викликів. Ми прагнемо бути максимально відкритими, прозорими, активно взаємодіяти з громадськістю та отримувати зворотний зв'язок від містян».

Серед основних досягнень Департаменту у 2024 році було проведення 36 інформаційних кампаній на теми національної безпеки, протидії домашньому насильству, служби в ЗСУ та виховання історичної свідомості. Крім того, за рік було організовано понад 468 заходів у співпраці з КП «Київінформ». Окремо було акцентовано увагу на літературних ініціативах, зокрема на появі 16 нових книг накладом 4 700 примірників у бібліотеках Києва, з-поміж яких видання для дітей, надруковані шрифтом Брайля.

Значним досягненням стала позитивна динаміка розвитку столичних медіа. Телеканал «Київ» отримав високі оцінки від експертів, увійшовши до інтерактивної Мапи рекомендованих медіа (проект Інститут масової інформації та Детектор-медіа за підтримки Internews), які дотримуються стандартів журналістики, прозорості та етики. Також телеканал запустив актуальні освітні проекти: медіашколу для молодих журналістів та курс «Медіатворчість» з основ створення аудіо- та відеоконтенту. Радіостанція «Голос Києва» збільшила свою аудиторію з 2,30% (2023 рік) до 3,76% (2024 рік) серед киян віком від 18 років.

Сайт «Вечірній Київ» у 2024 році посів перше місце серед локальних столичних медіа за кількістю відвідувань (дані SimilarWeb). Надзвичайно актуальними є спецпроекти «Вечірнього Києва»: історії Захисників та Захисниць, «Пантеон Героїв»,

«Стоп-Фейк», «Київ історичний», «Нові топоніми».

Новий сучасний пресцентр «Київінформ» стане важливим майданчиком для проведення пресконференцій, брифінгів, круглих столів та онлайн-трансляцій, що забезпечуватиме прозорий діалог між громадянами та органами місцевої влади. Особливістю нового простору є його доступність для людей з інвалідністю.

У рамках міської цільової програми розвитку громадянського суспільства Києва за 2024 рік Департамент суспільних комунікацій підтримував важливі ініціативи громадських організацій та активних жителів столиці.

7 вересня 2024 року у відкритих громадських просторах Vcentri HUB та столичних парках відбувся Київський Форум розвитку громадянського суспільства, який включав тематичні лекції, зустрічі та ярмарки неурядових організацій. Захід відвідали близько 10 тисяч учасників, він зібрав 170 партнерських організацій.

Міська влада вже п'ятий рік поспіль вручає відзнаку «ТОП-100» за кращі практики партнерства між владою і громадою. Цю ініціативу було започатковано Департаментом суспільних комунікацій у 2020 році. Нагорода стимулює інститути громадянського суспільства до активнішої реалізації спільних проектів із міською владою. У 2024 році для участі в конкурсі надійшло 446 заявок, з яких було обрано 100 найкращих. Багато з них були

присвячені важливим темам: волонтерство, підтримка армії, внутрішньо переміщених осіб.

Ще одним популярним інструментом співпраці між владою і громадою є міський конкурс «Громадська перспектива: прозора влада та активна громада», який підтримує проекти громадських організацій, що реалізуються за рахунок міського бюджету. У 2024 році на конкурс подали 108 пропозицій, з яких комісія обрала 40 переможців.

Не менш важливою складовою частиною звіту стала підтримка ветеранів. У межах міської цільової програми «Підтримка киян-Захисників та Захисниць України на 2023-2025 роки» Департамент організував три інформаційно-комунікативні кампанії, що були спрямовані на вшанування подвигу Захисників і Захисниць України, надання всебічної підтримки киянам — захисникам і їхнім родинам, а також мобільним бригадам екстреного втручання.

У столиці було проведено дві масштабні виставки: «Будь собою у 5-й Штурмовій», яка відзначила героїчні вчинки воїнів, і «Небо падає», присвячену загиблим героям.

Департамент також став співорганізатором Другого Київського форуму ветеранів, що відбувся на честь Дня захисників та захисниць України, у якому взяли участь понад 200 осіб.

Столиця продовжує інтегруватися у міжнародні ініціативи. Торік місто приєдналося до «Партнерства «Відкритий Уряд — місцевий рівень», що включає 152 муніципалітети з 77 країн світу. У 2025-2026 роках Київ реалізовуватиме місцевий план дій з відкритого врядування, спря-

мований на підвищення прозорості діяльності міської влади та залучення громадськості до прийняття рішень.

У Києві триває розвиток муніципальних громадських просторів Vcentri HUB, які надають мешканцям столиці безкоштовну правову та психологічну допомогу, а також організовують культурні, соціальні та освітні заходи.

Так, 2 серпня 2024 року відкрився новий хаб у Солом'янському районі, а 6 вересня — ще один у Дніпровському районі. На сьогодні в мережі працюють п'ять хабів, які протягом минулого року організували 3 560 заходів. У 2025 році планується відкриття Vcentri HUB у Подільському районі, а за наявності приміщення й у Святошинському. У перспективі такі простори з'являться в кожному районі міста.

Концепція Vcentri була включена до списку 40 найкращих світових практик демократичного врядування на місцевому рівні і була представлена на Всесвітньому форумі «Демократія та різноманіття: чи можемо ми подолати розколи?» (Страсбург).

Завершуючи звіт, директорка Департаменту подякувала партнерам та громадським організаціям за співпрацю. 2024 рік став важливим етапом у розвитку комунікаційної стратегії Києва. Мирослава Смірнова підсумувала: «Це лише початок, і ми готові йти вперед, працюючи над новими ініціативами для покращення життя кожного киянина».

Очільники комунальних підприємств Департаменту суспільних комунікацій також долучилися до презентації звіту.

В.о. директора КП КМР «ТК Київ» Наталія Лященко підкрес-

лила важливість трансформації комунальних медіа в місцеві публічні медіа відповідно до нового Закону «Про медіа». «Цей процес потребуватиме активної участі громадських організацій», — зазначила Наталія Лященко. — Тому ми закликаємо представників громадськості долучатися. Плануємо проводити круглі столи та зустрічі, адже зацікавлені, щоб громадські організації висували своїх представників до наглядових рад наших медіа. Ми прагнемо, аби ця трансформація відбулася

швидко, ефективно та принесла користь громаді Києва».

В.о. директора КП «Київінформ» Євген Лопушинський відзначив важливість створення сучасного комунікаційного майданчика для ефективної взаємодії між владою, медіа та громадою: «Ефективними є ті міста, де влада і громада чують один одного», — наголосив Євген Лопушинський. — Київ демонструє позитивний приклад: тут уже працює розгалужена мережа громадських просторів, і тепер до неї додався медійний майданчик.

Пресцентр є сучасним, комфортним, і ми віримо, що його чекає активний розвиток».

Директорка Центру комунікації Наталія Петрова згадала початок співпраці з міською владою та підкреслила значення громадських ініціатив: «Вдячна міській владі, яка у 2020-му році повірила в нас. Тоді, попри пандемію, був відкритий перший Vcentri HUB у Шевченківському районі. Головне — це бажання громадськості проводити заходи, — наголосила вона. — Гарне приміщення — це добре, але наповнити його сенса-

ми й змістами ми можемо лише разом з партнерами. Багато громадських організацій, бізнесів надають безкоштовні послуги на базі Vcentri HUB, і ми запрошуємо долучатися до нас».

Присутні на звітні представники Громадських рад при РДА та громадських організацій відзначили відкритість і конструктивний підхід Департаменту суспільних комунікацій до співпраці з громадськістю.

Підготувала **Тетяна Пелюх**
Фото Київінформ

Як змінилися вітчизняні медіа за час повномасштабного вторгнення росії в Україну

21 січня 2025 року в прес-центрі Національної спілки журналістів (НСЖУ) презентували аналітичний звіт «Український медіаландшафт 2022–2024: Зміни в медіа під час повномасштабного вторгнення».

Український медіаландшафт 2022–2024 є продовженням низки оглядів, що виходять щокілька років з 2010 року та готуються Академією української преси у співробітництві з Фондом Конрада Аденауера в Україні.

Цей аналіз має особливе значення, адже війна кардинально вплинула на інформаційну сферу країни, трансформувала український медійний простір, поставивши перед журналістами нові виклики та завдання. У звіті досліджено: вплив російської пропаганди на медіа в Україні та протидію дезінформації; трансформацію практик українських медіа під час війни; стан друкованих медіа; розвиток регіональних медіа; технологічні зміни та використання соціальних мереж.

«Звичайно, аналітичні матеріали видання «Медіаландшафт 2024» не дають змогу охопити все різноманіття діяльності українських медіа в умовах війни. Вони тільки окреслюють деякі основні проблеми їх функціонування. Сподіваємося, ці напрацювання знадобляться журналістам, дослідникам медіа, активістам та всім, хто розуміє й цікавиться значенням роботи медіа для життя країни в час випробувань», — зазначив президент

Академії української преси **Валерій Іванов**.

Сергій Томіленко, голова Національної спілки журналістів України, член виконкому Європейської федерації журналістів, представив розділ звіту «**Розвиток регіональних медіа в Україні**». Він вказав на незаперечний факт, що регіональні медіа забезпечують громадян актуальними новинами як місцевого, так і загальнодержавного значення, та назвав ключові сучасні тенденції: фінансова нестабільність; втрата приміщень і техніки через бойові дії; проблема браку кадрів; складні стосунки з місцевою владою (ігнорування діяльності журналістів, спроби впливати, контролювати). По-

при всі виклики, спостерігаються й позитивні тенденції: зростання довіри читачів до місцевих медіа; активна цифровізація редакцій; розвиток нових форматів роботи з аудиторією.

За його словами, НСЖУ визнає підтримку локальних медіа на прифронтових і деокупованих територіях як один із ключових пріоритетів своєї діяльності, адже в умовах браку інтернету та мобільного зв'язку місцеві друковані видання стають єдиним надійним джерелом інформації для громадян. Завдяки зусиллям спілки вдалося відновити роботу 32 видань із загальним тиражем 450 тисяч примірників.

Особливо, на думку Сергія Томіленка, вражають історії стійкості журналістів, які працюють у небезпечних умовах. Редактор газети «Зоря» Василь Мирошник щотижня ризикує життям, доставляючи видання до сіл прикордонної Харківщини, що знаходяться під постійною загрозою ворожих

атак. Журналістка Ольга Звонарьова, яка отримала поранення під час ракетного удару в Запоріжжі, повернулася до роботи, демонструючи неймовірну мужність.

У звіті вказано на необхідності трансформації комунальних медіа в незалежні публічні медіа, як того вимагає Закон «Про медіа». Однак навіть у нинішній моделі власності комунальні медіа зберігають редакційну незалежність, хоч і стикаються зі значними труднощами. В економічно розвинених регіонах формується сильніший медіаринок із ширшим спектром незалежних видань. Крім того, історичні традиції регіонів, що мають досвід незалежної журналістики, суттєво впливають на сучасний стан справ.

«Для подальшого розвитку локальних медіа необхідні системні зміни, зокрема посилення фінансової незалежності, вдосконалення законодавства та підвищення професійних стандартів журналістики. Лише комплексний

підхід дозволить забезпечити стабільність та якість інформаційного простору в Україні», — наголосив Сергій Томіленко.

Медіаексперт **Сергій Штур-хецький** презентував розділ звіту «**Медіа та пропаганда: вивчення впливу російської пропаганди на медіа в Україні та зусилля українських медіа в протидії дезінформації**», в якому ґрунтовно проаналізував механізми російської пропаганди, її вплив на український та міжнародний інформаційний простір. Йшлося також про шляхи поширення дезінформації, роль у цьому процесі соціальних мереж, а також заходи з протидії — фактчекінг, медіаграмотність і технологічні рішення. «Російська пропаганда та дезінформація становлять серйозну загрозу для України, підриваючи суспільну єдність та міжнародну підтримку. Українські медіакладають зусиль для протидії цьому, намагаючись підвищувати медіаграмотність аудиторії, поширюючи перевірену інформацію. Однак боротьба з дезінформацією вимагає креативності від медіа, спільних зусиль всього суспільства, включаючи інституції держави, громадянського суспільства та допомогу міжнародних партнерів», — підсумував експерт.

Президент Української асоціації медіабізнесу та член Комісії з журналістської етики **Олексій Погорелов** презентував розділ звіту «**Нові реалії висвітлення або як війна змінила практику українських медіа та вимоги їхніх аудиторій**», у якому досліджені зміни, що відбулися в українському медіапросторі після повномасштабного вторгнення росії. Серед ключових викликів, з якими зіштовхнулися медіа, — фізична небезпека для журналістів, масові переміщення населення та зміна споживчих пріоритетів. Через складні умови зростає роль телеграму і ютуб-каналів, що оперативно передають інформацію, тоді як традиційні медіа переживають кризу довіри.

Олексій Погорелов наголосив, що війна змусила українські медіа працювати в режимі постійної адаптації. Сьогодні аудиторія потребує не просто новин, а роз'яснень, допомоги та організаторської ініціативи. Люди шукають інформацію, яка допомагає орієнтуватися в новій реальності, підтримує військових, переселенців та сприяє віднов-

ленню країни. Унікальну роль у цьому відіграють місцеві медіа, які стають центрами ефективної комунікації в громадах. У деокупованих регіонах та прифронтових зонах їхня робота критично важлива, адже саме вони доносять життєво необхідну інформацію, координують допомогу та загалом допомагають вирішувати актуальні проблеми.

В умовах війни роль медіа виходить далеко за межі традиційного висвітлення подій, вони відіграють ключову роль у консолідації суспільства, розповідають про нові ідеї та можливості, — підсумував Олексій Погорелов.

Медіаексперт **Сергій Чернявський** представив розділ звіту «**Друковані медіа в Україні**», в якому проаналізував ситуацію у сфері друкованої преси, стан рекламного ринку та основні виклики для редакцій. Його висновки свідчать про критичний стан галузі та необхідність термінових змін і підтримки. Виокремлено такі важливі ризики:

❖ **Фінансові труднощі та скорочення персоналу**

За період 2020–2024 років кількість працівників друкованих медіа зменшилася на 75%, що становить близько 42 тисяч осіб. Головними чинниками стали війна в Україні та складнощі з передплатою й роздрібним продажем через неефективну роботу «Укрпошти». Попри існування донорської підтримки, лише 20% видань отримали фінансування, що ускладнює виживання локальних газет. Нині у малих редакціях працює 1–3 особи замість 5–7, що впливає на якість контенту та можливість залучення грантів.

❖ **Загроза подальшого скорочення накладів**

Щоб забезпечити стабільний дохід від передплати, редакціям доводиться створювати власні канали розповсюдження, однак такого досвіду в Україні майже немає. Якщо ситуація з «Укрпоштою» не зміниться, наклад друкованих видань у 2025 році можуть скоротитися ще на 40%, досягнувши 1,5 мільйона примірників.

❖ **Проблеми рекламного ринку**

Рекламний сектор друкованих медіа переживає значне падіння. Через затримки у фінансуванні міжнародних партнерів доходи від реклами можуть виявитися нижчими за прогнозовані. Це може спричинити нову хвилю скорочень персоналу та закриття видань у 2025 році.

❖ **Брак платної моделі для локальних сайтів**

На відміну від європейської практики, в Україні модель платного доступу до новинних сайтів майже не працює. Головна причина — фінансування медіа з боку олігархів та місцевих еліт, що підтримують безкоштовний контент. Винятком є NV.ua, що має понад 15 тисяч передплатників, тоді як інші локальні видання після лютого 2022 року змушені були відмовитися від такої моделі.

За браку додаткової підтримки ситуація у 2025 році може значно погіршитися. На думку експерта, очікується скорочення кількості друкованих видань на 20%; зменшення накладу за передплатою на 25–30%.

Підсумовуючи, Сергій Чернявський наголосив, що українським друкованим медіа необхідні системні зміни, фінансова підтримка та ефективні механізми розподілу ресурсів, щоб забезпечити виживання та розвитку галузі.

Віталій Мороз, програмний менеджер eQualitie в Україні, **Лєся Відочко**, заступниця керівника Дослідницького центру «Детектора медіа» презентували розділ звіту «**Технологічні зміни: аналіз використання технологій у медіа, зокрема соціальних мереж, стримінгових платформ та інтерактивних засобів для розповсюдження інформації**». Експерти проаналізували вплив цифровізації на медіасферу, звернувши особливу увагу на роль со-

ціальних мереж, стримінгових платформ та штучного інтелекту в поширенні інформації.

Сучасні цифрові технології відіграють важливу роль у розвитку інформаційного простору, проте водночас створюють виклики щодо довіри та маніпуляцій. Зокрема, штучний інтелект дозволяє легко генерувати дипфейки — глибокі підробки, які можуть впливати на суспільну думку та політичні процеси у світі. Також соцмережі часто використовують авторитарні режими для поширення дезінформації та маніпуляцій.

Україна перебуває в епіцентрі таких зовнішніх інформаційних впливів. Дослідження команди Texty.org.ua у 2023 році показало, що ютуб через функцію «рекомендації» активно просуває контент, який становить загрозу як для окремих глядачів, так і для національної безпеки України. Це підкреслює необхідність посилення інформаційної безпеки та розробки ефективних механізмів боротьби з дезінформацією в цифровому середовищі.

У добу цифрових технологій критичне мислення та інформаційна гігієна стають ключовими навичками для громадян. Експерти закликали до відповідального використання цифрових платформ та обговорення механізмів протидії маніпуляціям у медіапросторі.

Підготувала **Тетяна Файчук**
Фото з сайту
Академії української преси

«Пліч-о-пліч»: спорт, що надихає на перемогу

Останні роки стали справжнім випробуванням для нашої країни. Найбільш вразливими у цій ситуації є українські діти. Емоційна нестабільність, труднощі з концентрацією на навчанні, невизначеність майбутнього та погіршення фізичного здоров'я — усе це виклики, які не можна залишати непоміченими.

Спорт завжди був джерелом єднання, зміцнення тіла й духу, а в складні періоди — ще й своєрідною терапією. Із цією метою у 2023 році за ініціативи Президента України було створено спортивні шкільні ліги "Пліч-о-пліч". Проєкт охоплює різні регіони країни, залучаючи школярів 5–11 класів до командних змагань, сприяє розвитку комунікації серед молоді, фізичної загартованості та патріотизму.

Про те, як функціонують ліги в Києві, які виклики та досягнення вже має проєкт, ми поговорили із **заступницею голови КМДА із питань здійснення самоврядних повноважень Оленою Говоровою** — бронзовою призеркою Олімпійських ігор з легкої атлетики.

Пані Олено, як Ваш спортивний досвід допомагає ухвалювати рішення щодо розвитку дитячого спорту в Києві?

Спортивний досвід, звісно, допомагає, тому що є моменти, які я з самого початку проходила сама, починаючи з Дитячо-юнацької школи і закінчуючи Олімпійською збірною. Розумію, що, в першу чергу, дитина, яка приходить в спорт, вона йде до тренера. Тому нам важливо приділити увагу саме тренеру. Зробити умови, щоб він мав змогу якнайкраще тренувати діточок. Плекати наших тренерів, які сьогодні вкладають свою душу, час і знання. Якщо дитина приходить в секцію на той чи інший вид спорту, для мене людський фактор відіграє першочергову роль. Можуть бути будь-які умови, але якщо тренер не вкладає душу у своїх вихованців, результату не буде. Однак якщо він знає кожну дитину, мотивує, чекає, розуміє, цікавиться, що відбувається поза тренувальним процесом, стовідсотково ця дитина повернеться і буде займатися з ним спортом. Звісно, ми багато уваги приділяємо спортивній інфраструктурі. Я не кажу, що ми сьогодні будемо нові стадіони. Це не на часі. Але

те, що у нас є, ми намагаємось відновити та тримати в достойному вигляді, щоб нашим дітям було де тренуватися в Києві.

Як Ви оцінюєте рівень спортивної підготовки молоді в Україні?

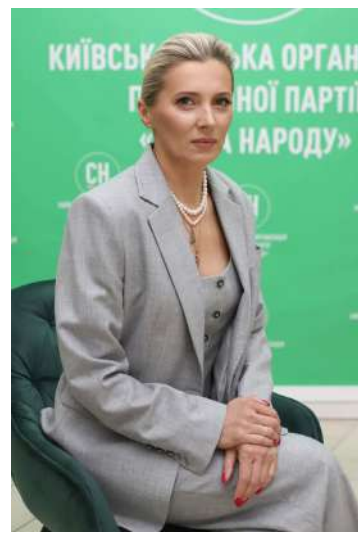
Ви знаєте... вони молодці, що знаходять в собі сили тренуватися, продовжувати мріяти та йти до своєї мети. Коли наші спортсмени виїжджають на Олімпійські фестивалі, на міжнародні змагання — це вже показник. Вони всьому світу показують, наскільки ми сильні. Наше покоління молоді, навіть під час війни, змагається і перемагає. Вони не опустили руки. Нещодавно я нагороджувала чемпіонів світу з Комбат Дзю-Дзюцу. Це ДЮСШ №14 Деснянського району, яка посіла друге місце у всеукраїнському рейтингу дитячо-юнацьких спортивних шкіл, що теж показово для нас. І я побачила їхні натхненні очі. Скільки у них бажання розвиватися! Для мене це дуже важливо. Це надає крила працювати далі.

На Вашу думку, які фактори найбільше впливають на тих, хто прагне побудувати професійну спортивну кар'єру?

Я думаю, це приклади людей, які перед очима, це мотивація та кожен день доведення собі, що я можу краще. Великий спорт — це, в першу чергу, про дисципліну, самодосконалість, результат через не можу. Якщо у дитини є прагнення та хист, є поруч тренер та оточення, яке підтримує, то обов'язково все вийде. Принаймні у мене була така мотивація. Коли я починала перші кроки в легкій атлетіці, переді мною були люди, на яких я хотіла бути схожою. У мене був дуже класний тренер Тетяна Іванівна Мордашова, яка мене підтримувала на кожному кроці. Вона завжди мені говорила: "Покажеш свій особистий результат і більше нічого не треба". Так коли я стрибала по особистому рекорду, то обов'язково була в призах: завойовувала перші, другі, треті місця. Тож, коли ми говоримо про спорт великих досягнень, то це саме про боротьбу. Про себе. Коли кожен день треба перемагати себе. Коли ти переможеш себе, ти обов'язково переможеш всіх інших.

У чому головна особливість та місія спортивних шкільних ліг «Пліч-о-пліч»?

Особливість у тому, що це команда зі школи. Діти один одного

Заступниця голови КМДА із питань здійснення самоврядних повноважень **Олена Говорова**

знають, тому вже є командою. Це перший момент. Другий — це наявність популярних командних видів спорту. По-третє, учні, які не грають, є неперевершеними вболівальниками. Тобто це показник своєрідного єднання навколо спорту, що є дуже важливим аспектом. Щодо місії — це насамперед популяризація здорового способу життя, фізичної активності, спорту серед дітей. У нас є в школі предмет — «Фізична культура». «Культура» — слово, яке має бути на першому місці. Дитина повинна розуміти, що без фізичної активності неможливо сьогодні бути в ресурсі та досягти успіху. Я вважаю, що «Пліч-о-пліч» дуже класно з цим справляється, тому що діти, які навіть і не думали, що можуть займатися спортом, уже об'єднані цим проєктом. Я впевнена, якщо навіть вони не ставлять за мету вигравати міжнародні старты, то 100% будуть зі спортом по життю.

Які можливості «Пліч-о-пліч» відкриває перед школярами, тренерами та школами?

Це спілкування між усіма дітьми України. Також це дуже круті змагання, які перетікають у пам'ятні поїздки для переможців. Це дух суперництва, з одного боку, і дух партнерства, з іншого. Стосовно Києва, то скажу, що минулого року в серпні наші переможці «Пліч-о-пліч» поїхали у Францію. Тиждень відпочивали там і ділилися враженнями. Я дуже вдячна Філіпу Ламблану та мадам Одрі (мер міста Ліль). Вони приймали, організовували цю поїздку, опікувалися нашими дітьми, які поїхали туди разом із вчителями фізичної культури.

Для шкіл це ще можливість заявити — подивіться, ми є, спорт розвивається. Можливість звернути увагу на те, що потрібно для ефективної роботи. Ми зараз працюємо над тим, щоб школи, які брали участь у проєкті «Пліч-о-пліч», мали можливість відновити свою інвентарну базу та спортивні зали. Мені здається, що це розвиток.

Те, що дає, в першу чергу, «Пліч-о-пліч» — спілкування між вчителями, інновації в роботі, обмін досвідом. Я вдячна нашим вчителям, які підхопили

цей проєкт і розвивають його. Вдячна всім організаторам, які знаходять можливості швидко долучитися до процесу. Зараз, завдяки проєкту, ми розуміємо, куди рухатися далі якомога швидше і як правильно діяти саме з точки зору фізичної культури.

З якими основними викликами Ви зіткнулися під час запуску «Пліч-о-пліч» у Києві?

Минулого року в нас було мало часу для того, щоб швидко організувати, проте ми спромоглися це зробити на досить високому рівні. У нас було достатньо команд, які зареєструвалися на «Пліч-о-пліч». Іноді певні моменти були, з приводу проведення фіналів між районами, бо тут потрібна спортивна інфраструктура. Тож трохи довелося «побігати». Але я не скажу, що це були виклики. Це була робота. Мені хочеться, щоб активніше реагували на сторінки наших соцмереж (у фейсбуці, тіктоці, інстаграмі). У першу чергу, щоб заходили туди діти, бачили себе і надихалися. Вони зірки, і кожен, хто бере участь, вже зірка українського проєкту «Пліч-о-пліч».

Нещодавно Всеукраїнські спортивні шкільні ліги долучили ще один вид спорту — легка атлетика. Як професійна легкоатлетка як Ви оцінюєте цей крок?

Від самого зародження проєкту я говорила про це в організаційному комітеті Всеукраїнського проєкту «Пліч-о-пліч». Неможливо запускати цей проєкт без легкої атлетики, адже вона — королева спорту. Мені здається, що треба було починати саме з неї. Особливо з дитячої (прошу не плутати її з класичною). Вважаю, що це дуже цікаво для дітей, які можуть змагатися командами. Коли були майстер-класи з дитячої легкої атлетики, діти залишилися у захваті. Був яскравий спортивний інвентар, усе було побудовано в русі гри. Після майстер-класів діти почали записуватися в секцію легкої атлетики. Я дуже рада, що нарешті ми отримали цей вид спорту у проєкті «Пліч-о-пліч», тому що для дітей це важливо. Для будь-якого виду спорту легка атлетика є фундаментом.

Як охочі можуть долучитися до реалізації заходів «Пліч-о-пліч» як волонтери? Чи є попит на таких помічників?

Поки що я не скажу, що в нас була велика черга з волонтерів, але хоче долучитися — будь ласка: заходьте на наші сторінки в соцмережах, кажіть, що ви є. Нам потрібні люди, які з дітьми можуть бути на змаганнях та допоможуть на міському етапі. Не відмовимось від журналістської допомоги, від помічників-суддів. Тобто роботи вистачить на всіх. Пишіть. Ми відкриті.

Яка історія з учасниками спортивних шкільних ліг справила на Вас найбільше враження за весь час існування проєкту?

Я пам'ятаю один з перших етапів, який був у Дніпровському районі. Грали дві команди.

Здається, це був волейбол. Як же ж вболівали за ці команди однокласники! Це було щось неймовірне. Я навіть не знала, куди дивитися: чи на гру, чи на вболівальників. І це таке було відчуття свята! Тому що навіть команда, яка поїхала в інше місце, не була засмучена. Це дійсно було свято спорту та єднання. Я хвилювалась, що вчителі скажуть, що це для них додаткове навантаження, але ні, навпаки. Учителі дякували за цей проєкт, тому що діти «прокинулися». Covid, війна — було не до спорту, а зараз діти із задоволенням беруть участь у цьому проєкті. Ще один момент. Я теж приїжджала у Шевченківський район на відкриття районного етапу змагань. Як там діти співали гімн України! З таким відчуттям гордості, що хотілося плакати від щастя. Вони українці! У них це в крові та серці. Ці дві події я пам'ятаю і досьогодні.

Які Ваші очікування від «Пліч-о-пліч» у найближчі роки?

Я впевнена, що цей проєкт буде розвиватися і надалі. Я вірю, що якомога більше шкільних команд зі всієї країни будуть брати участь. Можливо, це не професійний спорт, але захоплення ним, яке буде закладене в дитинстві, дасть свої плоди в дорослому віці. Я хочу бачити в майбутньому, щоб це були об'єднані команди, за яких вболіває вся школа, щоб у них був власний мерч, який би розкуповували. Я мрію, щоб нарешті після перемоги ми змогли влаштувати зустріч для всіх учасників країни. Я вірю в «Пліч-о-пліч». Знаєте, коли ми, дорослі, кладемо всю душу, емоції та сили заради наших дітей, і вони це бачать та відчувають, то обов'язково такі проєкти будуть жити і розвиватися.

Записала Маргарита Шинкаренко

Фото надано проєктом Спортивні шкільні ліги Києва

Воля до перемоги В Університеті Грінченка відбулися закриті змагання з плавання

У 2024 році на базі басейну Університету Грінченка почалася реалізація програми реабілітації військових, які отримали поранення.

8 березня 2025 року в басейні Київського столичного університету імені Бориса Грінченка відбулися перші закриті змагання з плавання «Воля до ПЕРЕМОГИ».

У змаганнях взяли участь 35 спортсменів, серед яких 11 військових, які повернулися з фронту й проходять реабілітацію в басейні Університету. Перед початком змагань учасники вшанували хвилиною мовчання пам'ять побратимів, які віддали своє життя за незалежність України. На захід були запрошені родини військових.

Подолавши на змаганнях 25 метрів вільним стилем, кожен військовий отримав грамоту за участь та пам'ятну медаль із логотипом «Grinchenko swimming». Молодші вихованці басейну підготували для військових малюнки з українською символікою та словами вдячності, а військові, у свою чергу, подарували дітям смаколики та шеврони.

Голова благодійного фонду «РУХ НАЗУСТРІЧ» Олег Мегаєв привітав учасників і вручив військовим цінні подарунки. Цей фонд здійснює сис-

темну підтримку родин військово-службовців, надаючи їм матеріальну та психологічну допомогу.

Під час заходу було зібрано 9 200 грн на підтримку благодійного фонду «UA HEART» («Українське Серце»), який допомагає військовим та їхнім родинам.

Змагання «Воля до ПЕРЕМОГИ» не лише сприяли фізичному розвитку та реабілітації військових, а й підкреслили важливість соціальної підтримки та єдності громади. Проведення таких заходів сприяє досягненню Цілей сталого розвитку: ЦСР №3 «Міцне здоров'я і благополуччя», адже плавання є ефективним методом відновлення фізичного та психоемоційного стану. Крім того, змагання відповідають ЦСР №4 «Якісна освіта», оскільки включають навчання правильній техніці плавання та підвищують рівень фізичної грамотності учасників. А залучення до заходу громади, дітей і благодійних організацій сприяє реалізації ЦСР №16 «Мир, справедливість та сильні інституції», формуючи культуру

взаємодопомоги, поваги та підтримки тих, хто захищає Україну.

Ці змагання продемонстрували стійкість, силу духу та прагнення до перемоги не лише у спорті, а й у житті. Вони вкотре довели, що підтримка, єдність і віра в себе можуть допомогти здолати будь-які труднощі. Плавання тут — не просто вид спорту, а шлях до відновлення, впевненості та нових можливостей. Це лише початок великої справи, і ми впевнені, що такі заходи стануть традицією, яка надихатиме нові покоління боротися й перемогати.

Борімося — і поборемо! Разом до Перемоги!

*Автори Зіновій Якобчук
та Аліна Павлюк
Фото Ярослава Романюка*

Автори фото на 1-й шпальті: Валерія Іванченко, Дарина Пшенична, Тамара Куцай, Роман Ратушний

Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення:
№1338 від 25.04.2024
про реєстрацію Київського столичного університету імені Бориса Грінченка суб'єктом у сфері друкованих медіа.

Випуск друкованої газети «Вечірній Київ» підготовлено редколегією Факультету журналістики, верстка та друк — НМЦ видавничої діяльності Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

При передруку посилання на «Вечірній Київ» обов'язкове.
У газеті використані деякі фото з відкритих джерел.

Наклад: 1000 пр. Зам. № ??-??

Головний редактор
Тамара КУЦАЙ

Редактори рубрик:
Мар'яна АНГЕЛОВА,
Аліна ЛІСНЕВСЬКА,
Олена ДАНИЛІНА,
Роман РАТУШНИЙ,
Софія ЯРОВА

Літературні редактори:
Тетяна ВИДАЙЧУК,
Тетяна ФАЙЧУК, Надія ФІГОЛЬ

Верстальник:
Наталія КЛИМЕНКО

Адреса редакції:

вул. Левка Лук'яненка, 13-Б,
каб. 105. м. Київ, Україна,
04212.

Телефон: (044) 485-21-62

E-mail: fj@kubg.edu.ua

Редакція не несе відповідальності за зміст статей та може не поділяти думку автора.